

SAğLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ

HAMİDİYE SAğLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KİŞİLİK BOZUKLUKLARININ ERKEN DÖNEM UYUMSUZ
ŞEMALAR VE SAVUNMA MEKANİZMALARıyla İLİŞKİSİ**

Aylin ARACI

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Yıldız Bilge

Klinik Psikoloji ABD

Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEMMUZ/2019

BEYAN

Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Mevcut tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu,
- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Mevcut tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Aylin ARACI

29.08.2019

KİŞİLİK BOZUKLUKLARININ ERKEN DÖNEM UYUMSUZ ŞEMALAR VE SAVUNMA MEKANİZMALARıyla İLİŞKİSİ

ÖZET

Amaç: Bu çalışmada kişilik bozuklukları, erken dönem uyumsuz şemalar ve savunma mekanizmalarının ilişkisinin ve kişilik bozukluklarını yordamada erken dönem uyumsuz şemaların ve savunma mekanizmalarının etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç: Veriler Demografik Bilgi Formu, Young Şema Ölçeği Kısa Form-3 (YŞÖ-KF3), Savunma Biçimleri Testi (SBT) ve Coolidge Eksen II Envanteri Kısa Form (CATI+TR-KF) kullanılarak toplanmıştır.

Yöntem: Veriler Eylül-2018, Mart-2019 tarihleri arasında kartopu yöntemi ile randomizasyon sağlanarak 18-63 yaş arası 214 kişilik toplum örnekleminde toplanmıştır. Analizlerde araştırmanın sürekli değişkenleri (erken dönem uyumsuz şemalar, savunma biçimleri ve kişilik bozuklukları) arasında ilişki bulunup bulunmadığı Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı yöntemiyle; erken dönem uyumsuz şemalar ve savunma biçimleri gruplarının (immatür, nevrotik, matür) kişilik bozukluklarını yordayıp yordamadığı Hiyerarşik Regresyon Analizi ile, savunma biçimlerinin kişilik bozukluklarını yordayıp yordamadığı Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi ile ve erken dönem uyumsuz şemalar savunma biçimleri ve kişilik bozukluklarının demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı ise Bağımsız Gruplar t-Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi ile incelenmiştir.

Bulgular: Çalışmada, üç temel değişkenin birbiri ile pozitif yönde ilişkili olduğu, erken dönem uyumsuz şemalar ve immatür, nevrotik savunma biçimleri gruplarının kişilik bozukluklarını yordadığı, immatür ve nevrotik savunma biçimlerinden bazılarının kişilik bozukluklarını yordadığı, erken dönem uyumsuz şema alanlarında 18-20 yaş arasındaki bireylerin 21-30 ve 31-63 yaş grubuna göre daha yüksek puanlar aldıkları, güvensizlik, duyguları bastırma, ayrıcalıklılık, cezalandırılma ve yüksek standartlar şema alanları ve antisosyal kişilik bozukluğu puanlarının erkek katılımcılarda daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Sonuç: Çalışma sonucunda erken dönem uyumsuz şemalar, savunma biçimleri ve kişilik bozukluklarının birbirleriyle ilişkili oldukları, erken dönem uyumsuz şemalar ve immatür, nevrotik savunma biçimlerinin kişilik bozukluklarını yordamada etkili değişkenler olduğu

saptanmıştır. Ayrıca bazı erken dönem uyumsuz şemaların görülmesinde genç olmanın ve antisosyal kişilik bozukluğu ve bazı erken dönem uyumsuz şemaların görülmesinde ise erkek olmanın bir risk faktörü olarak değerlendirilebileceği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kişilik bozuklukları, erken dönem uyumsuz şemalar, savunma mekanizmaları.

The Relationship Between Personality Disorders and Early Maladaptive Schemas and Defence Mechanisms

ABSTRACT

Aim: The aim of this study is to examine the correlation between personality disorders, early maladaptive schemas and defence mechanisms. The study also aims to identify the effects of defence mechanisms and early maladaptive schemas in order to predict personality disorders.

Materials and Methods: The data have been collected by using Demographic Information Form, Young Schema Questionnaire Short Form-3, Defense Style Questionnaire, Coolidge Axis II Inventory Short Form. The data have been randomly collected between the dates of September-2018 and March-2019 by using snowball sampling method within 214 people between the ages of 18-63. The sampling was collected from the society. In the analysis, whether there is a correlation between the continuous variables of the study (early maladaptive schemas, defence mechanisms and personality disorders) were measured by using Pearson Product-Moment Correlation Coefficient method. Whether early maladaptive schemas and groups of defence mechanism (immature, neurotic, mature) predict personality disorders were examined by using Hierarchical Regression Analysis, and if defence styles predict personality disorders were examined by using Hierarchical Regression Analysis, and if defence styles predict personality disorders were measured by Multiple Linear Regression Analysis. Whether personality disorders, early maladaptive schemas and defence mechanisms differentiate according to demographical variables were examined with Independent Samples T-Test and One-Way Anova.

Results: In the study, it is ascertained that three main variables are positively correlated, early maladaptive schemas and the groups of the immature and neurotic defence mechanisms predict personality disorders, only some of the immature and neurotic defence mechanisms predict personality disorders, the individuals between the ages of 18-20 showed higher scores than individuals between the ages of 21-30 and 31-63 in the early maladaptive schema areas. In addition, the male participants reported higher scores in mistrust, emotional inhibition, entitlement, punitiveness, antisocial personality disorder and unrelenting standards schema areas when compared female participants.

Conclusion: The study shows that there is a significant correlation between personality disorders, early maladaptive schemas and defence mechanisms. In addition, early maladaptive schemas and immature, neurotic defence mechanisms are important variables when predicting personality disorders. Moreover, being young can be considered as a risk factor for some early maladaptive schemas; being male can also be considered as a risk factor for antisocial personality disorder and some early maladaptive schemas.

Keywords: Personality disorders, early maladaptive schemas, defence mechanisms.

TEŞEKKÜR

Tez yazım sürecimde tüm yoğunluğuna rağmen bana vakit ayırarak titizlik ve özveriyle tezime katkı sağlayan, deneyim ve bilgilerini aktarmaktan asla çekinmeyen sevgili tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Yıldız Bilge'ye,

Yüksek lisans sürecinin bana kattığı, en güzel psikoloji sohbetlerinin mimarları Aylin, Gamze ve Zülal'e,

Bu zorlu yılı arkadaşlıklarıyla kolay kılan Talat, Kyra ve Derya'ya,

Tez yazma sürecimde ve geri kalan her şeyde yanımda olan, Trollmate'im, canım dostum Miray'a,

Her zor anımda yanımda olan, her düştüğümde beni kaldırarak güç veren, birlikte yol aldığımız, yoldaşım sevgili Hami'ye,

Desteğini ve gücünü her zaman arkamda hissettiğim, eğitim hayatım boyunca bana tüm imkanları yaratan, şu an olduğum kişi olmamı sağlayan idolüm canım anneme, 4 yaşından beri suç ortağım olan canım ablama ve küçük Asya'ma,

Bu satırları yazarken yutkunmama sebep olsa da verdiği koşulsuz sevgi, öğrettiği değerler ve fikirleriyle ufkumu açarak beni güçlü bir cumhuriyet kadını olarak yetiştiren rahmetli babam Kemal ARACI'ya teşekkür ederim. Baba, sen olmasan bu tez yazılamazdı.

Bu tez rahmetli babam Kemal ARACI'ya ithaf edilmiştir.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR	viii
İTHAF	ix
İÇİNDEKİLER	x
ÇİZELGE LİSTESİ	xiv
SİMGELER VE KISALTMALAR	xvi
1.GİRİŞ VE AMAÇ	1
2.GENEL BİLGİLER	5
2.1.Şemalar.....	5
2.1.1.Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Özellikleri.....	6
2.1.2.Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Kökenleri.....	6
2.1.2.1.Çekirdek Duygusal İhtiyaçlar.....	6
2.1.2.2.Erken Dönem Yaşam Deneyimleri	7
2.1.2.3.Duygusal Mizaç.....	7
2.1.3.Şema Alanları ve Erken Dönem Uyumsuz Şemalar	8
2.1.3.1.Ayrılma ve Dışlanma/Reddedilme	8
2.1.3.1.1.Terk Edilme/İstikrarsızlık.....	8
2.1.3.1.2.Güvensizlik/Suistimal Edilme.....	8
2.1.3.1.3.Duygusal Yoksunluk	8
2.1.3.1.4.Kusurluluk/Utanç	9
2.1.3.1.5.Sosyal İzolasyon/Yabancılaşma	9
2.1.3.2.Zedelenmiş Özerklik ve Performans	9
2.1.3.2.1.Bağımlılık/Yetersizlik	9
2.1.3.2.2.Hastalıklar ve Zarar Görme Karşısında Dayanıksızlık.....	10
2.1.3.2.3.Yapışıklık/Gelişmemiş Benlik	10
2.1.3.2.4.Başarısızlık	10
2.1.3.3. Zedelenmiş Sınırlar	10
2.1.3.3.1.Hak Görme/Büyüklenmecilik	10
2.1.3.3.2.Yetersiz Özdenetim/Özdisiplin	11
2.1.3.4. Diğerleri Yönelimlilik	11
2.1.3.4.1.Boyun Eğicilik.....	11
2.1.3.4.2.Kendini Feda	11

2.1.3.4.3.Onay Arayıcılık	12
2.1.3.5. Aşırı Tetikte Olma ve Bastırılmışlık	12
2.1.3.5.1.Olumsuzluk/Karamsarlık	12
2.1.3.5.2.Duyguların Bastırılması/Ketleme.....	13
2.1.3.5.3.Yüksek Standartlar/Aşırı Eleştiricilik	13
2.1.3.5.4.Cezalandırıcılık/Acımasızlık	13
2.1.4.Şema İşlemleri, Başa Çıkma Stilleri ve Tepkiler	14
2.2.Kişilik.....	16
2.2.1.Kişilik Kuramları.....	16
2.2.1.1.Psikodinamik kuramlar	17
2.2.1.2.Davranışçı ve bilişsel kuramlar	22
2.2.2.Kişilik Bozuklukları	25
2.2.2.1.Kişilik Bozukluklarının Sınıflandırılması	26
2.2.2.2.Kişilik Bozukluklarının Epidemiyolojisi	27
2.2.2.3.Kişilik Bozukluklarının Etiyolojisi	27
2.2.2.3.1.Genetik Etkenler.....	28
2.2.2.3.2.Çevresel Etkenler	29
2.2.2.4.A kümesi Kişilik Bozuklukları.....	29
2.2.2.4.1.Paranoid Kişilik Bozukluğu	29
2.2.2.4.2.Şizoid Kişilik Bozukluğu	30
2.2.2.4.3.Şizotipal Kişilik Bozukluğu	31
2.2.2.5.B Kümesi Kişilik Bozuklukları	31
2.2.2.5.1.Antisosyal Kişilik Bozukluğu	31
2.2.2.5.2.Borderline Kişilik Bozukluğu.....	32
2.2.2.5.3.Histriyonik Kişilik Bozukluğu	33
2.2.2.5.4.Özsever (Narsisistik) Kişilik Bozukluğu.....	33
2.2.2.6.C kümesi Kişilik Bozuklukları	34
2.2.2.6.1.Çekingen Kişilik Bozukluğu	34
2.2.2.6.2.Bağımlı Kişilik Bozukluğu.....	35
2.2.2.6.3.Obsesif Kompulsif Kişilik Bozukluğu	35
2.3.Savunma Mekanizmaları.....	36
2.3.1.Olgun Olmayan Savunma Mekanizmaları	37
2.3.2.Nevrotik Savunma Mekanizmaları.....	38
2.3.3.Olgun Savunma Mekanizmaları.....	38
2.4.Alanyazında Yapılan Çalışmalar.....	39

2.4.1. Kişilik Bozuklukları ve Erken Dönem Uyumsuz Şemalar İle İlgili Araştırmalar	39
2.4.2. Savunma Mekanizmaları ve Kişilik Bozuklukları ile İlgili Araştırmalar	41
2.4.3. Savunma Mekanizmaları ve Erken Dönem Uyumsuz Şemalar İle İlgili Araştırmalar.....	43
2.4.4. Kişilik Bozuklukları, Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Savunma Mekanizmaları ile İlgili Araştırmalar.....	44
3. GEREÇ VE YÖNTEMLER.....	47
3.1. Evren ve Örneklem.....	47
3.2. Uygulamalar	47
3.3. Veri Toplama Amaçları.....	47
3.3.1. Demografik Bilgi Formu	48
3.3.2. Young Şema Ölçeği Kısa Form (YŞÖ-KF3)	48
3.3.3. Savunma Biçimleri Testi (SBT-40).....	49
3.3.4. Coodlidge Eksen II Envanteri Kısa Form (CATI + KF TR).....	50
4. BULGULAR.....	53
4.1. Örneklemin İncelenmesi.....	53
4.1.1. Sosyodemografik Özellikler.....	53
4.2. Ölçeklerin İncelenmesi.....	54
4.2.1. Ölçeklerin Normallik Dağılımları.....	54
4.2.2. Katılımcıların Erken Dönem Uyumsuz Şemaları, Kişilik Bozuklukları ve Savunma Biçimlerine İlişkin Bulgular.....	55
4.2.3. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar, Kişilik Bozuklukları ve Savunma Biçimleri Arasındaki İlişkiler.....	56
4.2.4. Erken Dönem Uyumsuz Şema Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması.....	62
4.2.5. Kişilik Bozuklukları ve Savunma Biçimleri Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması.....	64
4.2.6. Erken Dönem Uyumsuz Şema Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Karşılaştırılması.....	65
4.2.7. Kişilik Bozuklukları ve Savunma Biçimleri Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Karşılaştırılması	67
4.2.8. Erken Dönem Uyumsuz Şema Puanlarının Gelir Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırılması.....	69
4.2.9. Kişilik Bozuklukları Puanlarının Gelir Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırılması.....	69
4.2.10. Erken Dönem Uyumsuz Şema Puanlarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırılması.....	69
4.2.11. Kişilik Bozuklukları Puanlarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırılması.....	70

4.2.12. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Savunma Biçimleri Grupları Puanlarının Kişilik Bozuklukları Puanlarını Yordayıcı Etkisi Üzerine Regresyon Modelleri.....	70
4.2.13.Savunma Biçimleri ve Kişilik Bozuklukları Üzerine Regresyon Modelleri.....	83
5.SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER	101
5.1. SONUÇ VE TARTIŞMA.....	101
5.1.1. Kişilik Bozuklukları, Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Savunma Biçimleri Puanlarının Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılması Bulgularının Değerlendirilmesi.....	101
5.1.2. Kişilik Bozuklukları, Savunma Biçimleri ve Erken Dönem Uyumsuz Şemalar Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi	102
5.1.3.Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Savunma Biçimlerinin Kişilik Bozukluklarını Yordayıcı Etkilerinin Değerlendirilmesi.....	108
6.SONUÇLAR	113
KAYNAKLAR.....	117
EKLER.....	127
Ek 1. Bilgilendirilmiş Onam Formu.....	127
Ek 2. Sosyo-Demografik Bilgi Formu	128
Ek 3. Savunma Biçimleri Testi (SBT40)	129
Ek 4. Young Şema Ölçeği Kısa Form (YŞÖ-KF3).....	131
Ek 5. Coodlidge Eksen II Envanteri Kısa Form (CATI + KF TR)	136
Ek 6. Etik Kurul Belgesi	140
ÖZGEÇMİŞ ve İLETİŞİM BİLGİLERİ	142

ÇİZELGE LİSTESİ

Çizelge 2.1. Değişime Dirençli Duygusal Mizaç Alanları.....	7
Çizelge 4.1. Katılımcılara Ait Sosyodemografik Özellikler.....	53
Çizelge 4.2. Ölçeklerin Normallik Testi Sonuçları.....	54
Çizelge 4.3. YŞÖ, SBTve CATI+TR-KFAlt Ölçeklerinin Puan Ortalamaları ve Puan Aralıkları.....	55
Çizelge 4.4. Şemalar, Kişilik Bozuklukları ve Savunma Biçimleri Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi Sonuçları.....	57
Çizelge 4.5. Örneklem YŞÖ Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması.....	63
Çizelge 4.6. Örneklem CATI+TR-KF ve SBT Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması.....	64
Çizelge 4.7. Örneklem YŞÖ Alt Ölçek Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Karşılaştırılması.....	65
Çizelge 4.8. Örneklem CATI+TR-KF ve SBT Alt Ölçek Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Karşılaştırılması.....	67
Çizelge 4.9. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Savunma Biçimleri Gruplarının Paranoid KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları.....	70
Çizelge 4.10. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Savunma Biçimleri Gruplarının Şizotipal KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları.....	71
Çizelge 4.11. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Savunma Biçimleri Gruplarının Şizoid KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları.....	73
Çizelge 4.12. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Savunma Biçimleri Gruplarının Antisosyal KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları.....	74
Çizelge 4.13. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Savunma Biçimleri Gruplarının Borderline KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları.....	76
Çizelge 4.14. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Savunma Biçimleri Gruplarının Histriyonik KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları.....	77

Çizelge 4.15. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Savunma Biçimleri Gruplarının Narsisistik KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları.....	78
Çizelge 4.16. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Savunma Biçimleri Gruplarının OKB KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları.....	79
Çizelge 4.17. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Savunma Biçimleri Gruplarının Çekingen KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları.....	81
Çizelge 4.18. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Savunma Biçimleri Gruplarının Bağımlı KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları.....	82
Çizelge 4.19. Savunma Biçimlerinin Paranoid KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları.....	84
Çizelge 4.20. Savunma Biçimlerinin Şizotipal KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları.....	85
Çizelge 4.21. Savunma Biçimlerinin Şizoid KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları.....	87
Çizelge 4.22. Savunma Biçimlerinin Antisosyal KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları.....	89
Çizelge 4.23. Savunma Biçimlerinin Borderline KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları.....	90
Çizelge 4.24. Savunma Biçimlerinin Histriyonik KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları.....	91
Çizelge 4.25. Savunma Biçimlerinin Narsisistik KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları.....	94
Çizelge 4.26. Savunma Biçimlerinin OKB KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları.....	95
Çizelge 4.27. Savunma Biçimlerinin Çekingen KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları.....	98
Çizelge 4.28. Savunma Biçimlerinin Bağımlı KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları.....	99

SİMGELER VE KISALTMALAR

YŞÖ: Young Şema Ölçeği

SBT: Savunma Biçimleri Testi

CATI + KF TR: Coolidge Eksen II Envanteri Kısa Form

KB: Kişilik Bozukluğu

OKB: Obsesif Kompulsif Bozukluk

SPSS: Statistical Package for Social Sciences-Sosyal Bilimler için İstatistik Programı

APA: American Psychiatric Association-Amerikan Psikiyatri Birliği

DSM IV: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders-Ruhsal Bozuklukların Tanı ve İstatistiksel El Kitabı-IV

DSM V: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders-Ruhsal Bozuklukların Tanı ve İstatistiksel El Kitabı-V

SCID-II: Structured Clinical Interview For DSM-III Axis Disorders- DSM-III R Eksen II Bozuklukları İçin Yapılandırılmış Görüşme Formu

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Erken dönem uyumsuz şemalar, bebeklik ve çocukluk döneminde ortaya çıkarak hayat boyu tekrarlanan örüntülere sebep olan duygu, düşünce ve davranış biçimleridir (1). Değişime dirençli olan bu uyumsuz şemalar kendiliğe zarar veren duygusal ve bilişsel parçalardan oluşur. Kişiler çocukluk dönemindeki olumsuz yaşantılar sonucunda ortaya çıkan bu şemalarla mücadele edebilmek için bazı uyumlu olmayan davranışlar geliştirirler (2).

Young (3), özellikle yaralayıcı çocukluk deneyimlerinin bir sonucu olarak gelişen şemaların bazılarının, kişilik bozukluklarının, hafif karakteristik problemlerin ve birçok kronik Eksen I rahatsızlığının çekirdeğinde olabileceğini ifade etmektedir.

Psikopatolojiyle ilişkili bir diğer kavram ise savunma mekanizmalarıdır. Kişiler hem kendilerinde anksiyeteye sebep olan ve benlik tarafından kabul edilmeyen durumlardan uzaklaşmak için hem de çeşitli dürtü temelli davranışlar, beklentiler ve emosyonlar üzerinde hâkimiyet kurabilmek için çeşitli savunma mekanizmaları kullanırlar (4). Savunma mekanizmalarının aşırı kullanımı (5) da tıpkı erken dönem uyumsuz şemalar gibi psikopatolojinin oluşumunda rol oynayan faktörlerden biridir.

Ergenliğin sonlarında ve yetişkinlik döneminde tanılanan kişilik bozuklukları genel psikopatoloji içerisinde sıklığı ve eksen 1 bozukluklarıyla eş tanılı olması (6, 7, 8, 9) açısından önemli bir yere sahiptir. Kişilik bozukluğu bireyin toplumsal uyumunda, çalışma hayatında ve ilişkilerinde sürekliliği bozabilecek sorunlara yol açan içsel yaşantı ve davranışlar bütünü (10) olarak tanımlanabilir. Kişilik bozuklukları erken dönemde başlayan bilişsel, duygusal ve davranışsal olarak bireyin yer aldığı kültürün beklentilerini karşılamayan ve işlevsellikte düşüşe yol açan bir örüntü göstermektedir (11).

Yukarıda kısaca tanımlanmış olan erken dönem olumsuz yaşantılar nedeniyle geliştirilmiş olan uyumsuz şemalar ve savunma mekanizmalarının, içinde kişilik bozukluklarında bulunduğu çeşitli psikopatolojilere sebep olabileceği düşünülmektedir. Psikopatolojilerin nedensel temellerine dair merak çok uzun yıllardır devam etmektedir ve günümüzde de bu konuda çok sayıda çalışma yapılmaktadır. Çünkü biyopsikososyal bir varlık olarak insanoğlunun hem bedensel

hem psikolojik hem de sosyal açıdan sağlıklı olması bireysel ve toplumsal anlamda önemsenmektedir.

Bu çalışmada psikopatolojiler arasında önemli bir yer tutan ve toplum içindeki yaygınlığı ortalama %10 ila %20'ler arasında değişen (11, 12, 13, 14, 15) kişilik bozukluklarının erken dönem uyumsuz şemalar ve savunma mekanizmaları ile ilişkisinin yanı sıra savunma mekanizmalarının ve erken dönem uyumsuz şemaların kişilik bozukluklarını yordama düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmamızda uyumsuz şemalar yoluyla bilişsel ve savunma mekanizmaları aracılığıyla da psikodinamik öğeler aynı çalışma içinde yer alarak kişilik bozukluklarının iki farklı perspektiften incelenmesi sağlanmıştır. Ayrıca bu iki farklı ekolden gelen değişkenler olarak şemaların ve savunma biçimlerinin birbirleriyle olan etkileşimleri de ortaya konmuştur.

Kişilik bozukluklarının erken dönem uyumsuz şemalarla veya savunma mekanizmaları ile ilişkisinin tespit edildiği çok sayıda çalışma bulunmaktadır (16, 17, 18, 19, 20, 21). Türkçe alanyazında kişilik bozukluklarıyla savunma mekanizmalarının birlikte ele alındığı sadece bir çalışma dışında (22) bir çalışmaya rastlanmazken yabancı alanyazında da çok az çalışmanın yapılmış olduğu görülmektedir. Şemalar ile kişilik bozukluklarının ilişkisi çok sayıda çalışmaya konu olmasına rağmen bu çalışmaların çok azı tüm kişilik bozukluklarını kapsamaktadır. Toplum örnekleminin kullanılması ve tüm kişilik bozukluklarını kapsaması açısından önemli olan bu çalışmada, DSM V'te yer alan 10 farklı kişilik bozukluğu değerlendirilerek toplum içinde yer alan bireylerin kişilik bozukluklarına yatkınlık düzeylerine ve bu yatkınlığın olası kökenlerine (uyumsuz şemalar ve savunma mekanizmaları) ilişkin tespitler yapılmıştır. Kişilik bozukluklarının kökenleri ve oluşumu hakkında elde edilen tespitler aracılığıyla kişilik bozukluklarının sağaltımı konusunda yararlı olabileceği düşünülen değerlendirmeler yapılarak bu konudaki bilgiler elde edilerek alanyazına katkı sunulmuştur. Bu çalışmanın hipotezleri aşağıdaki gibidir:

1. Erken dönem uyumsuz şema alan puanları ile kişilik bozuklukları puanları arasında anlamlı düzeyde pozitif korelasyon olacaktır.
2. İmmatür ve nevrotik savunma biçimleri puanları ile kişilik bozuklukları puanları arasında anlamlı düzeyde pozitif korelasyon olacaktır.

3. Erken dönem uyumsuz şema alan puanları arttıkça immatür ve nevrotik savunma biçimleri puanları arasında anlamlı düzeyde pozitif korelasyon olacaktır.
4. Erken dönem uyumsuz şema alanları ve savunma biçimleri grupları birlikte kişilik bozukluklarını yordayacaktır.
5. Savunma biçimleri kişilik bozukluklarını yordayacaktır.

Bu çalışmada ilk olarak genel bilgiler kapsamında Young'un şema terapi modeli çerçevesinde erken dönem uyumsuz şemaların özellikleri, DSM-V'te yer alan on farklı kişilik bozukluğu, savunma mekanizmalarının özellikleri ve bu konularla ilgili alanyazında yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1.ŞEMALAR

Genel bağlamda yapı, iskelet, taslak anlamına gelen şema sözcüğü (2) Türk Dil Kurumu (23) sözlüğünde kavramlar ya da değişkenler arasındaki önemli ve temel ilişkileri belirten biçimsel bir örnek olarak tanımlanmıştır. Bir şema, bir olayın ayırt edici özelliklerinin ve en göze çarpan unsurlarının soyut bir temsilidir (3).

Antik Yunan felsefesinde Stoacı mantıkçılar mantık prensiplerini sunmak için “çıkarım şemaları” kavramını kullanmışlardır. Kantçı felsefede ise bir toplum sınıfının tüm bireyleri için ortak olan şeye şema adı verilmiştir (2).

Şema kavramına terimsel anlamda ilk olarak Piaget’in gelişim kuramında rastlanmaktadır. Bilişsel bilginin çocukluktan bu yana edindiğimiz deneyimler sonucu oluştuğunu kabul eden bu kurama göre, bireylerin yaşadığı deneyimlerin sonucunda oluşan bilgi birikimine şema adı verilir ve şemalarımızdan geçmeyen hiçbir bilgiye uyum sağlamamız mümkün değildir (24). Bu nedenle karşılaşılan nesne ve durumlar şemaya uygun hale getirilerek özümленir (assimilation). Şema ile durum ve nesnelerin uyumlu olmadığı zamanlarda yeni şemalar geliştirilir veya şemalar duruma ve nesneye uygun hale getirilmek üzere değiştirilerek uyum (accomodation) sağlanır (25).

Şema kavramı Beck’in bilişsel modelinin de merkezinde yer alır. Şemalar erken dönemde gelişen, deneyimle elde edilen ve bilginin yorumlanmasında aracı rolü olan zihinsel unsurlardır. Bireyler elde ettikleri bilgiyi tanımlamak, yorumlamak, kategorize etmek ve değerlendirmek amacıyla çeşitli şemalar oluştururlar. Bu şemalar kişinin bilgi işleme sürecini hızlandırır ve çevreye uyum sağlamasını kolaylaştırır (26). Beck’e göre bazı bireyler yaşam olaylarına karşı olumsuz bir yanlılık içindedirler ve bu sebeple uyumsuz şemalar geliştirirler. Bu uyumsuz şemalar ise bilişsel bozukluklara sebep olarak bazı psikopatolojilerin oluşumuna zemin hazırlar (27).

2.1.1. Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Özellikleri

Çocukluk ve ergenlik dönemi süresince gelişen ve yaşam boyu değişip dönüşen erken dönem uyumsuz şemalar, şemaların bir alt kümesidir. Young (1999) şemaların kökenlerini oluşturan erken dönem olumsuz yaşantıları göz önünde bulundurarak “erken dönem uyumsuz şemalar” kavramını kullanmayı tercih etmiştir (28). Bedensel duyular, anılar, bilişler ve duygulardan oluşan erken dönem uyumsuz şemalar bireyin kendisi ve diğerleriyle olan ilişkisiyle bağlantılıdır ve yaşam boyu tekrar eden örüntülerle birlikte, kendiliğe zarar veren, yıkıcı bilişsel ve duygusal unsurlardan oluşmaktadır.

Erken dönem uyumsuz şemalar kişiye tanıdık ve rahat gelerek çevreye uyumu konusunda çarpık bir işlev görürler. Erken dönemde yaşantılanan kötü veya iyi ancak aşırı olarak tanımlanabilecek deneyimlerin oluşturduğu uyumsuz şemalar ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde kişinin düşünürken, davranırken ve hissederken yaptığı seçimlerde başroldedir. Çocukluk ve ergenlik döneminde edinilen uyumsuz şemalar yetişkinlikte kişinin yaptığı seçimlerle kasıtsız bir şekilde tekrarlanır. Bu şemalar ve onlarla baş etmek için geliştirilen uyumsuz stratejiler kişilik bozuklukları başta olmak üzere pek çok psikopatolojinin gelişimine yol açabilirler (2).

2.1.2. Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Kökenleri

2.1.2.1. Çekirdek duygusal ihtiyaçlar: Şema terapi kuramı Bowlby ve Ainsworth'un bağlanma kuramından oldukça etkilenmiştir. Bağlanma kuramı erken dönemde karşılanması gereken bakım, sıcaklık, güven gibi çekirdek ihtiyaçların karşılanmaması halinde çocuğun ebeveyniyle güvenli bir bağlanma oluşturamayacağını öne sürer. Bu bireyler ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde çevreye uyum konusunda sorunlar yaşayabilirler (29). Şema terapi modeline göre çocukluk döneminde karşılanması gereken temel ihtiyaçlar; başkalarına güvenli bağlanma, ihtiyaç ve duyguları ifade özgürlüğü, kendiliğindenlik ve rol yapma, akılcı sınırlar ve öz denetim, özerklik, yetenek ve olumlu kimlik algısıdır. Şema terapi modeline göre psikopatolojiler çekirdek ihtiyaçların yeterli düzeyde karşılanmaması sonucu oluşur ve bu terapi modelinin temel amacı ise bu çekirdek ihtiyaçları karşılayacak uyumlu yolları bulmaktır (29).

2.1.2.2.Erken dönem yaşam deneyimleri: Erken dönemde maruz kalınan toksik (zararlı, yaralayıcı) yaşantılar uyumsuz şemaların kazanılmasında büyük bir öneme sahiptir. Çocuklukta çekirdek ailenin dinamikleri özümşenerek edinilen bu uyumsuz şemalar ergenlik ve yetişkinlikte kişinin bu yöndeki şemalarını aktive eder ve erken dönemdeki belli durumların tekrarının yaşamasına sebep olur. Şemalar toplum, kültür, çevre gibi faktörlerden etkilenecek yetişkinlik döneminde de oluşabilir fakat bunlar erken dönemde edinilen şemalar kadar güçlü ve yaygın değildirler.

Erken dönemde şemaların kazanılmasına temel oluşturan dört ana faktör; ihtiyaçların toksik engellenişi, aşırı iyi deneyimler, travmatize olma (kurban olma) ve seçici içselleştirme (2).

2.1.2.3.Duygusal mizaç: Çocuklukta gelişen bazı şema ve psikopatolojiler çevre faktörleri ile değil biyolojik bazı mizaç özellikleri aracılığıyla edinilir, buna duygusal mizaç denir. Doğuştan gelen bu mizaç özellikleri erken dönem olumsuz yaşam olaylarıyla etkileşerek bazı sonuçlar doğurur. Örneğin çeşitli nedenlerle engellenen bazı çocuklar çekingen davranırken bazıları saldırgan davranabilirler. Yani benzer yaşam olayları farklı mizaca sahip çocukları farklı biçimlerde etkileyebilir (2). Bu doğuştan geldiği düşünülen, değişime dirençli duygusal mizaç alanları aşağıdaki gibi sıralanabilir (30).

Çizelge 2.1. Değişime Dirençli Duygusal Mizaç Alanları

Gevşek'e karşı	➔	Tepkisiz
Distimik'e karşı	➔	İyimser
Anksiyöz'e karşı	➔	Dingin
Obsesif'e karşı	➔	Dağınık Dikkatli
Pasif'e karşı	➔	Agresif
Sinirli'ye karşı	➔	Keyifli
Sakin'e karşı	➔	Girişken

2.1.3.Şema Alanları ve Erken Dönem Uyumsuz Şemalar

Şema terapi yaklaşımında belirlenmiş 18 şema alanı, karşılanmamış duygusal ihtiyaçlar olarak adlandırılan 5 kategori altında sınıflandırılmıştır. Bu 5 temel kategori Ayrılma ve Dışlanma/Reddedilme, Zedelenmiş Özerklik ve Performans, Zedelenmiş Sınırlar, Diğerleri Yönelimlilik ve Aşırı Tetikte Olma ve Bastırılmışlık'tır.

2.1.3.1.Ayrılma ve dışlanma/reddedilme: Ayrılma ve reddedilme alanına ait şemaları taşıyan kişilerin bakım, güvenlik, istikrar, anlaşılma, kabul görme gibi çocukluk ihtiyaçları karşılanmamıştır. Bu bireylerin çocukluk yaşantıları travmalarla doludur. Genellikle aile yapıları dengesiz (Terk edilme/İstikrarsızlık), tacizci (Güvensizlik/Suistimal edilme), uzak (Duygusal Yoksunluk), kabul edip onay vermeyen (Kusurluluk/Utanç) veya dış dünyadan kopuktur (Sosyal İzolasyon/Yabancılaşma) (31).

2.1.3.1.1.Terk Edilme/İstikrarsızlık: Bu şema alanına sahip bireylerin aile geçmişlerinde terk edilme veya ölüm nedeniyle ayrılıklar ve uzaklaşmalar sıklıkla görülmektedir. Bakım verenlerin duygusal patlamaları ve istikrarsız davranışları yüksektir (31). Bu şemaya sahip kişiler destek, koruma ve sıcaklık beklentisi içinde oldukları kişilerin bir şekilde kendilerinden uzaklaşacağını ya da öleceğini düşünürler (2).

2.1.3.1.2.Güvensizlik/Suistimal Edilme: Bu şema alanındaki kişiler kendilerini başkaları tarafından kullanılmaya, aldatılmaya ve küçük düşürülmeye açık görürler. Bu bireyler diğer insanların kendilerini bilinçli olarak suistimal ettiğini düşünürler. Onlara göre bu suistimal edici davranışlar aşırı ihmal veya yapılan bir haksızlık sonucunda ortaya çıkar. Bu kişiler kendilerini çoğunlukla talihsiz olarak algırlarlar (3).

2.1.3.1.3.Duygusal Yoksunluk: Duygusal yoksunluk şema alanına sahip kişiler duygusal ihtiyaçlarının başkaları tarafından asla karşılanmayacağına inanırlar. Duygusal yoksunluk şema alanı; bakım yoksunluğu, empati yoksunluğu ve koruma yoksunluğu olarak üç grupta açıklanır. Bakım yoksunluğu; sıcaklık, ilgi, sevgi ve dostluk gibi kavramların yetersiz olması ile açıklanır. Empati yoksunluğunda

karşılıklı anlayıp dinleme, anlaşılma ve kendini açma eksiktir. Koruma yoksunluğunda ise yön gösterecek, rehberlik edecek güçlü bir nesne bulunmamaktadır (31).

2.1.3.1.4.Kusurluluk/Utanç: Kusurluluk/utanç şemasına sahip kişiler kendilerinin diğerlerine göre kusurlu ve yetersiz olduklarına inanırlar. Bu yetersizlik algısı çoğu zaman yoğun bir utanç duygusu hissetmelerine sebep olur (1). Kusurlu yanları bireysel (dürtüsel öfke, bencillik, onaylanmayan cinsel istekler) ve genel (hoş olmayan bir fiziksel görüntü, sosyal alanlarda beceri eksikliği) olarak ikiye ayırır (2).

2.1.3.1.5.Sosyal izolasyon/yabancılaşma: Sosyal izolasyon/yabancılaşma şema alanına sahip kişiler aile ortamı dışındaki ortamlardan yani dış dünyadan kendilerini izole ederler. Gruplara, küçük veya büyük hiçbir topluluğa aidiyet duygusu hissedemezler ve grupların içinde rahatsız olurlar. Genellikle çocukluklarında buldukları bölgenin dilini konuşmadıklarını, bir spor kulübü veya bir organizasyonun parçası olmadıklarını ifade ederler. Bu kişilerin yetişkinliklerinde elde ettikleri başarılar ile ailelerinin başarı geçmişi arasında büyük farklar vardır. Örneğin bu bireyler ailenin ilk okumuş, eğitilmiş kişisi olabilirler (32).

2.1.3.2.Zedelenmiş özerklik ve performans: Zedelenmiş özerklik ve performans şema alanına sahip kişilerin aileleri genellikle erken dönemde çocuklarının güvenini baltalayan, aşırı korumacı ve dış dünyada çocuklarına tek başına başarılı olma şansı vermeyen kişilerden oluşur (3).

Zedelenmiş Özerlik ve Performans şema alanı Bağımlılık/Yetersizlik, Hastalıklar ve Zarar Görme Karşısında Dayanıksızlık, Yapışıklık/Gelişmemiş Benlik ve Başarısızlık olmak üzere 4 alt alana sahiptir.

2.1.3.2.1.Bağımlılık/Yetersizlik: Bağımsızlık/yetersizlik şema alanına sahip kişiler sorumluluklarıyla baş edebilme kapasitelerinin olmadığını düşünürler. Bu sebeple karar verme, problem çözme gibi günlük sorumluluklar onlar için çok zor görevler haline gelir ve başkalarının yardımı olmadan bu konularda zorlanacaklarını düşünürler (1). Bazı kişiler bu şema alanına normal düzeyde sahipken bazı kişilerde ise bağımsızlık/yetersizlik şeması sürekli olarak aktiftir ve kişilerin kendilerini çaresiz hissetmelerine sebep olur (31).

2.1.3.2.2.Hastalıklar ve zarar görme karşısında dayanıksızlık: Bu şema alanına sahip kişiler gerçekleşmesini çok olası gördükleri bazı felaketlerin oldukça yaklaştığını düşünürler ve bu felaketleri önleyemeyeceklerine dair abartılı bir korku hissederler. Bu korkular; (1) Tıbbi Felaketler (kalp krizi, AIDS vb.), (2) Çevresel Felaketler (çöken asansörler, uçak kazaları, depremler vb.) ve (3) Duygusal Felaketler (akıl sağlığını kaybetmek) gibi durumlardan biri veya birkaçı üzerine odaklanabilir (3).

2.1.3.2.3.Yapışıklık/Gelişmemiş benlik: Yapışmış/gelişmemiş benlik şema alanındaki kişiler kendilerine ait bireysel bir alan ve kimlik oluşturamazlar. Genellikle ebeveynleriyle ya da bazen bir başkasıyla iç içe geçmişlik içeren bir ilişki geliştirirler. İçe içe geçtiği kişiler ve onlardan gelecek destek olmadan hayatlarına devam edemeyeceklerini, iyi olamayacaklarını düşünürler (31).

2.1.3.2.4.Başarısızlık: Başarısızlık şema alanı kişilerin başarısız oldukları, kaçınılmaz bir biçimde başarısız olacakları ve performans göstermeleri gereken konularda yetersiz oldukları inancını içerir (3). Bu şemaya sahip bireyler kendilerini akranlarına kıyasla okul, kariyer, spor gibi alanlarda daha yeteneksiz, bilgisiz, statüsüz ve aşağılık hissederler (31).

2.1.3.3. Zedelenmiş sınırlar: Bu şema alanına sahip kişilerin kendilerini disipline etme becerileri ile ilgili içsel sınırları yeterli derecede olgunlaşmamıştır. Abartılı derecede hoşgörülü, sınır çizmeyen ve kuralsız ailelerde büyüyen bu çocuklarda; sorumluluk alma, hazzı erteleme, iş birliği kurma ve başkalarının sınırlarına saygı gösterme gibi konularda problemler görülür. Çevreleri tarafından sık sık bencil, şımarık, sorumsuz ve narsisist olarak tanımlanırlar (2).

Zedelenmiş sınırlar şema alanının Hak Görme/Büyüklenmecilik ve Yetersiz Özdenetim/Özdisiplin olmak üzere iki alt alanı vardır.

2.1.3.3.1.Hak görme/Büyüklenmecilik: Bu şema alanına sahip kişiler diğer insanları anlama, empati kurma, sınır çizme ve sosyal ilişki kurabilmek için gerekli sınırları bilme gibi yeteneklerden yoksundurlar. Kendilerini bir şekilde diğerlerinden üstün ve çeşitli ayrıcalıklara sahipmiş gibi algırlar. Sosyal ilişkilerin temelini oluşturan karşılıklılık ilkesini yok sayarlar. Başkalarına kıyasla daha güçlü olabilmek

ve kontrol sağlamak için (dikkat çekmek veya onay almak için değil) başarı, para ve statü elde etme gibi işlerle aşırı meşguldürler. Bu yüzden kurdukları ilişkilerde sınırlara ve başkalarının zarar görme ihtimaline dikkat etmezler (3).

2.1.3.3.2.Yetersiz özdenetim/Özdisiplin: Yetersiz özdenetim/özdisiplin şema alanına sahip bireyler kendilerini denetleme, kendilerine sınır koyma ve engellenmeye tolerans gösterme konularında sıkıntı yaşarlar. Duygu ve düşünceleri ifade etmek konusunda sıkça dürtüseldirler. Gelecekteki herhangi bir hedef için şu anda kendilerine engel koyup buna tahammül edebilme yetenekleri oldukça düşüktür, diğer bir deyişle hazrı erteleyemezler (2).

2.1.3.4. Diğerleri yönelimlilik: Diğerleri yönelimlilik şema alanının kökenleri çocukların ailelerinden koşullu saygı ve kabul görmesine dayanır. Bu aileler çocuklarının gerçek ihtiyaçlarına göre değil çevrenin beklentilerine göre hareket ederler. Bu şemaya sahip kişiler kendi ihtiyaçlarını geri plana atarak veya bastırarak diğerlerinin istek, duygu ve tepkilerine fazla odaklanırlar. Çünkü bu kişilerin sevgi görme, onaylanma ve ilişkiyi sürdürme ihtiyaçları vardır. Bu bireyler kendilerini ifade etmekte ve kendi özerk alanlarını çizmekte de zorlanırlar (3).

Diğerleri yönelimlilik şemasının alt alanları Boyun Eğicilik, Kendini Feda ve Onay Arayıcılık'tır.

2.1.3.4.1.Boyun eğicilik: Bu şemaya sahip olan kişiler terk edilmekten, diğer insanlardan tepki görmekten korktukları ve hissettikleri öfke duyguları nedeniyle diğerlerine karşı fikirlerini, duygu ve düşüncelerini gizleyerek aşırı boyun eğici davranırlar. Boyun eğicilik; ihtiyaçları bastırma (tercihlerin, kararların saklanması) ve duyguları bastırma (özellikle öfke) olarak iki şekilde ortaya çıkar. Bu bastırmaların altında yatan temel faktör; ihtiyaçlar ve duygular ortaya çıksa bile diğerlerinin umrunda olmayacağı inancıdır. Bu bastırılmışlık ve diğerlerine gösterilen aşırı duyarlılık; öfke patlaması, pasif-agresif davranışlar ve duygusal kopmalar gibi uyum bozucu davranışlarla kendini gösterir (31).

2.1.3.4.2.Kendini feda: Kendini feda şema alanında devamlı olarak kendi ihtiyaç ve mutluluğunu göz ardı ederek başkalarının ihtiyaçlarını giderme davranışı ön plandadır. Kişiler bu davranışı gösterirken suçluluk hissinden kurtulmayı, ihtiyaç

sahibi insanlarla bağı sürdürmeyi ve diğerlerine zarar verme durumlarının ortadan kalkmasını amaçlarlar. Başkalarının ihtiyaçlarına yönelik aşırı dikkat zaman zaman kişide kendi ihtiyaçlarının karşılanmadığı düşüncesiyle birlikte kızgınlık hissini de ortaya çıkarır (3).

2.1.3.4.3. Onay arayıcılık: Onay arayıcılık şema alanına sahip kişiler gerçek, tutarlı ve güvenli bir öz benlik oluşturmak yerine tüm motivasyonlarını başkaları tarafından ilgi, saygı ve kabul görecektir nitelikte bir benlik oluşturmaya harcarlar. Öncesinde açıklanan hak görme/büyükleme şema alanıyla benzer olarak onay arayıcılık şema alanında da statü, başarı, para, görünüş gibi konulara aşırı ilgi vardır. Ancak hak görme/büyükleme şemasında amaç güç ve kontrol kazanmak iken onay arayıcılıkta amaç onay ve beğeni kazanmaktır (31).

2.1.3.5. Aşırı tetikte olma ve bastırılmışlık: Beş temel şema alanının sonuncusu aşırı tetikte olma ve bastırılmışlıktır. Bu şema alanında kendiliğinden gelen duygu, dürtü ve hisleri yok sayma ön plandadır. Bu kişilerin çocuklukları genellikle mutluluk, oyun ve spontanlığın önüne denetim, disiplin, ceza ve kurallar koyan aileler ile geçmiştir. Bu aileler çocuklarının mutluluğu takip etme ve kendiliğindenlik ihtiyaçlarını göz ardı ederek onların hayata daha kontrollü ve soğuk bakmasına sebep olurlar. Bu kişiler her şartta tetikte ve dikkatli olmazlarsa hayatlarının felakete sürükleneceğini, dağılacaklarını düşünerek korku ve kaygı yaşarlar (2).

Aşırı tetikte olma ve bastırılmışlık şemasının alt alanları aşağıdadır.

2.1.3.5.1. Olumsuzluk/Karamsarlık: Bu şema alanına sahip kişiler hayatın olumlu taraflarını en aza indirirken acı, ölüm, kayıp, hayal kırıklığı, çözülmemiş problemler gibi olumsuz yönlerine fazla odaklanırlar. Bireyler eninde sonunda iş, kariyer, ilişkiler gibi konularda felakete uğrayacaklarını ve iyi gidiyor gibi görünen durumların bozulacağını düşünürler. Bu tip bir felakete yol açabilecek bir hata yapacaklarına dair yoğun korku ve kaygıları vardır. Potansiyel olumsuz sonuçları abarttıkları için, bu kişiler sıklıkla kronik endişe, dikkatsizlik, şikâyet etme ve kararsızlık gibi kavramlarla karakterize edilir (3).

2.1.3.5.2.Duyguların bastırılması/Ketleme: Duyguların bastırılması/ketleme şema alanına sahip bireyler kendiliğinden ortaya çıkan duyguları ifade etmeyi saçma ve gereksiz bulurlar. Bu kişiler genellikle çocukluklarına dair, üzgün veya öfkeli oldukları durumlarda ebeveynlerinin onların bu duygularıyla dalga geçtiklerini hatırlarlar. Bu yüzden hissettikleri duyguları önemsememeyi veya yok saymayı öğrenmişlerdir. Bunun yanı sıra aile içi çatışmalarda ebeveynleri duygusal başa çıkma yöntemlerini çok fazla kullanmış veya diğer aile üyeleri hakkında çocuklarına çok yakınmış olabilirler. Bu gibi durumlara maruz kalmış çocuklar yetişkinlikte duyguların ifade edilmesini tehdit edici veya bunaltıcı bulabilirler (32). Duyguların en çok bastırıldığı alanlar ise; kırgınlığı ifade etme, öfke, şefkat, haz ve cinsel heyecan gibi durumlardır (2)

2.1.3.5.3.Yüksek standartlar/Aşırı eleştiricilik: Yüksek Standartlar/Aşırı Eleştiricilik şema alanı yargılanma ve utanç duygusundan kaçınmak için karşılanması zorunlu hissedilen çeşitli yüksek standartları içerir. Bu şema alanına sahip kişiler hem kendilerine hem de diğerlerine karşı eleştirici ve baskıcı bir tutum takınırlar. Özellikle başarı elde etmek ve belirledikleri yüksek hedeflere ulaşmak için kendilerini yoğun baskı altında hissederler. Onlar için başarı ile ilişkili olmayan, doğal ve eğlenceli etkinliklere katılmak çok zordur (32).

Bu şemayla birlikte kişilerin kendilerine olan saygılarında, ilişkilerinde, sağlık ve hoşnutluklarında belirgin biçimde bozulmalar görülür. Yüksek Standartlar/Aşırı Eleştiricilik şemasının tipik özellikleri; -meli -malı içeren ahlaki, kültürel vb. değerlere bağlı katı inançlar, mükemmeliyetçilik ve zamana karşı yarışarak verimli olma kaygısıdır (2).

2.1.3.5.4.Cezalandırıcılık/Acımasızlık: Cezalandırıcılık/acımasızlık şema alanına sahip bireylere göre yapılan bir hata, sonrasında şiddetli bir cezalandırılmayı hak eder. Bu düşünce hata yapan kişi kendileri olsa dahi geçerlidir. Bu kişiler insani özelliklerden, yanlış anlamalardan veya hafifletici diğer unsurlardan gelen sebepleri göz ardı ederek hatalara karşı tahammülsüz, öfkeli ve cezalandırıcı davranırlar.

Yukarıda anlatılan 5 temel şema alanına ait 18 şema alt alanı özellikleri bakımından koşullu ve koşulsuz olmak üzere ikiye ayrılır. Koşulsuz şema alanları kökenleri çok daha geçmişten gelen, değişime dirençli ve kabullenilmiş çekirdek

inançlardan oluşur. Koşulsuz şemalara sahip kişiler ne yaparlarsa yapsınlar aynı sonucu alacaklarına dair bir ümitsizlik içindedirler. Bunun aksine koşullu şemalar sonradan gelişir ve değişime açıktırlar. Bireyler çoğu zaman kökten gelen koşulsuz şemaları ile mücadele edebilmek ve kontrolü sağlamak için koşullu şemalarını kullanırlar (örneğin terk edilme/istikrarsızlık şema alanı ile mücadele edebilmek için boyun eğcilik şemasını kullanmak gibi).

Koşulsuz şema alanları Terk Edilme/İstikrarsızlık, Güvensizlik/Suistimal Edilme, Duygusal Yoksunluk, Kusurluluk/Utancı, Sosyal İzolasyon/Yabancılaşma, Bağımlılık/Yetersizlik, Hastalıklar ve Zarar Görme Karşısında Dayanısızlık, Yapışıklık/Gelişmemiş Benlik, Başarısızlık, Hak Görme/Büyüklenmecilik, Yetersiz Özdenetim/Özdisiplin, Olumsuzluk/Karamsarlık ve Cezalandırıcılık/Acımasızlık'tır. Koşullu şema alanları ise Boyun Eğcilik, Kendini Fedâ, Onay Arayıcılık, Duyguların Bastırılması/Ketleme ve Yüksek Standartlar/Aşırı Eleştiricilik'tir (2).

2.1.4.Şema İşlemleri, Başa Çıkma Stilleri ve Tepkiler

Şemalarla ilgili deneyimlenen biliş, duygu, deneyim ve davranış gibi değişkenler şemayı zayıflatarak iyileştirebileceği gibi güçlendirerek devam etmesini de sağlayabilir. İnsanlar genellikle karşılaştıkları herhangi bir durumda; o duruma benzeyen önceki yaşantılarında elde ettikleri bilgi ve deneyimleri kullanmayı güvenli bulurlar (78). Bu bağlamda şema devamlılığı kişinin şemasıyla yüzleşmek ve iyileştirici ilişkiler geliştirmek yerine şemasını destekleyen duygusal, davranışsal ve bilişsel örüntülere yönelmesi anlamına gelir. Erken dönem uyumsuz şemalar; bilişsel çarpıtmalar, kendiliği yıkıcı örüntüler ve baş etme stilleri ile devamlılıklarını sürdürürler. Kişiler şemalarını destekleyen bilgileri vurgularken onları çürüten bilgi ve deneyimleri göz ardı ederek veya bir şekilde yanlışlayarak bilişsel bir çarpıtma oluşturabilmelerinin yanı sıra duygularını yok sayarak şemalarını farkındalık düzeyine çıkarmayabilirler (2).

Şemaların iyileşmesi ise oldukça zor ve uzun bir süreçtir. Kişiler hayat boyu özümstedikleri şemalarıyla yeni bir bilgiye uyum sağlayamadıkları zaman onları değiştirmek durumunda kalırlar (24). Şemalar kişilerin hayatı ve kendilerini anlamlandırma biçimleri oldukları için tamamen yok edilmesi imkânsızdır fakat

zayıflatılarak olumlu duygusal ve davranışsal örüntüler elde edilmesi mümkün olabilir. Şemalar uyumsuz baş etme biçimleri ile uyumlu davranışların yer değiştirmesi ile iyileşebilir. Bu iyileşme şemaların kökeninde yatan anıların duygusal şiddetinin, uyumsuz bilişlerin ve bunlara bağlı olumsuz bedensel duyularının hafiflemesini sağlar. Böylece kişiler şemalarına teslim olmayarak kendilerine daha uygun, destekleyici ve olumlu ilişkiler kurabilirler (2).

Uyumsuz bir şema çeşitli davranışsal problemlere ve beraberinde bazı olumsuz duygulara sebep olabilir. Kişiler bu sorunlarla mücadele etmek ve ilişkilerini düzenleyebilmek için çeşitli baş etme biçimleri geliştirirler. Temel baş etme biçimlerinden biri olan şema teslimi biçiminde kişiler sahip oldukları şemalar doğruymuş gibi davranırlar ve şemalarıyla ilgili ortaya çıkan düşünce ve davranış örüntülerine boyun eğler. Şema kaçınması biçimi ise şemaları tetikleyecek durum, kişi ve olaylardan uzak durma davranışını içerir. Son olarak şema aşırı telafisinde ise kişiler şemalarının gerektirdiğinin tam tersi bir tutum sergileyerek bu durumla baş etmeye çalışırlar (32).

Baş etme biçimleri aynı olan kişiler bile bu baş etme biçimlerini ortaya koyarken farklı davranışsal tepkilerle bunu yapabilirler. Özellikle de kişilik bozukluklarına sahip bireylerin belirli baş etme biçimlerini diğerlerinden daha sık kullandıklarını kanıtlayan çalışmalar bulunmaktadır (34, 35). Bu bağlamda da erken dönem uyumsuz şemalar ve uyumsuz başa çıkma biçimlerinin şema terapi modeline göre kişilik bozukluklarının temelini oluşturduğu düşünülmektedir.

Bu araştırmada yer alan değişkenlerden savunma mekanizmaları psikodinamik modele ve şemalar bilişsel modele ait kavramlar olmasına rağmen bazı benzerlik ve farklılıklarından bahsedilebilir. Örneğin, psikodinamik modelin temsilcilerinden olan Karen Horney (76) insanlara yönelmek, insanlara karşı olmak ve insanlardan uzaklaşmak üzere üç çeşit baş etme stratejisi ortaya koymuştur. Şema terapi modelinde buna karşılık gelebilecek terimler olarak teslim, aşırı telafi ve kaçınma kavramları aradaki benzerliği açıkça ortaya koyar bir niteliktedir. Benzer şekilde psikodinamik kuram kabul edilemez arzuların bilinçdışına bastırıldığını ileri sürmektedir. Şema terapi modelinde ise şema kavramı ve baş etme biçimleri farkındalık düzeyine erişmeden ortaya çıkan otomatik tepkiler anlamına gelir ve bu

durum bastırmaya karşılık gelmektedir. Ancak farklı olarak şema terapi modelinde bilinçten ayrı bir şekilde bulunan arzu ve dürtü kavramları bulunmamaktadır (31).

2.2.KİŞİLİK

Kişilik kelimesi kökenini eski Yunan tiyatrolarında oyuncuların maskeleri için kullanılan persona sözcüğünden almıştır. Persona kelimesi eski Yunancada kişinin kendiliğini değil oynadığı karakteri temsil etmektedir. Daha sonra bu kelime insanların kendi gerçek kişiliklerini anlatmak için kullanılmaya başlanmıştır (80).

Jungian bakış açısına göre ise persona birey ve toplum arasındaki uyumu sağlayan sosyal rol ya da maskedir (37). Jung (38) personayı şöyle betimlemektedir; “Biraz abartmak pahasına da olsa, persona’nın insanın gerçekte olduğu şey değil, başkalarının ve kendisinin olduğunu düşündüğü şey olduğu söylenebilir.”

Kişilik kavramı Türk Dil Kurumu’nun (23) sözlüğünde 1) Bir kimseye özgü belirgin özellik, manevi ve ruhsal niteliklerinin bütünü, şahsiyet, 2) İnsanlara yakışacak durum ve davranış ve 3) Bireyin toplumsal hayatı içinde edindiği alışkanlıkların ve davranışların bütünü olarak tanımlanmıştır.

İnsanlar değişen iç ve dış faktörlere karşı kendilerine özgü bir adaptasyon biçimi geliştirirler (39). Kişinin çevreye uyum sağlayabilmek amacıyla biliş ve duygularına dayanarak geliştirdiği bu özgün düşünce, duygu ve davranışlar bütününe kişilik denir (10).

Kişilik, bireyin diğerlerinden ayrılan özellikleri ile oluşan öngörülebilir, kendine özgü tutum ve tavırlardır (40). Morris (41) ise kişiliği diğerlerinden ayrılan özelliklerin yanı sıra zaman içerisinde durağan ve sürekli olan bir yapı olarak tanımlamıştır.

2.2.1.Kişilik Kuramları

Kişilik ve kişilik gelişimini açıklamak üzere psikodinamik kişilik kuramlarından başlanarak birçok kişilik kuramı geliştirilmiştir. Bu kısımda kişiliği açıklayan kuram ve kuramcılar üzerinde durulacaktır. Çalışmamızın değişkenleri içerisinde şemalar (bilişsel model) ve savunma mekanizmaları (psikodinamik model)

yer aldığı için yalnızca psikodinamik ve davranışçı-bilişsel kişilik kuramlarına değinilecektir.

2.2.1.1.Psikodinamik kuramlar: 19. yüzyılın ikinci yarısında psikoloji felsefeden ayrılarak ruh sağlığını inceleyen bir bilim dalı haline geldi. Başlangıçta psikolojinin amacı insanların ruh sağlıklarını laboratuvar ortamında fiziksel olarak incelemektir. Yapısal kuram olarak adlandırılan bu fizyolojik temelli yaklaşımın hedefi bilinçli olarak gelişen durumların kökenlerini ve bu kökenlerin birbiri ile ilişkisini araştırmaktır. Yapısalcılığın kurucusu olarak bilinen Wilhelm Wundt bu süreçte ilk psikoloji laboratuvarını kurdu. Bu dönemde sinirsel iletinin hızının saptanması ya da farklı bedensel fonksiyonlardan sorumlu beyin bölgelerinin belirlenmesi gibi konularda çalışmalar yapıldı. Tüm bunlar gerçekleşirken Viyanalı bir nörolog olan Sigmund Freud insanı etkileyen ve kişiliğini oluşturan temel yapının bilinç değil bilinçdışı olduğuna dair fikirlerini açıkladı. Fizyolojik laboratuvar çalışmalarının ön planda olduğu bu dönemde Freud araştırmalarını vakalar üzerinden yürüterek tarihteki ilk kapsamlı kişilik kuramının da öncüsü oldu (42).

Psikodinamik kuram çatısı altında ele alınabilecek diğer kuramcılar Freud'un fikirlerinden etkilenerek fakat çeşitli şekillerde farklılaşarak kişilik gelişimini açıklayan Alfred Adler, Carl Jung, Anna Freud ve Karen Horney olarak sayılabilir ve bu kuramcılara yeni Freudçular adı verilmiştir. Eric Ericson da Freud'un fikirlerinden yola çıkarak kişiliği psikososyal açıdan inceleyen diğer bir psikodinamik kuramcıdır. Daha sonra kişilik gelişimi Otto Kernberg ve Melanie Klein tarafından obje ilişkileri kuramı doğrultusunda açıklanarak erken çocukluk deneyimlerine atfedilen önem artmıştır (43). Diğer iki psikodinamik kuramdan ilki Kohut'un kendilik psikolojisidir. Bu kurama göre kendiliğin yapılanmasını sağlayan narsisistik güdülenme cinsellik ve saldırganlıktan daha öncelikli bir rol oynamaktadır. Başlangıçtaki ilk güdü çekirdek kendiliğin gelişimidir. Cinsellik ve saldırganlık bu gelişimde sadece birer araçtır (44). İlişkisel psikanalizde ise Freud'un "dürtü teorisi" ne karşı çıkılarak temel motivasyon kaynağı olarak insanın doğuştan getirdiği ilişki ihtiyacı/arzusunun olduğu iddia edilmektedir (45). Bu bölümde kişilik kuramcıları ve kuramların özellikleri açıklanacaktır.

Sigmund Freud psikoanalitik kişilik kuramının kurucusudur. O, kişiliği topografik ve yapısal model olmak üzere iki başlık altında ele almıştır. Topografik modelde zihinsel etkinliklerin bilince olan uzaklığı bilinç, bilinç öncesi ve bilinçdışı kavramlarıyla ele alınarak ruhsal bir aygıt olan insanı anlamak amaçlanmıştır. 1923'e değin geçen sürede Freud ölüm ve yaşam içgüdüleri ve savunma mekanizmaları gibi kavramlar üzerinde çalışmalar yapmıştır. 1926'da yayınlanan "Ego ve İd" isimli yapıtında topografik modelden ziyade yapısal modelin kişiliği açıklamada daha etkin bir yaklaşım olduğu görüşünü resmi olarak açıklamıştır. Yapısal modele göre kişiliği oluşturan kavramlar id, ego ve süper egodur, bunların etkileşimi sonucu davranış meydana gelir (46).

Freud'un kişiliğin gelişimini açıklayan psikoseksüel gelişim kuramı doğumdan ergenliğin bitimine kadar olan dönemi kapsar. Freud'un libido adını verdiği cinsellikten doğan enerji bebeklikten başlayarak gelişim dönemlerine göre vücudun farklı bölgelerinde yoğunlaşır. Bu dönemlerde deneyimlenen olaylar kişiliğin oluşumu ve gelişiminde önemlidir. Bu dönemler sırasıyla Oral (0-18 ay), anal (18 ay-3,5 yaş), fallik (3-5 yaş), latent (6-12 yaş) ve genital (buluş çağından sonra) dönemdir (41).

Freud'un kuramına göre ideal bir çocuk yetiştirme çocuğun ihtiyaçlarının doyurulmasının yanı sıra gelişimsel açıdan uygun bir engellenmeyi de içermelidir. Bu sayede çocuk haz ilkesi ("Tüm ihtiyaçlarımın hemen doyurulmasını istiyorum") ve gerçeklik ilkesi ("Bazı doyumların karşılanması problem yaratabilir, daha büyük doyumlar elde edebilmek için hazı erteleyebilirim") arasında bir denge kurmayı öğrenir. Psikoseksüel gelişim kuramına göre psikopatolojinin sebebi çocukların herhangi bir gelişim evresinde ihtiyaçlarının aşırı doyurulmuş veya engellenmiş (doyurulmamış) olmasıdır. Çocuklar bu durumlara maruz kaldığı evrelere saplanırlar ve bu saplanma uzun dönemde karakterin önemli bir parçası haline gelir (47).

Oral dönemde saplanma; güvensizlik, alaycılık, tartışmacılık ve kolay kandırılabilirlik gibi kişilik özellikleri ile ilişkilidir. Anal dönemde saplanma ilerde öfke patlamaları, kendine zarar verici davranışlar, cimrilik, inatçılık, fazla düzen gibi özelliklerle kendini gösterir. Fallik dönemde saplanma ise utangaçlık, değersizlik ve

düşük öz benlik inancı ile ilişkilidir. Latent dönemde cinsel güdüler ve istekler geri planda kalmıştır. Bu kuramın son gelişim dönemi olan genital dönemde, geride kalan bütün dönemlerde doyurulamayan ihtiyaçlar cinsel ilişki yoluyla karşılanır. Bu dönemde normal bir kişilik yapısı için beklenen cinsel dürtüleri erteleyebilme, sorumluluk alabilme ve diğerlerini düşünme gibi özelliklerin ortaya çıkmasıdır (41).

Psikodinamik kişilik kuramcılarının bir diğer önemli ismi olan Carl Jung Freud'dan farklı bir bakış açısı geliştirmiştir. Freud'un cinsellik kavramını ön planda tuttuğu psikobiyolojik yaklaşımının aksine yaşamın anlamı gibi manevi (spritüel) değerlere önem vermiştir. Jung ayrıca kişilik gelişiminin ömür boyu süreceğini ve hâlihazırda gelişmiş olan kişiliğin hem şu anki hem de gelecekte olmayı planlanan kendilikle ilişkili olduğunu savunmuştur. Ona göre kişiliğin büyük bir bölümü orta yaş döneminde gelişerek ortaya çıkar. Bu dönemde geçmişte deneyimlenen yaşantılardan edinilen bilgilerin çoğunu yok saymak ve bilinçdışı ile yüzleşmek gerekir. Bilinçdışı ile yüzleşmenin en önemli yolu ise rüyalardır. Rüyalar Jung'a göre yadsıma, kompleks ve iç karmaşa mücadelelerine karşı kişinin verdiği yaratıcı tepkilerdir ve bu tepkiler kişiliğin bütünleşmesini sağlar (27).

Jung'un kuramında bilinçdışı kişisel ve ortak (kolektif) olarak ikiye ayrılır. Kişisel bilinçdışında bireyin bugüne kadar bastırıldığı duygu ve düşünceleri, geliştiremediği fikirleri vardır. Ortak bilinçdışını ise atalardan gelerek kişilere miras kalan anılar ve davranış örüntüleri oluşturur. Tarih öncesinden gelen bilişsel, duygusal yapılar, anılar ve deneyimlerden oluşan zihinsel süreçlere arketip adı verilir. Arketipler (maske, anima, animus) kişiliğin oluşmasında önemli bir yere sahiptir. Kişiliğin diğer insanlarca bilinen kısmına maske (persona) adı verilir. Birey maskesiyle fazla bütünleşerek iç dünyasından koparsa kişilik bozuklukları oluşabilir (41).

Alfred Adler Freud'dan farklı olarak kişiliğin id ve süperego arasındaki çatışmadan oluştuğu görüşünü desteklememiştir (41). Ona göre insanlar bilinçli bir şekilde hayatlarına, kişiliklerine ve yaşantılarına yön verebilirler. Kişiler potansiyellerini gerçekleştirmek ve sosyal olarak iyi bir konumda olabilmek için ne kadar çaba gösterirlerse o kadar gelişirler.

Adler'e göre kişilik gelişimine bağlı olarak davranış bozukluklarının oluşumuna sebep olan 2 faktör vardır. Yaşamın erken dönemlerinde hissedilen eksiklik duygusu ve bu duyguları ödünlemek için geliştirilen uyumsuz davranışlar (46).

Bireylerin gelişimini motive eden en önemli faktör gerçek bir temeli olan veya olmayan aşağılık duygularıdır. İnsanlar hissettikleri aşağılık duygularının üstesinden gelebilmek için kendilerine fayda sağlayabilecek bazı olumlu adımlar atabilirler (örneğin utangaç bir öğrencinin aşağılık duygusunu yenmek için sınıfta konuşma alıştırmaları yapması). Bu olumlu davranışlara ödünleme adı verilir. Ödünleme davranışlarının aşırı düzeyde yapılması olumsuz sonuçlara yol açabilir (örneğin zayıflamak için yapılan fazla egzersiz ve diyet sonucu kişinin anoreksiya geliştirmesi) (48).

Karen Horney Freud'un aksine sorunlu davranışların kökeninin fizyolojik süreçlere değil, aile içi aksaklıklara ve çeşitli sosyokültürel etmenlere dayandığını savunmuştur. Bireyin toplumla ilişkisi, kişiler arası ilişkiler ve ebeveynin çocuğuyla iletişimi çocukların davranışlarının ve karakterlerinin oluşumunda önemlidir. Kişiler yaşamlarının ilk yıllarından itibaren durumlar karşısında verdikleri tepkileri; edindikleri algılar, duygular, düşünceler, yargılar ve değerlerle örgütleyerek kendi davranış biçimlerini oluştururlar. Horney Freud'un cinselliğe dayandırdığı kişilik gelişimi kuramına karşı çıkmış, bunun insan ilişkilerini çarpık bir biçimde yansıttığını düşünmüştür. Ayrıca Freud'un çocuklukta öğrenilen tepkilerin yetişkinlik davranışları ile doğrudan ilişkili olduğu yönündeki görüşüne de katılmamış ve çocukluk ile yetişkinlik arasındaki dönemde bireylerin yeni davranış örüntüleri geliştirebilecek olaylar yaşayabileceklerini iddia etmiştir (46).

Horney'in kişilik kuramında, güvenlik duygusu ve doyum olmak üzere iki temel faktör vardır. Güvenlik duygusu insan davranışlarının temel ihtiyacı olarak açıklanır. Doyum faktörü ise, insanların ihtiyaçları doğrultusunda doyum sağlayabilmesidir. (49). Yine Freud'dan farklı olarak Horney kaygıyı sadece cinsellik sonucu ortaya çıkan bir kavram olarak ele almamıştır. Kaygı cinsellik dışında da ortaya çıkabilir ve güçlü bir güdüleyicidir. Çocuklar hayatlarını devam ettirebilmek için ebeveynlerine bağımlıdırlar bu yüzden bakım ve korunma

konusunda şüpheleri olan çocuklar daha çok kaygı yaşarlar ve bu kaygı sonucunda çeşitli savunma mekanizmaları geliştirirler (41). Horney'e göre normal kişilik yapısına sahip bireyler üç tip savunma mekanizması kullanırlar. Bunlar; gerektiğinde diğerlerinin isteklerine uyma (boyun eğme), insanlara karşı gelme (saldırganlık) ve insanlardan uzaklaşma (yalnız kalabilme)'dir. Bu üç tip baş etme biçiminden birini sürekli olarak kullanan ve kişiliğinin parçası haline getiren bireylerin davranışları nevrotik davranış örüntüsü olarak isimlendirilir (46).

Sigmund Freud'un kızı Anna Freud, Eric Ericson, David Rapaport ve Heinz Hartmann gibi diğer isimlerle birlikte klasik psikanaliz önemli değişimler geçirmiştir. Ego psikologları adıyla anılan bu kuramcılar idden ziyade egoyu kuramlarının odak noktasına yerleştirerek egonun çevreye adaptasyonuna ve kişilerarası ilişkilerdeki önemine değinmişlerdir (50). Sigmund Freud kişilik gelişimini çocukluk dönemine odaklanarak açıklarken, Anna Freud çocukluk döneminin yanısıra ergenlik döneminin de gelişimde çok önemli bir yerde olduğunu vurgulamıştır. Ona göre ergenlik döneminde ortaya çıkan dürtüsellik ben ve id arasındaki dengeyi bozar ve benin (ego) zayıflaması ile savunma mekanizmaları katılaştır (51). Anna Freud bu görüşünden yola çıkarak kişilik özelliklerini kişilerin kullandıkları savunma mekanizmaları ile yorumlamıştır (matür, nevrotik, immatür). Ona göre normal bir kişilik hazzı erteleyebilme kapasitesi ile karakterizedir ve normal kişiler olgunluk düzeyleriyle paralel olarak yüceleştirme, mizah gibi savunma mekanizmalarını kullanmayı daha çok tercih ederler (36).

Erik Ericson cinsel içgüdüler ve istekler konusunda Freud ile aynı fikirde olsa da psikodinamik bakış açısı zamanla yerini sosyal bir perspektife bırakmıştır. Ona göre çocuğun ebeveyni tarafından karşılanması gereken bazı ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçlar sağlıklı bir şekilde karşılanırsa kişiler kendilerini yeterli hissederek toplumla uyumlu hale gelirler ve benlik bütünlüğü sağlanır. (41).

Erikson psikososyal gelişimi psikolojik, sosyal ve kültürel faktörlerin etkileşimi ile açıklamıştır. Bilişsel ve biyolojik etkenler sonucu ortaya çıkan kişiliğin gelişimi ise yaşam boyu süren, hiyerarşik 8 farklı basamaktan oluşur. Her bir basamak, çözüme ulaştığı takdirde kişiyi psikolojik olarak daha güçlü bir seviyeye ulaştıracak psikolojik bir kriz içerir. Bu krizler bireye benliğinin pozitif ve negatif

yönlerini nasıl dengede tutacağını öğretir. Kriz döneminin çözüme ulaşması sonucunda ortaya çıkan umut (hope), irade (will), amaç (purpose), yeterlilik (competence), sadakat (fidelity), sevgi (love), bakım/ilgi (care) ve bilgelik (wisdom) gibi benlik özellikleri kişinin psikososyal gelişimine katkıda bulunur. Krizin sağlıklı bir şekilde çözüme ulaştırılamaması ise içe çekilme (withdrawal), yükümlülük (compulsion), çekingenlik (inhibition), tembellik (inertia), red (repudiation), dışlanmışlık (exclusivity), reddedicilik (rejectivity), aşağılama (d disdain) gibi psikopatolojilere sebep olabilir. Bu dönemde meydana gelen olumlu özellikler bir sonraki evreye taşınarak kişiye fayda sağlasa da zaman zaman olumsuz özellikler de benlik ile bütünleşerek diğer evrelere taşınabilir (52).

2.2.1.2.Davranışçı ve bilişsel kuramlar: Davranışçı ve bilişsel kuramlar kişiliğin öğrenme yoluyla kazanıldığı görüşünü savunurlar. Bu kuramlara göre kişilik ve kişilik bozuklukları kişinin öğrenme geçmişiyle paralel olarak gelişir (42).

Kişiliği öğrenilen davranışlar bütünü olarak açıklayan ilk kuram davranışçılıktır. Davranışçı kuramcılar kişiliği bilişsel veya fizyolojik süreçlerle ilgili olmaksızın tamamen dış çevrenin etkisiyle oluşan bir yapı olarak açıklar (42). Diğer bir deyişle özgür iradeye inanmazlar, sadece çevresel faktörlerin insanların düşüncelerini, duygularını ve davranışlarını şekillendirdiğini varsayarlar. Uyumsuz davranışlar ise kişilerin maruz kaldığı olumsuz ortamlardan kaynaklanır. Kişiler davranışları uyarıcı ve tepkilerin birbirleriyle bağlantılı olduğu koşullanma adı verilen süreçlerle öğrenirler (53).

J. B. Watson (1924) ve I. Pavlov (1927) klasik koşullanma kavramını Skinner (1971) ise operant koşullanma kavramını geliştirmiştir. Modern davranışçılığın başlangıcı Pavlov'un köpekleriyle yaptığı bir dizi deneye dayanır. Pavlov bu deneyler sonucunda nötr bir uyarının (zil sesi) koşulsuz uyarandan (köpek maması) hemen önce verildiğinde köpeklerin nötr uyarana karşı koşullandığını ve ödülü görmeden salya tepkisi geliştirdiklerini gözlemledi ve bu sonucu insan davranışlarına genelledi. Watson'a göre davranışı etkileyen tek faktör çevredir, düşünce bir tür içinden konuşma, yani davranıştır. O kişilik gelişimi ile ilgili görüşünü "Bana normal ve sağlıklı bebekler verin, onları özel davranışçı tekniklerle yetiştirerek başka bir yonteme gerek kalmadan sanatçı, doktor, esnaf hatta hırsız ya da dilenci yapayım." sözleriyle açıkça ortaya koymaktadır (54).

Skinner'a göre davranışı anlamanın en iyi yolu onun nedenlerini ve sonuçlarını incelemektir. Operant koşullanma çevresel faktörler tarafından pekiştirilen davranışların güçlenerek devam ettirildiği, pekiştirilmeyenlerin veya negatif pekiştirilenlerin ise sönerek yok olduğu görüşündedir. Davranış böylece ödül ve cezalarla ya süreklilik gösterir ya da yok olur (55).

İlerleyen yıllarda öğrenme üzerine yapılan çalışmalar J. Rotter ve A. Bandura'nın katkısıyla toplumsal ve bilişsel süreçleri daha çok içine almaya başlamıştır. Rotter'a göre davranışlar yalnızca pekiştirmeler yoluyla değil, bunun yanında amaçlar, beklentiler ve planlar aracılığıyla da meydana gelir. Bandura ise davranışların kişinin deneyimlerinden edindiği bilgilerin yanı sıra çevreden gözlemlendiği yaşantılar aracılığıyla da ortaya çıkabileceğini savunarak içsel bilişsel süreçlerin önemini vurgulamıştır (56).

Bilişsel kuram, insan davranışlarının davranışçı kuramla açıklanamayan bir yönünü ortaya koymuştur. İnsanlar neden aynı uyaranlara farklı tepkiler verirler? Bu soruyla birlikte insan davranışlarını ve dolayısıyla kişiliği oluşturan duyuş ve biliş faktörleri ortaya atılmıştır. Bilişsel kurama göre zihin kendine özgü bir bilgi işleme sürecine sahiptir. İnsan davranışları, uyaranlardan gelen bilginin işlem görmesi, bir kısmının depolanması ve daha sonra bir ürünün ortaya konulması şeklindeki bir modelle açıklanır. Bilişsel kurama göre uyarıcı ve meydana gelen davranış arasında her bireyin kendine özgü bilişsel sistemi devreye girer, bu da insanların neden aynı uyaranlara farklı tepkiler verdiği sorusunun cevabı niteliğindedir (25).

Bilişsel kişilik kuramları psikodinamik kişilik kuramlarından farklı olarak içsel süreçleri dürtü ve isteklerden oluşan bir yapı olarak görmez. Bilişsel kişilik kuramı davranışların ve duyguların bilinçli düşünme süreçleri sonucu ortaya çıktığını savunur. Psikodinamik kuramlarda psikopatolojiler örtük güçler sonucu kişilerin kontrollerinin dışında meydana gelirken, bilişsel kuram duygusal bozuklukların çeşitli bilişsel yanlılıklar sonucu ortaya çıktığını öne sürer (25).

Bilişsel kuramın önde gelen isimlerinden George Kelly (1905-1967) insan davranışlarına yön veren beklenti ve öngörü gibi bilişsel süreçler üzerine odaklanarak "kişisel yapılar kuramı"nı ortaya koymuştur. Ona göre bireyler durumların, olayların, kişiler arası ilişkilerin ve dünyanın nasıl işlediğine dair kendilerine özgü modeller oluştururlar ve hayatı bu perspektiften algılamaya

başlarlar. Bu perspektife göre insanlardan ve hayattan beklentilerde bulunurlar veya olacaklara dair öngörüler geliştirirler. Tüm bu bilişsel süreçlerden oluşan temsiller bireyler için bir yapılar sistemi oluşturur ve zihin bu yapılarla çalışır (25). Kelly'e göre psikolojik bozuklukların sebebi yapılandırma sistemindeki hatalardır. Sağlıklı bireyler problem yaratan yapıları yenileriyle değiştirebilirken, sağlıksız bireyler bunu yapamaz ve anormal davranışlar gösterirler (43).

Çağdaş bilişsel kuramın öncül isimleri Albert Ellis ve Aeron Beck'tir. Ellis'e göre klasik davranışçılık ve psikanalitik kuramlar kişiliğin gelişimini açıklamaları bakımından birbirleriyle benzerdir. Her iki kurama göre de erken yaş dönemlerinde bir şeylere karşı koşullandırılan kişiler (örneğin ebeveynin onayını alamama veya istenmeyen bir davranış sonucunda ebeveyn tarafından cezalandırılma) yetişkinliklerinde bu koşullanmaya uygun duygulanım ve davranış örüntüsü gösterirler (kompulsif tekrarlama nevrozu). Ellis ise insanları yaşantıları üzerinde muhakeme kurabilen, yorum yapan, düşünen, düşündüğünü düşünen ve olumsuz yaşantıların etkisini azaltıp yok edebilen canlılar olarak ele almıştır. Ona göre psikopatolojinin sebebi kişiler için önemli olan yaşantıların (davranış, düşünce, duygu, olay vb.) yerleşik mantık dışı inançlar aracılığıyla akılcı olmayan duygusal durumlara (kızgınlık yerine öfke, üzüntü yerine depresyon, makul bir endişe yerine anksiyete vb.) neden olmasıdır (57).

Bilişsel kuramın diğer bir önemli kurucusu Aeron Beck'e göre bireylerin davranışları ve kişilik özellikleri onların dünyayı yapılandırma biçimleriyle ilişkilidir. Kişilerin bilişsel yapıları deneyimlerden yola çıkarak geliştirilen tutum, tavır ve varsayımlara diğer bir deyişle şemalara dayanmaktadır. Örneğin bir kişinin zihni sürekli yeterli olup olmadığı düşünceleri ile meşgulse büyük ölçüde yetersizlik şeması aktiftir ve bu şema "Eğer mükemmel olmazsam başarısız olurum" şeklindeki hatalı bilişlere yol açabilir (58).

Beck (43) kişilik bozukluklarının oluşumunu iki temel faktöre dayandırmıştır:

- 1) Kişilerin kendilerine ve dünyaya dair geliştirdikleri uyumsuz bilişsel şemalar,
- 2) Uyumsuz bilişsel şemaların sebep olduğu seçici ve yanlı bilgi işleme süreçleri.

Belirtilen bu faktörlere göre kişilerin güvensizlik/kötüye kullanılma, eksiklik hissi/utanma ve duygusal yoksunlukla ilişkili sahip olduğu şemalar kişilik bozuklukları ile bağlantılıdır. Erken dönemde genetik, biyolojik ve çevresel faktörler aracılığıyla gelişen uyumsuz şemalar kişilerin yaşlılarıyla, ebeveynleriyle ve kardeşleriyle yaşadıkları nahoş deneyimlere dayanır. Erken dönem uyumsuz şemalar içinde kişilik bozukluklarının da yer aldığı birçok psikolojik bozukluk ile ilişkilidir (43).

2.2.2.Kişilik Bozuklukları

Bundan elli yıl öncesine kadar kişilik bozuklukları tedavi edilemez psikolojik sorunlar olarak görülürken iki binli yılların başı itibariyle kişilik bozuklukları alanında teşhis ve tedavi çalışmaları artmış ve hastaların toplumsal işlevselliğinin iyileştirilmesi önem kazanmıştır. Bu yarım yüzyıllık dönemde kişilik bozukluklarının genel geçer bir tanımı yapılmamıştır (59). Kişilik bozukluğu tanısı konulabilmesi için öncelikle bireylerin toplumsal uyumunda, iş ve ilişkilerindeki süreklilikte uzun süredir devam eden problemler bulunması gerekmektedir (10). DSM-5 tanı ölçütleri başvuru el kitabına (11) göre yaygın bir örüntüye sahip olan kişilik bozuklukları en geç erken erişkinlik evresinde başlayan, esneklikten yoksun ve ait oldukları toplumun beklentilerinden sapan içsel yaşantı ve davranışlarla karakterize bir yapıya sahiptir.

Kişilik bozukluğu geçmişten bugüne önemi artan psikolojik, bilimsel ve sosyal bir toplum sorunudur. Toplumda kişilik bozukluklarının görülme oranı %11 ile %23 arasındadır ve eksen I bozukluklarına sahip hastaların yarısında kişilik bozuklukları ek tanı olarak bulunmaktadır (60). Kişilik bozukluğu olan kişilerin benlik saygısı zayıf, çalışma ve sevme yetenekleri belirgin ölçüde azalmıştır ve çoğunlukla tıbbi destek aramalarına yol açan stres tepkileri geliştirirler. Bu bireylerin genellikle eğitim düzeyleri düşüktür, evliliklerinde problemler yaşarlar ve sabit işleri yoktur. Ayrıca kişilik bozukluğu olan bireylerde madde kullanımı ve suç işleme oranları yüksektir. Bunun yanı sıra kişilik bozuklukları uzun vadede; kaygı bozuklukları, yeme bozuklukları, somatoform ve disosiyatif bozukluklar ve psikozlar da dâhil olmak üzere birçok psikolojik bozukluğun oluşumuna zemin hazırlar (39).

Kişilik bozukluklarının tümünde ortak olarak görülen bazı özellikler aşağıda sıralanmıştır (10).

1. Benliğe yerleşmiş olan davranış örüntülerinin uyum amacı ile esneklik göstermeden sürdürülmesi; örneğin yapılan yanlışların yinelenmesi, ders alınmaması.
2. Belli bir toplum içinde uyumlu sayılabilmek için geçerli ölçülerden sapması, topluma aykırı davranışlar gösterebilmesi.
3. Çocukluktan ya da ilk ergenlik döneminden beri süregelmesi.
4. Toplum içinde, iş yaşamında belirgin bozulmaya yol açması.
5. Genellikle benliğe uyumlu, yani benimsenmiş olması ve değiştirilmek istenmemesi; bazen de benlikçe benimsenmemiş, benliğe yabancı olsa bile değiştirilememesi.
6. Genel olarak çevre ile çatışma ve sürtüşmeye yol açması; kendisini çevreye değil, çevresini kendisine uydurmaya çalışması.
7. Kişinin bilişsel yetilerinde temel duygulanım ve düşünce yapısında belirgin bozukluk olmaması.

2.2.2.1. Kişilik bozukluklarının sınıflandırılması: Amerikan Psikiyatri Derneği tarafından 1952’de yayınlanan DSM I’de kişilik bozukluklarına dair herhangi bir açıklama bulunmamaktadır. Kişilik bozuklukları tarihte ilk kez 1962’de DSM-II’de tanımlanmıştır fakat tanı ölçütleri belirtilmemiştir. DSM-II’de yer alan kişilik bozuklukları “paranoid, siklotimik, şizoid, patlayıcı, obsesif-kompulsif, histerik, asthenic, antisosyal, pasif-agresif ve yetersiz”dir (43).

1980 yılında yayınlanan DSM-III’te kişilik bozukluklarının tanımlaması yapılırken duygulanım, biliş, davranış, dürtü kontrolü ve ilişkisel faktörlere daha fazla dikkat edilerek bir sınıflandırma yapılmıştır. DSM-III’te kişilik bozuklukları beş eksenli sistemde ikinci eksen (eksen II) olarak kodlanmıştır ve kategorik bir şekilde sınıflandırılarak 11 farklı kişilik bozukluğu için tanı ölçütleri oluşturulmuştur (61).

1994 yılında yayınlanan DSM-IV’ün (102) çok eksenli yaklaşımında kişilik bozuklukları zekâ gerilikleriyle birlikte eksen II’de yer almıştır. DSM-V’te ise çok eksenli yaklaşım kaldırılmıştır ve DSM-V’te (11) yer alan kişilik bozuklukları şunlardır: A kümesi (Kuşkucu (Paranoid) Kişilik Bozukluğu, Şizogibi (Şizoid) Kişilik Bozukluğu, Şizotürü (Şizotipal) Kişilik Bozukluğu), B kümesi (Toplumdışı (Antisosyal) Kişilik Bozukluğu, Sınırdaki (Borderline) Kişilik Bozukluğu, Histriyonik Kişilik Bozukluğu, Özsever (Narsisistik) Kişilik Bozukluğu) ve C kümesi (Çekingen

Kişilik Bozukluğu, Bağımlı Kişilik Bozukluğu, Takıntılı-Zorlantılı (Obsesif-Kompulsif) Kişilik Bozukluğu).

2.2.2.2.Kişilik bozukluklarının epidemiyolojisi: Kişilik bozukluklarının görülme oranları ve yaygınlığı hem toplumlar arasında hem de aynı toplumun farklı bölgelerinde değişkenlik gösterebilir. Örneğin antisosyal kişilik bozukluğu şehirlerde kırsal bölgelere göre daha fazla görülmektedir (10). Dünya Sağlık Örgütü tarafından yürütülen araştırmalar sonucunda kişilik bozukluklarının prevalans oranı %6,1 olarak bulunmuştur. Aynı araştırmada A kümesi kişilik bozukluklarının %3,6, B kümesi kişilik bozukluklarının %1,5 ve C kümesi kişilik bozukluklarının ise %2,7 oranında görüldüğü sonucuna varılmıştır (62).

Kişilik bozuklukları eksen-I bozuklukları (anksiyete, duyu durum, madde bağımlılığı, uyku bozuklukları, yeme bozuklukları) ile %50 oranında komorbidite göstermektedir (36). Alkol-madde bağımlılığı sebebiyle yatarak tedavi olan hastalarla yapılan bir çalışmada her 3 hastadan birinde çoğunu antisosyal kişilik bozukluğu oluşturmak üzere çeşitli kişilik bozuklukları teşhis edilmiştir (63). Ayrıca AIDS, koroner arter, ülseratif kolit gibi fiziksel hastalıklarda da kişilik bozuklukları ek tanı olarak görülmektedir (36). Yapılan diğer araştırmalar sonucunda kişilik bozukluğu komorbiditesi şizofreni hastalarında %70, anksiyete bozukluğuna sahip hastalarda %100 ve kronik ürtikeri olan hastalarda %65 olarak belirlenmiştir (64, 65, 66).

Kişilik bozukluklarında cinsiyet farklılıkları bazı çalışmalarla reddedilmiş olsa da yapılan iki geniş çaplı araştırma (Oslo ve Baltimor araştırmaları) sonucunda A, B ve C kişilik bozukluğu kümelerinde cinsiyet farklılıkları gözlemlenmiştir. Bu araştırmalara göre A kümesi kişilik bozuklukları erkeklerde daha sık görülmekle birlikte, C kümesi kişilik bozuklukları kadın ve erkeklerde eşit olarak dağılım göstermiştir. B kümesinde ise antisosyal kişilik bozukluğunun erkeklerde, borderline kişilik bozukluğunun ise kadınlarda daha fazla görüldüğü saptanmıştır. C kümesinde ise bağımlı kişilik bozukluğu kadınlarda, obsesif kompulsif kişilik bozukluğu erkeklerde daha fazla görülmüştür (67).

2.2.2.3.Kişilik bozukluklarının etiolojisi: Kişilik bozukluklarının etiolojisi açısından önemli olan bazı faktörler aşağıda sıralanmıştır (68).

1. Kişilik özellikleri genetik faktörlerden oldukça yüksek oranda etkilenir.
2. Kişilik bozuklukları kişilik özelliklerinin yüksek ve abartılı şekilde gösterilmesi ile oluşur.
3. Kişilik bozuklukları biyolojik, psikolojik ve sosyal faktörler aracılığı ile oluşur.
4. Kişilik özelliklerinin sosyal bağlama uyumu o bağlamın özellikleriyle ilişkilidir.
5. Kişilik bozuklukları sosyal kişilik özellikleri ve toplum beklentileri arasındaki farklılıktan doğar.

2.2.2.3.1.Genetik etkenler: Kişiliğin temel yapısı mizaç (huy) ve karakterin birleşiminden oluşur. Mizaç doğuştan getirilen, kalıtımsal ve değişime dirençli özelliklerden meydana gelir. Karakter ise çevresel etkenlerle gelişen ve değişime açık bir kavramdır (69). Bu bileşenleri kapsayan kişilik kavramı psikosomatiktir ve bu sebeple kişilik bozukluklarının oluşumunda yapısal ve kalıtımsal faktörlerin etkisi yadsınamaz (70). Zarardan Kaçınma ve/veya Yüksek Yenilik Arayışı mizaç özellikleri (genellikle aşırı korku ve öfke olarak gözlemlenen) kişilik bozukluklarının oluşumunda bir risk faktörü olarak görülmektedir (71). Çocukluğun erken dönemlerinde görülen bazı anormal mizaç özellikleri ile B kümesi kişilik bozuklukları (72) ve A kümesi kişilik bozuklukları (43) ilişkili bulunmuştur.

Kişilik bozukluklarının kalıtımsal etkileri üzerine yapılan çalışmalar genellikle A kümesi kişilik bozuklukları ile ilgilidir. Bu araştırmalar kapsamında şizofreni hastalarının akrabalarında şizotipal ve paranoid kişilik bozukluklarının görülme oranının yüksek olduğu bulunmuştur (43). B kümesi kişilik bozukluklarına sahip kişilerin akrabalarında ise dürtüsellik ile ilişkili psikolojik bozukluklar ve duygudurum bozuklukları daha sık gözlemlenmiştir. C kümesi kişilik bozukluklarına sahip kişilerin akrabalarında ise bunaltı bozukluklarının daha sık görüldüğü ortaya çıkmıştır. (10).

Kişilik bozukluklarının genetik faktörlerle ilişkisi ikizlerle yapılan etiyolojik çalışmalarla da kanıtlanmıştır (73). Son dönemde yapılan ikiz araştırmaları sonucunda kişilik bozukluklarının genetik faktörlerle aktarım oranı %45 olarak bulunmuştur (10).

2.2.2.3.2.Çevresel etkenler: Çevresel, toplumsal ve sosyal faktörler kişilik bozukluklarının oluşumunda önemli bir etkiye sahiptir. Çalışmamızın önceki bölümlerinde de bahsettiğimiz gibi özellikle erken dönem yaşam deneyimleri kişiliğin ve psikopatolojilerin oluşumunda oldukça önemli bir yere sahiptir.

Geçmiş dönemlere bakıldığında Sigmund Freud'un psikoseksüel kişilik gelişimi kuramına göre kişilik bozuklukları gelişim dönemlerinde meydana gelen saplanmalar sonucu oluşur. Örneğin oral dönemde saplanma edilgen-bağımlı kişilik bozukluğuna, anal dönemde saplanma obsesif-kompulsif kişilik bozukluğuna ve ödipal dönemde saplanma ise histerik kişiliğe sebep olur (10).

Çocukların kişilik gelişimleri sosyal çevrelerinin beklentileri ve kendi içsel kapasiteleri arasındaki farktan oldukça etkilenir. Çocukların sahip oldukları içsel kapasiteleri ile sosyal çevre beklentilerinin uyumlu olması "iyi uyum" olarak adlandırılır ve kişilik gelişiminin sağlıklı bir şekilde ilerlemesini sağlar. "Kötü uyum" ise kişilerin kapasiteleri ile sosyal beklentileri arasında yüksek farklar olmasıdır ve bu farklar kişilik bozukluklarının oluşumuna zemin hazırlamaktadır (74).

Kişilik bozukluğuna sahip olan ve olmayan depresyon hastalarıyla yapılan bir çalışmada kişilik bozukluğuna sahip bireylerin çevresel olarak %40 daha fazla stresöre maruz kaldıkları bulunmuştur. Bu da çevresel faktörlerin kişilik bozukluğu oluşumundaki etkisine kanıt olarak gösterilebilir (75). Örneğin çocukluk döneminde tekrarlanan fiziksel veya cinsel mağduriyet öyküsü kişilik bozukluklarının (75), özellikle borderline kişilik bozukluğunun (10) oluşumu ile ilişkili bulunmuştur.

Kültürel faktörlerin kişilik bozukluklarına etkisi epidemiyoloji kısmında da bahsettiğimiz gibi özellikle antisosyal kişilik bozukluğu üzerine yapılan araştırmalardan oluşur. Antisosyal kişilik bozukluğu Doğu Asya ülkeleri gibi geleneksel toplumlara göre Batı ülkelerinde daha çok görülmektedir. Ayrıca II. Dünya Savaşı'ndan sonra antisosyal kişilik bozukluğu görülme oranının artması sosyokültürel faktörlerin kişilik bozukluğu oluşumundaki rolünü açıklar niteliktedir (10).

2.2.2.4.A kümesi kişilik bozuklukları

2.2.2.4.1.Paranoid kişilik bozukluğu: Paranoid kişilik bozukluğu, kişiler arası ilişkilerde herhangi bir tehdit veya bu tehditler için yeterli kanıt olmamasına rağmen

yüksek düzeyde tehlike algısını ve dış dünyaya karşı güvensizliği içerir. Paranoid kişilik bozukluğuna sahip kişiler sosyal ortamlara girmekten kaçınırlar, girdikleri zaman ise sürekli olarak olası bir tehlikeye karşı ipuçlarını takip ederler (81).

Bu kişiler duygusal olarak soğuk, inatçı ve eleştiriye karşı aşırı duyarlıdırlar. Diğer insanların kendilerine karşı iyi niyetli olabileceklerine inanmazlar, zarar göreceklarını veya ihanete uğrayacaklarını düşündüklerinden çoğunlukla düşmanca tavırlar sergilerler (82).

Paranoid kişilik bozukluğuna sahip kişilerin bilişsel kavrama yetenekleri sığ, dikkatleri seçici ve yanlıdır. Genel olarak detaycı, zeki ve uyanık görünseler de büyük resmi görmekte oldukça zorlanırlar. Kendi kişisel önyargıları ile çelişen kanıtları çok kolay göz ardı edebilirler. Gerçekleri diğer insanlara göre çok daha net gördüklerini zannederler fakat gerçekliğin tümünü kavramada başarılı değildirlir (70).

Paranoid kişilik bozukluğunda görülen temel savunma mekanizmaları yadsıma, mantıksallaştırma (rasyonalizasyon) ve yansıtma'dır. Bu kişiler kendi güvensizliklerinin sebebi olarak diğerlerinin saygısız ve kötü tutumlarını görürler. Bu kişilik bozukluğunun oluşumunda genetik faktörlerin yanı sıra çocukluk dönemi kötüye kullanımlarının da etkili olduğu düşünülmektedir (40).

2.2.2.4.2.Şizoid kişilik bozukluğu: Şizoid kişilik bozukluğuna sahip bireyler yalnız yaşamayı tercih ederler ve diğer insanlara yakınlık isteği duymazlar. Kendi dünyalarında, ilişkilerden ve duygulardan uzak bir şekilde yaşamaktan mutludurlar. Sosyalleşmeyi ve diğer insanlarla vakit geçirmeyi sevmezler, mizah duyguları gelişmemiştir. İnsanların düşünce ve duygularına karşı aldırmaz bir tavır takınırlar, duygulanımları yüzeysel ve kısıtlıdır. Cinsellikle ilgili düşlemleri basit düzeydedir, genellikle evlenmezler (40).

Fairbairn'e göre şizoid kişiler, omnipotans (her şeyi yapan benim) düşünceleri, duygusal kopuklukları ve içsel gerçeklikle ilgili takıntılı fikirleri sonucunda sosyal olarak içe çekilme yaşarlar. Bu sosyal izolasyon ve düşüncenin fazlaca değerlendirilmesi ile birlikte entelektüel ve bilimsel uğraşlar artabilir (83). Örneğin bazı şizoid kişiler uzay, matematik, edebiyat, felsefe gibi konulara aşırı eğilimli olabilir ve hayvanlarla yakın ilişkiler kurabilirler (40). Şizoid bireylerin

topluma uyum göstermelerini sağlayan en önemli özellikleri yaratıcılıklarıdır, çoğu başarılı sanatçı şizoid bir yöne sahiptir (47).

Şizoid kişilik bozukluğuna sahip bireylerin temel savunma mekanizması içsel bir hayal dünyasına geri çekilmedir (fantaziye geri çekilme). Ayrıca içe atma, idealizasyon, yansıtma ve değersizleştirme gibi savunma mekanizmalarını da kullanırlar. Olgun olarak görülebilecek savunma mekanizmaları ise düşünselleştirir (47).

2.2.2.4.3.Şizotipal kişilik bozukluğu: Şizotipal kelimesinin kökenini şizofreni ve genotip kelimeleri oluşturur. Bazı şizofreni hastalarının psikotik özellikler göstermeyen akrabalarında tuhaf davranışlar gözlenmesi ve bazı hastaların tüm şizofreni özelliklerini göstermelerine rağmen psikotik düzeyde olmamaları sonucunda şizotipi sözcüğü ortaya çıkmıştır (70).

Şizotipal kişilik bozukluğu kişiler arası ilişkilerde kopukluk, yakın ilişki kuramama/yakın ilişkiden rahatsız olma, sosyal becerilerde yetersizlikle birlikte bilişsel ve algısal çarpıtmalar ile karakterize bir bozukluktur. Bu bozukluğa sahip kişilerde tuhaf inanışlar, değişik algısal deneyimler, paronoid düşünceler, alınganlık ve garip konuşmalar görülür. Bu özellikler kişilerde sosyal kaygı, duygudurumda kısıtlılık ve garip görünüm/davranışlar gibi sorunlara sebep olur. Raine ve arkadaşları (1994) şizotipal kişilik bozukluğunu üç faktöre bağlı olarak açıklamışlardır (84).

1. Bilişsel-algısal şizotipi: alınganlık, büyüsel düşünceler, şüphecilik, tuhaf algısal deneyimler,
2. Kişiler arası şizotipi: Şüphecilik, yüksek düzeyde sosyal kaygı, duygulanımda küntlük, yakın arkadaş yokluğu,
3. Dezorganize şizotipi: Tuhaf davranışlar ve konuşmalar.

Şizotipal kişilik bozukluğunda kullanılan başlıca savunma mekanizmaları bölünme(splitting) ve duygulanımda yalıtmadır (40).

2.2.2.5.B kümesi kişilik bozuklukları

2.2.2.5.1.Antisosyal kişilik bozukluğu: Antisosyal kişilik bozukluğu empati yoksunluğu, diğerlerinin haklarını ihlal etme, manipülatif davranma, tekrarlayan suçlar işleme, suçların sonuçlarından ders çıkarıp pişman olmama, sorumsuz yaşama ve dürtüsellikle karakterize bir bozukluktur (85).

Antisosyal bireyler saldırgan, asabi ve aldatıcı tavırlarıyla çevrenin ve kendilerinin güvenliğini düşünmeden hareket ederek toplumla çatışma yaşarlar ve bu sebeple hapse girme oranları yüksektir (88). Mahkûmlarla yapılan çalışmalar sonucu bu bireylerin %50 ila %80'inin antisosyal kişilik bozukluğu kriterlerini karşıladığı bulunmuştur (87).

Antisosyal kişilik bozukluğu erkeklerde kadınlardan 3 kat daha fazla görülür. Ergenlik döneminden itibaren okuldan kaçma, madde kullanımı, kavga ve rastgele cinsel ilişkiler gibi çeşitli belirtilerle ortaya çıkar. Başlangıçta kolay ilişki kurabilen bu kişiler farklı tavırları ve risk alma davranışları sayesinde neşeli bir arkadaş grubu edinebilirler. Bazı antisosyaller maceracı ve göçebe meslekleri tercih ederek sosyal hayata uyum sağlarlar (86).

Antisosyal bireylerin kullandıkları temel savunma mekanizmaları tümgüçlü kontrol, eyleme koyma, yansıtımlı özdeşim ve çeşitli dissosiyatif süreçlerdir (47).

2.2.2.5.2.Borderline kişilik bozukluğu: Borderline kişilik bozukluğu duygudurumda dengesizlik, dürtüsellik, kendilik algısında bilişsel yanlılıklar, saldırganlık, kendine zarar verme davranışları, cinsel sapmalar ve süregelen intihar eğilimleri ile karakterize bir bozukluktur (91).

Borderline kişilik bozukluğu olan bireyler kaygı, huzursuzluk, depresyon gibi duygudurumlar arasında sık sık gelgitler yaşarlar ve en sık ifade ettikleri duygu boşluk duygusudur. Kurdukları ilişkilerde dengesizdirler, kişileri gözlerinde çok büyütüp sonrasında yerin dibine sokabilirler (40).

Erken dönem olumsuz yaşam deneyimleri, travmalar, duygusal ihtiyaçların yeterli derecede karşılanmaması ve bu süreçte oluşan uyumsuz şemalar borderline kişilik bozukluğunun temelini oluşturmaktadır (3). Yapılan araştırmalar sonucunda borderline kişilik bozukluğuna sahip bireylerin %30 ila %90'ında erken dönemde duygusal, cinsel veya fiziksel istismar anıları olduğu bulunmuştur (90). Özellikle çocukluk dönemi cinsel istismarı borderline kişilik bozukluğu etiyojisindeki en önemli faktör olarak düşünülmektedir (89).

Borderline kişilik bozukluğunun diğer psikolojik bozukluklarla komorbidite oranı yüksektir, özellikle duygudurum, anksiyete ve madde kullanım bozukluklarıyla birlikte görülebilmektedir (92). Borderline kişilik bozukluğunda en çok kullanılan

savunma mekanizmaları ilkel ölküleştirme, yansıtımlı özdeşim ve yer değiştirmedir (40).

2.2.2.5.3.Histriyonik kişilik bozukluğu: Histriyonik kişilik bozukluğuna sahip bireyler hareketli, canlı, dramatik, dikkat çekmeyi seven ve bunun için özel olarak uğraşan, ilgi odağı olmak için diğerlerini duygusal olarak manipüle eden, baştan çıkarıcı davranışlar sergileyen ve rastgele cinsel ilişkiler yaşamaya meyilli kişilerdir. Dürtüsel, samimiyetsiz ve yüzeysel olan bu bireyler bencil ve kibirlidirler fakat aynı zamanda başkalarının onayına muhtaç bir yaşamları vardır (88).

Histerik ve histriyonik kişiler abartılı duygulanım, baştan çıkarıcılık gibi benzer özelliklere sahip olmalarına karşın histerik bireylerin kimlikleri tutarlıdır, kişiler arası ilişkileri düzgündür ve kendilerini ilişki kurduğu kişilerden ayrı bir birey olarak görebilirler. Bunun aksine histriyonik kişiler kimlik dağılması yaşarlar, ilişki kurdukları kişilere bağımlıdırlar ve süpergolarında belirgin kusurları vardır. Nevrotik kişilik örgütlenmesinde yer alan histerik kişiler bastırma savunma mekanizmasını kullanırken, sınır kişilik örgütlenmesinde yer alan histriyonik kişiler ise daha çok bölme savunma mekanizmasını kullanırlar (70).

Histriyonik kişiler genellikle anneden yeterli bakımı alamamış ve parçalanmış ailelerde büyümüşlerdir (70). Ayrıca hoşgörüsüz bir babaya ve kışkırtıcı davranışlar sergileyen bir anneye sahip olma ihtimalleri yüksektir (40). Histriyonik kişilik bozukluğunda en sık kullanılan savunma mekanizmaları özdeşim, disosiyasyon, dışsallaştırma, bastırma, yadsıma, gerileme, konversiyon ve somatizasyondur (40).

2.2.2.5.4.Özsever (Narsisistik) kişilik bozukluğu: Narsisistik kişiler kendilerine karşı saygılarını ancak başkalarından aldıkları onaydan beslenerek sürdürebilen; aşağılık, çirkinlik, tamamlanmamışlık gibi olumsuz duygularına karşın küçümseme, kibir ve üstünlük duyguları ile kimlik bütünlüğünü ayakta tutan bireylerdir (47).

Normal bir kişilik örüntüsünün gelişebilmesi için çocuklukta karşılanması gereken iki temel ihtiyaç vardır (44).

1. Aynalanma: Çocuğun büyüklük, kuvvet ve mükemmellik hislerinin ebeveynleri tarafından onaylanması.

2. İdealizasyon: Çocuğun ebeveynlerini mükemmel olarak idealize etmesi ve kendini bu mükemmelliğin parçası olarak görmesi.

Bu iki temel ihtiyaç yeterli şekilde karşılanmazsa, diğer bir deyişle çocukluk dönemi narsisistik ihtiyaçları doyurulmazsa yetişkinlikte narsisistik kişilik bozukluğu oluşabilir (44). Ayrıca bu şekilde narsisistik kişilik bozukluğu geliştiren bireyler ebeveyn olduklarında yetenekli çocukları üzerinden kendi eksikliklerini telafi edip özsaygılarının sürekliliğini sağlayarak, yani çocuklarını kendilerinin narsisistik bir uzantısı olarak kullanarak, çocuklarında da narsisistik kişilik bozukluğu oluşumuna zemin hazırlayabilirler (96).

DSM-V (11)'te belirtildiği üzere narsisistik kişilik bozukluğu örüntüsü temel olarak empati eksikliği ile karakterize olsa da bu bireylerin empati yapma becerileri farklılık gösterebilir. Ritter ve arkadaşlarının (95) narsisistik kişilik bozukluğu hastalarıyla yaptığı araştırma sonucunda kişilerin duygusal empati kurma becerilerinin eksik olduğu fakat bilişsel olarak empati kurabildikleri bulunmuştur.

Normal düzeyde narsisizm bireylerin kendileriyle gurur duymalarını, öfke ve utanç duygularını sağlıklı bir şekilde deneyimlemelerini ve yaptıkları etkinliklerden keyif almalarını sağlar. Patolojik düzeyde narsisizmde ise bireyler dış dünyayı psikolojik bir tehdit olarak algırlar ve bu yüzden çok sayıda savunma geliştirirler. (94). Narsisistik kişilik bozukluğunda en sık kullanılan savunma mekanizmaları değersizleştirme, bölme, yadsıma, yansıtımlı özdeşim ve bastırmadır (93).

2.2.2.6.C kümesi kişilik bozuklukları

2.2.2.6.1.Çekingen kişilik bozukluğu: Çekingen kişilik bozukluğu içe dönüklük, sosyal ilişkilerden kopma, reddedilme ve eleştirilmeye karşı aşırı hassasiyet ile karakterizedir. Bu kişiler her ne kadar insanlardan yalıtılmış olmalarıyla şizoid kişilere benzeseler de onlardan farklı olarak insanlara, sevecen ilişkilere ihtiyaç duyarlar ve yalnızlıktan sıkılırlar (88). Kendilerini beceriksiz ve sosyal olarak yetersiz hissederler (97).

Çekingen kişilik bozukluğunun ortaya çıkmasında ebeveynlerin küçümseyici tavırlarının, fobik özelliklerinin ve çocuklarını dış dünyadan gereğinden fazla korumalarının etkili olduğu düşünülmektedir ve bu bireyler genellikle ketlenme ve kaçınma savunma mekanizmalarını kullanırlar (40).

2.2.2.6.2.Bağımlı kişilik bozukluğu: Uzun süreli ve yüksek derecede diğerlerine bağımlılıkla karakterize olan bağımlı kişilik bozukluğu kişilerarası ilişkilerde ve toplumsal hayattaki işlevsellikte ciddi düzeyde bozulmaya yol açar (98). Bağımlı kişilik bozukluğu tek başına karar almada zorluk, sorumluluk alamama, eyleme geçememe, sürekli isteme ama kendinden fedakârlık etmeme gibi özelliklerle kendini gösterir (10).

Kuralcı, otoriter, esnek olmayan ebeveynler genellikle çocuklarına katı kurallar, beklentiler dayatarak bunlara eksiksiz ve tam bir şekilde uyulmasını beklerler. Çocuklukta maruz kalınan bu tutumlar ileride bağımlı kişilik bozukluğunun oluşumuna zemin hazırlar (98). Psikanalitik kurama göre bağımlı kişilik bozukluğu oral dönemde saplanma sonucu oluşur (10), bu nedenle de bağımlı kişilerin kaygı ve günlük yaşam stresleriyle baş edebilmek için sigara içmek gibi ağız bölgesiyle ilgili alışkanlıkları bulunmaktadır (98). Ayrıca süregelen fiziksel rahatsızlıklar, ebeveyn kaybı ve ayrılma kaygısı gibi geçmiş meselelerin bağımlı kişilik bozukluğu oluşumuna sebep olabilmemesinin yanı sıra bağımlılığın hissedilen yüksek agresyona karşı geliştirilen bir tür savunma mekanizması olduğu düşünülmektedir (40).

2.2.2.6.3.Obsesif kompulsif kişilik bozukluğu: DSM-V'e göre (11) obsesif kompulsif kişilik bozukluğu detaycılık, aşırı ahlaki davranışlar, boş zaman etkinliklerinden zevk alamama, mükemmeliyetçilik, bir işi bitirmeyi engelleyecek düzeyde ayrıntıcılık ve değersiz, eskimiş olsa bile bazı nesnelere elden çıkaramama gibi özelliklerle karakterizedir.

Obsesif kompulsif kişilik bozukluğuna sahip kişiler küçük ve önemsiz detaylara öyle çok takılırlar ki genel bilgiyi almakta ve işlemekte zorluk çekerler. Bu bilişsel işleme hatası sebebiyle işleri zamanında bitirme konusunda ciddi sorunlar yaşarlar (99). Obsesif kompulsif kişilik bozukluğunu obsesif kompulsif bozukluktan ayıran en önemli unsurlardan biri çok stresli durumlar dışında düşünce ve hareket zorlantıları göstermemeleridir (10).

Genellikle esnek olmayan, katı, kuralcı ailelerde yetişen obsesif kompulsif kişilik bozukluğuna sahip bireyler düşünselleştirme yapma-bozma, karşıt tepki oluşturma ve rasyonelizasyon savunma mekanizmalarını sıklıkla kullanırlar (40).

2.3.SAVUNMA MEKANİZMALARI

İlk kez Sigmund Freud'un (100) "The Neuro-Psychoses of Defence (Savunmaların Nöropsikozu)" çalışmasında yer alan savunma mekanizması kavramı egoyu/benliği algılanan gerçek veya hayali bir tehditten koruyan bir tür strateji anlamına gelmektedir (101). Savunma mekanizmaları ilk olarak psikopatolojilerle ilgili yapılan çalışmalarla ortaya çıksa da daha sonra normal düzeyde patolojik olmayan ve bireyleri koruyan bir süreç olarak ele alınmıştır (103). DSM-IV'te (102) bu kavram kişilerin stres faktörlerinin bilince erişmesini ve meydana gelebilecek kaygıyı otomatik olarak engelleyerek bireyleri koruyan psikolojik bir süreç olarak açıklanmıştır.

Doğuştan gelen ve istemsizce çalışan savunma mekanizmaları kişilerin kendiliğe, diğerlerine, fikirlere ve duygulara karşı algısındaki bilişsel uyumsuzlukları azaltarak düzenleyici bir işlev görür (117).

Anna Freud'a göre (4) savunma mekanizmalarını oluşturan dürtü temelli tehlikeler aynı olsa da kişilerin o dürtüleri tehdit olarak görme sebepleri farklıdır. Dürtüleri tehdit olarak algılama sebepleri süperego anksiyetesi, nesnel anksiyete ve dürtünün şiddeti olarak açıklanabilir.

Vaillant savunma mekanizmalarını hiyerarşik olarak üç grupta sınıflandırmıştır: İmmatür (olgun olmayan), nevrotik (orta düzey) ve matür (olgun) savunmalar. Olgunlaşmamış savunmalar (yansıtma, pasif agresif davranış gibi) normal ergenlerde ve kişilik veya duygudurum bozukluğu olan bireylerde yaygındır. Nevrotik savunmalar (yer değiştirme, mantıksallaştıma vb.) ise normal olarak nitelendirilebilecek insanlarda ve nevrotik bozuklukları olan kişilerde sık görülür. Son olarak olgun savunmalara ise (mizah, yüceltme vb.) normal, olgun ve sağlıklı erişkinlerde daha sık rastlanmaktadır (105). İmmatür ve nevrotik savunma mekanizmaları kısa vadede kaygıyı engellese de uzun vadede çeşitli problemlerin oluşmasına sebep olabilirken olgun savunma mekanizmaları ise kişiler arası ilişkileri ve sorunlarla baş edebilme becerisini olumlu yönde etkileyen uyum sağlayıcı mekanizmalardır (106).

Vaillant'ın hiyerarşik sınıflandırmasına benzer olarak Andrews, Singh ve Bond (104) savunma mekanizmaları için yaptıkları bir ölçek çalışmasında immatür, nevrotik ve matür olarak üç grupta sınıflandırmışlardır.

Savunma mekanizmaları 4 temel faktörün birleşimi sonucunda oluşur. Bu faktörler; erken çocukluk döneminde deneyimlenen olumsuz yaşantıların türü, mizaç, kullanılan savunma mekanizmalarının öğrenilmiş sonuçları (pekiştirme) ve ebeveynlerin çocuğa bilerek veya bilmeden aktardıkları kendi savunma biçimleri (öğrenme)'dir (47).

Bireylerin savunma mekanizmalarını anlamak, psikopatolojiyi daha iyi değerlendirip açıklamak açısından oldukça değerlidir. Bireysel farklılıklara göre kullanılan savunma mekanizmaları özellikle kişilik bozuklukları gibi problemlerde belirgin değişiklikler gösterebilir. Kişilerin kullanmayı tercih ettikleri savunma biçimleri teşhis kısmının bir parçası haline getirilirse hastaların bilişleri, algıları ve kaygılarının kaynağı hakkında bilgiler vererek bozukluğun tespit edilmesini kolaylaştırabilir (117).

2.3.1.Olgun Olmayan Savunma Mekanizmaları

Erken çocukluk döneminde meydana gelen olgun olmayan (ilkel) savunma mekanizmaları nesne ilişkileri ve kendilikle ilgili kaygılardan uzaklaşmayı sağlar (70). Aşağıda olgun olmayan savunma mekanizmaları kısaca açıklanacaktır.

- 1) Yansıtma: Bireylerin kişilik özelliklerini, motivasyonlarını, karakterlerini veya anksiyete yaratacak seviyedeki istenmeyen özelliklerini diğer insanlara atfetmesidir (107).
- 2) Pasif Saldırganlık (agresiflik): İçsel çatışmalarla ve kaygıyla baş edebilmek için diğerlerine karşı dolaylı yoldan saldırganlık gösterilmesi (112).
- 3) Dışa Vurma (eyleme dökme): İçsel olarak kabul edilmeyen duygular, istekler, rahatsızlık veren korkular ve anılarla ilişkili kaygıların giderilmesi için bilinçdışı olarak ortaya çıkan davranışlardır (156).
- 4) Yalıtma: Dış dünya ile duygusal bağın en aza indirilerek kaygının ve incinmenin engellenmesi (110).
- 5) Değersizleştirme: Değersizleştirme, idealizasyon savunma mekanizmasının kaçınılmaz sonudur. Olası bir hayal kırıklığı durumunda mükemmelleştirilen nesnenin değeri aniden düşürülür ve kaygı bu yolla giderilir (47).
- 6) Otistik Fantezi: Kişiler arası durumlardan ve kaygıdan kaçınmak için iç dünyaya çekilmek ve doyumunu düşlemler yoluyla sağlamak (109).

- 7) İnkâr: Acı veren ve kaygıyı arttıran dış uyaranların reddedilerek yok sayılması (108).
- 8) Yer Değiştirme: Herhangi bir düşünce veya nesneyle beraber hissedilen duyguların, benzer olan başka bir şeye kaydırılması (109). Duyguların kaydırıldığı yeni nesnede onları yönetmek ve kontrol altına almak ilk nesneye göre çok daha kolaydır (46).
- 9) Disosiyasyon: Zihinde yer alan duygu ve düşüncelerin bağlı oldukları durumlardan koparak özerkleşmesi ve bu şekilde bilincin dış uyaranlara kapatılarak kaygıdan uzaklaşması (10).
- 10) Bölünme: Kendiliği ve nesnelere tamamen iyi veya tamamen kötü olarak algılama, karma özellikleri görememe (70).
- 11) Mantıksallaştırma: Kabul edilemez düzeydeki düşünce, davranış ve tutumları tahammül edilebilir seviyeye getirebilmek için haklılaştırmak (109).
- 12) Bedenselleştirme: Acı, üzüntü, bunaltı gibi psikolojik süreçleri fiziksel semptomlara çevirerek dışsallaştırmak (109).

2.3.2.Nevrotik Savunma Mekanizmaları

Nevrotik savunma mekanizmaları aşağıda kısaca açıklanacaktır.

- 1) Yapma-Bozma: Kişi ve çevresi tarafından kabul edilemeyecek düzeydeki düşünce ve davranışlardan vazgeçilmesi, söze veya eyleme döküldüyse onarılması (46).
- 2) Yapay Özgecilik: İtibar, maddi kazanç, onay gibi toplumsal ödüller ve bireysel çıkarlar için gösterilen sahte bir fedakârlıktır (111).
- 3) İdealleştirme: Bazı olumsuz duygulardan (kıskançlık, haset, öfke, anksiyete vb.) kaçınabilmek için diğer insanları aşırı büyütme, mükemmel görme (109).
- 4) Karşıt Tepki Geliştirme: Kabul edilemez düzeydeki bir itki veya dürtüyü tam tersi bir tutuma dönüştürmek (109).

2.3.3.Olgun Savunma Mekanizmaları

Olgun savunma mekanizmaları aşağıda kısaca açıklanacaktır.

- 1) Yüceltme: İçsel veya toplumsal olarak kabul edilemeyecek düzeydeki ihtiyaçları toplumun kabul edebileceği şekillerde gerçekleştirmek (109).

- 2) Mizah: Hoş olmayan ve kişide kaygı yaratan durumlarda komik/ironik öğeler bularak olayın üzerinde düşünebilecek ölçüde olayla kendisi arasına mesafe koyabilmek (109).
- 3) Beklenti: Gelecekte olabilecek olayların öngörülmesi, gerçekçi bir şekilde planlanması ve şu anda hazzı erteleyebilme becerisi (109).
- 4) Baskılama: Kaygı oluşturan durum, dürtü veya duygunun kabul edilir ve bilinçli olarak dikkat alanından çıkarılarak ertelenmesi (109).

2.4.ALANYAZINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

2.4.1.Kişilik Bozuklukları ve Erken Dönem Uyumsuz Şemalar İle İlgili Araştırmalar

Literatür incelendiğinde erken dönem uyumsuz şemalar ile kişilik bozukluklarının ilişkisinin incelendiği ancak bu araştırmaların genellikle spesifik kişilik bozuklukları üzerinden yürütüldüğü tespit edilmiştir. Aşağıda alanyazında yer alan çalışmalara yer verilmiştir.

Hans M. Nordahl, Harald Holthe ve Jon A. Haugum'un (113) kişilik bozukluğu olan ve olmayan bireylerde karşılaştırmalı olarak erken dönem uyumsuz şemalar, semptomatik sıkıntı ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarında erken dönem uyumsuz şemaların kişilik psikopatolojisi ile ilişkili olduğu ve bu uyumsuz şemaların değiştirilmesinin tedavi sonunda semptomların iyileşmesini sağladığı bulunmuştur. Benzer şekilde Carr ve Francis'in (122) erken dönem uyumsuz şemalar ve kişilik bozuklukları semptomları ile ilgili araştırmalarında erken dönem uyumsuz şemaların borderline ve antisosyal kişilik bozukluğu dışındaki tüm kişilik bozukluklarını anlamlı şekilde öngördüğü bulunmuştur.

B kümesi kişilik bozuklukları olan (borderline, narsisistik, histriyonik ve antisosyal) ve olmayan örnekleme erken dönem uyumsuz şemaları inceleyen bir araştırmada B kümesi kişilik bozukluklarına sahip bireylerin kontrol grubuna göre anlamlı derecede daha fazla erken dönem uyumsuz şemalara sahip oldukları bulunmuştur (121).

Literatür incelendiğinde araştırmaların özellikle borderline kişilik bozukluğu üzerine yoğunlaştığı saptanmıştır. Erken dönem uyumsuz şemaların borderline kişilik

bozukluğu olan ve olmayan bireylerde karşılaştırmalı olarak incelendiği bir araştırmada kişilik bozukluğu olan bireylerin kontrol grubuna göre uyumsuz şemalarının tüm şema alanlarında daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir (118). Mahkûm kadınlarda borderline kişilik bozukluğu özellikleri ve erken dönem uyumsuz şemaların ilişkisi üzerine yapılan başka bir çalışmada zedelenmiş sınırlar ve ayrılma/reddedilme şema alanları borderline kişilik bozukluğu özellikleri ile ilişkili bulunmuştur (126). Borderline kişilik bozukluğu ile bipolar duygudurum bozukluklarında erken dönem uyumsuz şemaların karşılaştırıldığı bir araştırmada yüksek standartlar ve cezalandırıcılık hariç diğer tüm şema alanları borderline kişilik bozukluğu tanılı kişilerde yüksek çıkmıştır (114). Benzer şekilde erken dönem uyumsuz şemaların ve duygu düzenleme güçlüğünün borderline kişilik bozukluğu ve bipolar bozukluk üzerindeki yordayıcı etkisinin araştırıldığı başka bir çalışmada ayrılma/reddedilme şema alanının sadece borderline kişilik bozukluğunu, zedelenmiş sınırlar şema alanının ise iki bozukluğu birden yordadığı sonucuna varılmıştır (115).

Bir diğer çalışmada büyüklenmeci kırılman narsistik kişilik özellikleri ile ilişkili faktörler şema terapi modeli çerçevesinde incelenmiş ve anne ve babaya ilişkin algılanan ebevenlik biçimleri (koşullu/başarı odaklı, aşırı izin verici/sınırsız, kuralcı/kalıplayıcı, küçümseyici/kusur bulucu, kötümser/endişeli vb.) ile büyüklenmeci ve kırılman narsistik kişilik özellikleri arasındaki ilişkide erken dönem uyumsuz şema alanlarının (diğeri yönelimlilik, yüksek standartlar/bastırılmışlık, zedelenmiş sınırlar vb) aracı rol oynadığı sonucuna varılmıştır (116).

Çeşitli kişilik bozukluğu özelliklerine sahip mahkûmlarla yapılan bir araştırmada narsistik kişilik özellikleri olan bireylerde zedelenmiş sınırlar şema puanları yüksek, diğeri yönelimlilik şema puanları ise düşük bulunmuştur. Paranoid kişilik özellikleri ayrılma ve reddetme şema alanı ve zedelenmiş özerklik ve performans şema alanıyla ilişkili sonuçlar vermiştir. Son olarak borderline ve antisosyal kişilik özellikleri ayrılma/reddetme ve zedelenmiş sınırlar şema alanlarıyla bağlantılı bulunmuştur (120).

Madde bağımlılığı olan hastalarla yapılan başka bir çalışmada hastaların gösterdikleri kişilik bozuklukları ile erken dönem uyumsuz şemaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına göre antisosyal kişilik bozukluğu

duyguları bastırma, zarar görme karşısında dayanıksızlık ve güvensizlik/suistimal edilme; borderline kişilik bozukluğu güvensizlik/suistimal edilme ve terk edilme/istikrarsızlık; kaçınan kişilik bozukluğu ise boyun eğme erken dönem uyumsuz şemalarıyla ilişkilidir (124).

Borderline, obsesif kompulsif ve kaçınan kişilik bozukluklarında şema alanlarının incelendiği bir çalışmada bağımlılık, kusurluluk ve terkedilme şema alanları borderline kişilik bozukluğunda, yüksek standartlar şema alanı ise obsesif kompulsif kişilik bozukluğunda yüksek bulunmuştur. Öngörülenin aksine duyguların bastırılması şema alanı kaçınan kişilik bozukluğu ile ilişkili bulunmamıştır (119).

Carr ve Francis'in (123) bir diğer çalışmasında erken dönem uyumsuz şemaların çocukluk yaşantıları ve kaçınan kişilik bozukluğu arasında aracı rolü olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca araştırma sonuçlarına göre boyun eğcilik, terkedilme ve duyguların bastırılması şemaları geriye dönük çocukluk yaşantıları (özellikle ailenin sosyal yaşantısı ve annenin koruyuculuğu) ve kaçınan kişilik bozukluğu semptomları arasında aracı roledir. Başka bir çalışmada benzer şekilde erken dönem uyumsuz şemaların ebeveynlik stilleri ile kişilik bozuklukları arasında aracı rolü olduğu bulunmuştur (125).

2.4.2.Savunma Mekanizmaları ve Kişilik Bozuklukları ile İlgili Araştırmalar

Soldz ve arkadaşlarının (133) 1995'te yaptığı çalışmada savunma biçimlerinin kişilik patolojileri ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulunurken, başka bir çalışmada kullanılan savunma mekanizmalarının kişilik bozukluğu semptomlarının seviyesi ile de ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır (21).

Vaillant ve Drake 'in (131) çalışmasında kişilik bozukluğuna sahip erkeklerin 2/3'ü, psikososyal açıdan sağlıksız olarak değerlendirilen erkeklerin ise 3/4'ünün temel olarak immatür savunma mekanizmalarını kullandıkları saptanmıştır. Kişilik bozukluğuna sahip olmayan ve psikososyal açıdan sağlıklı olarak değerlendirilen erkeklerin sadece %10'unun immatür savunma mekanizmalarını tercih ettikleri bulunmuştur (131). Başka bir çalışmada belirli savunma mekanizmalarının belirli kişilik bozukluklarını yordamadığı sonucuna varılsa da

kişilik bozuklukları ve immatür savunma mekanizmaları arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur (35).

Savunma mekanizmalarının belirli kişilik bozuklukları için yordayıcı olup olmadığının belirlenmesine dair de birçok araştırma yapılmıştır.

Türkiye’de tüm kişilik bozukluklarını ve savunma mekanizmalarını kapsayan ilk araştırma olan Bilge’nin (22) çalışmasında şizoid kişilik bozukluğu haricindeki tüm kişilik bozukluklarının olgun olmayan (immatür) savunma mekanizmalarıyla pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca bazı savunma mekanizmalarının bazı kişilik bozukluklarını yüksek oranda yordadığı sonucuna varılmıştır.

Alanyazın incelendiğinde savunma mekanizmalarının kişilik bozuklukları ile ilişkisi araştırılırken de yine çoğunlukla borderline kişilik bozukluğu üzerine çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Borderline kişilik bozukluğuna sahip bir grup hastayla yapılan bir çalışmada bu kişilerin immatür savunma mekanizmalarını yüksek oranda kullandıkları ve düşmanca davranışlar sergilemeye yatkın oldukları sonucuna varılmıştır (20).

Borderline kişilik bozukluğu ile diğer eksen II bozukluklarının kullanılan savunma mekanizmaları açısından karşılaştırıldığı bir çalışmada borderline hastaların diğer gruba göre bir olgun savunma mekanizmasından (baskılama) önemli ölçüde düşük; bir nevrotik savunma (yapma-bozma), dört immatür savunma (dışavurma, yansıtma, pasif agresiflik, duygusal hipokondriyazis) ve iki borderline kişiliğe özgü savunmadan (yansıtmalı özdeşim, bölme) önemli derecede yüksek puan aldıkları bulunmuştur (130).

Borderline ve antisosyal kişilik bozukluğuna sahip bireylerin savunma mekanizmaları açısından karşılaştırıldığı bir çalışmada borderline kişilik bozukluğu olanların kişilerarası bağımlılık ve kendine yönelik saldırganlık eğilimli savunma biçimlerini kullandıkları; antisosyal kişilik bozukluğu olanların ise kişiler arası sömürü ve saldırganlık eğilimli savunmaları tercih ettikleri bulunmuştur (132).

Kişilik bozukluklarının savunma mekanizmalarıyla ilişkisinin incelendiği başka bir çalışmada borderline kişilik bozukluğunun diğer kişilik bozukluklarına göre daha yüksek derecede immatür savunma mekanizmalarıyla ilişkili olduğu bulunmuştur (135).

Bir diğerk çalışmada belirli savunma mekanizmaları ile belirli kişilik bozuklukları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Borderline kişilik bozukluğu bölme, bastırma, disosiyasyon; antisosyal ve narsisistik kişilik bozuklukları ise tümgüçlülük ve değersizleştirme savunmaları ile ilişkili çıkmıştır (134).

Narsisistik, histriyonik, psikopatik ve borderline kişilik özelliklerine sahip bir grup hastayla yapılan başka bir çalışmada bu kişilerin inkâr ve yansıtma savunma mekanizmalarını en olgunlaşmamış şekilleriyle kullandıkları sonucuna varılmıştır (136).

Belirli savunma mekanizmalarının bazı kişilik bozukluklarına özgü olup olmadığını araştıran başka bir çalışmada antisosyal, obsesif-kompulsif, paranoid, pasif-agresif ve kendini engelleyici kişilik özellikleri sırasıyla eyleme dökme, karşıt tepki oluşturma, yansıtma yer değiştirme ve değersizleştirme savunma mekanizmalarıyla ilişkili bulunmuştur (137).

İmmatür ve nevrotik savunma biçimleri ve bölme savunma mekanizmasının büyüklenmecî narsisizmi; tüm savunma biçimleri ve yine bölme savunmasının ise kırılğan narsisizmi yordadığı sonucuna varılmıştır (138). Bağlanma kuramı çerçevesinde bir vaka üzerinden narsisistik kişilik örgütlenmesinin incelendiği bir çalışmada kaygılı ve kaçınğan bağlanma biçimlerinin narsisistik kırılğanlığın üstesinden gelebilmek için geliştirilen savunma biçimleri olabileceği sonucuna varılmıştır (128).

İşyerinde örgütsel yıldırmaya maruz kalan çalışanların kişilik özellikleri ve savunma mekanizmalarının incelendiği bir çalışmada bu kişilerin nevrotik kişilik özellikleri ve fantezi savunma mekanizması kullanımları arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur (127).

Alkol bağımlılığı olan erkeklerle yapılan başka bir çalışmada yüksek zarardan kaçınma, yüksek yenilik arayışı, yüksek kendini açma, düşük iş birliği yapma ve düşük kendi kendini yönetme gibi kişilik özellikleri olgun olmayan savunma mekanizmaları ile ilişkili bulunmuştur. Ayrıca duyguları tanımlamada zorlanma ve düşük iş birliği yapma, yüksek kendini açma gibi kişilik özellikleri olgun olmayan savunma mekanizmalarının yordayıcısı olduğu sonucuna varılmıştır (129).

2.4.3.Savunma Mekanizmaları ve Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ile İlgili Araştırmalar

Aşağıda erken dönem uyumsuz şemalar ve savunma mekanizmaları ile ilgili alanyazında yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

Gerçeklik algısını farklı şekillerde bozan erken dönem uyumsuz şemalar savunma mekanizmalarının birbirleriyle ilişkisinin araştırıldığı bir çalışmada iki erken dönem uyumsuz şema alanının (diğerleri yönelimlilik, aşırı tetikte olma ve bastırılmışlık) nevrotik savunma mekanizmalarının kullanımını; üç erken dönem uyumsuz şema alanının ise (ayrılma ve reddedilme, zedelenmiş özerklik ve performans, zedelenmiş sınırlar) olgun olmayan (immatür) savunma mekanizmalarının kullanımını yordadığı sonuncuna varılmıştır (139).

Uyuşturucu bağımlısı hastalarla yapılan bir çalışmada 5 temel erken dönem uyumsuz şemanın varlığının immatür ve nevrotik savunmaların kullanımıyla pozitif yönde olgun savunmalarla ise negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur (140).

Migren hastalarında şemalarla savunma mekanizmalarının ilişkisinin incelendiği başka bir çalışmada bazı şemaların (terkedilme, güvensizlik, sosyal izolasyon, duyguların bastırılması, kusurluluk, başarısızlık, zarar görme karşısında dayanıksızlık, terk edilme, hak görme, yetersiz özdenetim, bağımlılık, yüksek standartlar ve suistimal edilme) olgun olmayan savunma mekanizmalarıyla pozitif yönde ilişkili olduğunu bulunmuştur. Ayrıca sosyal izolasyon ve kusurluluk şema alanları ile olgun savunma mekanizmaları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır (142).

Olgun savunma mekanizmalarında yer alan mizahın uyumlu ve uyumsuz biçimlerinin erken dönem uyumsuz şemalarla ilişkisinin incelendiği bir çalışmada bazı erken dönem uyumsuz şema alanlarının uyumsuz, zarar verici mizah biçiminin kullanımıyla pozitif yönde; uyumlu ve gelişimi destekleyen mizah biçiminin kullanımıyla ise negatif yönde bir ilişkisi olduğu saptanmıştır (143).

Dutra ve arkadaşları (146) travma geçmişi olan bir grup insanla yaptıkları bir çalışmada savunma mekanizmalarından disosiyasyon ile sosyal izolasyon ve kusurluluk şemaları arasında ilişki bulmuşlardır. Benzer bir çalışmada ise disosiyasyon ile duygusal ihmal arasındaki ilişkide dayanıksızlık ve kusurluluk erken dönem uyumsuz şemalarının aracı rolü bulunmuştur (147).

2.4.4. Kişilik Bozuklukları, Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Savunma Mekanizmaları ile İlgili Araştırmalar

Türkiye’de kişilik bozuklukları, erken dönem uyumsuz şemalar ve savunma mekanizmalarının üçünün birlikte araştırıldığı araştırma bulunmamakla birlikte genel literatür taramasında da tüm kişilik bozukluklarını kapsayan bir çalışma hariç herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Aşağıda yer alan araştırmalar genellikle bir psikopatolojinin erken dönem uyumsuz şemalar ve savunma mekanizmalarıyla ilişkisi üzerine odaklanmıştır.

Çakır’ın (18) antisosyal kişilik bozukluğunda şema terapi modeli çerçevesinde erken dönem uyumsuz şemalar, algılanan ebeveynlik stilleri ve şema sürdürücü başa çıkma davranışları ile ilgili yaptığı çalışmasında antisosyal kişilik bozukluğuna sahip bireylerin daha çok işlevsel olmayan şemalara ve başa çıkma biçimlerine sahip oldukları bulunmuştur.

Erken dönem uyumsuz şemalar ve savunma mekanizmalarının istifleyicilik davranışı ile ilişkisini inceleyen bir çalışmada tüm savunma mekanizmalarının (immatür, nevrotik ve olgun) ve iki uyumsuz şema alanının (zedelenmiş sınırlar, zedelenmiş özerklik ve performans) istifleyicilik davranışını yordadığı bulunmuştur (141).

Başka bir çalışmada güvensiz bağlanma, olgun olmayan savunma mekanizmaları ve erken dönem uyumsuz şemaların D tipi kişilik psikopatolojisi ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkisi olduğu bulunmuştur (148).

Cinsiyet kimliği bozukluğu olan hastalarla yapılan bir araştırmada erken dönem uyumsuz şemaların olgun olmayan savunma mekanizmalarıyla pozitif, olgun savunma mekanizmalarıyla ise negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur (144).

Başka bir çalışmada istenmeyen içsel deneyimleri bastırmak için bir tür savunma biçimi olarak kullanılan kaçınma davranışı (experiential avoidance) ayrılma ve reddedilme şema alanı ve depresyon arasında aracı rolde bulunmuştur (145).

Obsesif kompulsif bozukluğa sahip olan ve olmayan kadınların erken dönem uyumsuz şemaları ve savunma mekanizmalarının karşılaştırıldığı bir çalışmada klinik ve normal grup arasında 5 temel şema alanı ve 3 savunma biçimi (nörotik, ilkel, olgun) bakımından farklılıklar elde edilmiştir. Uyumsuz şema alan puanları ile

obsesif kompulsif bozukluk arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur (19).

Başka bir araştırmada ise 4 şema alanı (kusurluluk, bağımlılık, yapışıklık/gelişmemiş benlik, başarısızlık) ve 3 savunma mekanizmasının (bölme, rasyonalize etme, yansıtma) travma sonrası stres bozukluğu semptomlarının anlamlı bir yordayıcısı oldukları sonucuna varılmıştır (159).

3.GEREÇ VE YÖNTEMLER

3.1.EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu çalışmanın örneklem büyüklüğü 0,05 örneklem hatasına göre $p = 0,08$ alınarak hesaplanmıştır. Bu değerlere göre 100 milyon örneklem için 245 katılımcı gerekmektedir. Türkiye istatistik kurumu (TÜİK) verilerine göre 15 067 724 olan İstanbul nüfusunun 10 215 917'si 15-65 yaş arasındadır (160). Bu bilgiler ışığında bu çalışmaya 18-65 yaş arası 200 katılımcı alınması planlanmıştır. Veriler Eylül-2018, Mart-2019 tarihleri arasında kartopu yöntemi ile randomizasyon sağlanarak 18-63 yaş arası 214 kişilik toplum örnekleminden toplanmıştır. Kartopu örnekleme yöntemiyle ilk temas kurulan kişinin kendi bireysel temasları ve çevresi yardımıyla örneklem büyüyerek çoğalmıştır. Çalışmaya dâhil olmak için 18-65 yaş arasında olmak yeterlidir. 18 yaş altı, 65 yaş üstü kişiler ve ölçeklerdeki birçok maddeyi boş bırakanlar, okumadan işaretleme yaptıkları ölçeklerde yer alan kontrol soruları ile fark edilenler çalışmaya dâhil edilmemiştir.

3.2.UYGULAMALAR

Katılımcılara Demografik Bilgi Formu, Young Şema Ölçeği Kısa Form (YŞÖ-KF-3), Savunma biçimleri Savunma Biçimleri Testi (SBT-40) Coodlidge Eksen II Envanteri Kısa Form (CATI + KF TR) uygulanmıştır ve Bilgilendirilmiş Onam Formu imzalatılarak istedikleri zaman çalışmayı yarıda bırakabilecekleri ve bilgi almak için iletişime geçebilecekleri aktarılmıştır. SPSS 24.0 programı ile yapılan analizlerde değişkenler arasındaki ilişkiler Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı; yordamalar Hiyerarşik Regresyon Analizi ve Çoklu Doğrusal Regresyon Analiziyle ve demografik değişkenlere göre farklılaşma olup olmadığı ise Bağımsız Gruplar t-Testi ve Tek Yönlü Varyans Analiziyle incelenmiştir.

3.3.VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Katılımcılara Demografik Bilgi Formu, Young Şema Ölçeği Kısa Form (YŞÖ-KF3), Savunma Biçimleri Testi (SBT-40) ve Coodlidge Eksen II Envanteri Kısa Form (CATI + KF TR) uygulanmıştır.

3.3.1. Demografik Bilgi Formu

Katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu, gelir düzeyi ve medeni durumu ile ilgili bilgileri kapsayan ve araştırmacılar tarafından oluşturulan bir ölçektir.

3.3.2. Young Şema Ölçeği Kısa Form (YŞÖ-KF3)

Çalışmamızda erken dönem uyumsuz şemaların değerlendirmesi amacıyla Young Şema Ölçeği Kısa Form (YŞÖ-KF3) kullanılmıştır. Bu ölçeğin ilk versiyonu 26 şema ve 205 maddeden, ikinci versiyonu 15 şema ve 75 maddeden (149), üçüncü ve bizim kullandığımız versiyonu ise Young tarafından 2004 yılında 90 madde olarak oluşturulmuştur. Bu kısa form 5 şema alanı (Ayrılma ve Reddedilme, Zedelenmiş Özerklik ve Performans, Zedelenmiş Sınırlar, Diğerleri Yönelimlilik, Aşırı Tetikte Olma ve Bastırılmışlık) ve 18 alt boyut (Terk Edilme/İstikrarsızlık, Güvensizlik/Suistimal Edilme, Duygusal Yoksunluk, Kusurluluk/Utanç, Sosyal İzolasyon/Yabancılaşma, Bağımlılık/Yetersizlik, Hastalıklar ve Zarar Görme Karşısında Dayanıksızlık, Yapışıklık/Gelişmemiş Benlik, Başarısızlık, Hak Görme/Büyükleme, Yetersiz Özdenetim/Özdisiplin, Boyun Eğicilik, Kendini Fedâ, Onay Arayıcılık, Olumsuzluk/Karamsarlık, Duyguların Bastırılması/Ketleme, Yüksek Standartlar/Aşırı Eleştiricilik, Cezalandırıcılık/Acımasızlık) içerir. Alt boyutlardan her biri 5 maddeden oluşur ve her maddenin puanı 1 (benim için tamamıyla yanlış) ve 6 (beni mükemmel şekilde tanımlıyor) arasında değişir. Bu sebeple alt boyutlardan en az 5, en fazla 30 puan alınabilir. Ölçek öz bildirim dayalıdır ve kesme puanı bulunmamaktadır. Ölçekten alınan puan arttıkça erken dönem uyumsuz şemaların şiddetinin arttığı kabul edilir. Young Şema ölçeği Kısa Formu'nun psikometrik incelemesi Türkiye'de Soygüt, Karaosmanoğlu ve Çakır (2009) tarafından üniversite örnekleminde yapılmıştır. Üst faktör sonuçlarına göre 5 şema alanı (Zedelenmiş Otonomi, Kopukluk, Yüksek Standartlar, Diğerleri Yönelimlilik, Zedelenmiş Sınırlar) ve 14 alt boyut (Duygusal Yoksunluk, Başarısızlık, Karamsarlık, Sosyal İzolasyon/Güvensizlik, Duyguların Bastırılması, Onay Arayıcılık, İç İç Geçme/Bağımlılık, Ayrıcalıklılık/Yetersiz Özdenetim, Kendini Fedâ, Terk Edilme, Cezalandırıcılık, Kusurluluk, Hastalık ve Tehditler Karşısında Dayanıksızlık, Yüksek Standartlar) belirlenmiştir. Madde dağılımı farklı olarak bulursa da madde sayısı yine 90 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin

test-tekrar test güvenilirliğinin sonuçlarına göre faktörlerin ve şema alanlarının aldıkları değer aralıkları sırasıyla $r=.66-.82$ ve $r=.66-.83$ 'tür. Cronbach alpha iç tutarlılık katsayıları ise faktörler ve şema alanlarında sırasıyla $\alpha=.63-.80$ ve $\alpha=.53-.81$ değerleri arasındadır ve orta derecede iç tutarlılığa sahiptir. Ölçeğin birleşen geçerlilik incelemeleri sonucunda şema alanları ile psikolojik belirtiler arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. İki değişken arasındaki ilişki incelenirken Belirti Tarama Listesinin (SCL-90) Genel Belirti Düzeyi İndeksi (GSI) ve Depresyon ($r = .55-.68, p<.01$), Kaygı ($r = .18-.54, p<.01$), Kişiler Arası Duyarlık ($r = .20-.60, p<.01$) alt ölçekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayırt edici geçerlik değerlendirmeleri sonucunda klinik ve kontrol grupları arasında birçok şema boyutu ve şema alanı açısından istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur ($t = 2.27- 16.64, p <.05-.01$ aralığında). Elde edilen sonuçlar incelendiğinde Young Şema Ölçeği Kısa Form'un kabul edilir seviyelerde ayırt edici geçerliğe, bileşen geçerliğine ve güvenilirliğe sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca ölçeğin Türkçe formu orijinal formun yapısıyla benzer bir faktör yapısına sahip olduğu görülmektedir (149, 150).

3.3.3.Savunma Biçimleri Testi (SBT-40)

Savunma Biçimleri Testi'nin (SBT-40) ilk versiyonu Bond, Gardner, Christian ve Sigal tarafından (151) 1983'te psikopatoloji ve kişilik üzerine yürüttükleri çalışmalarında savunma biçimlerinin öz değerlendirmesini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Bu ölçeğin yaygın olarak kabul gören ve kullanılan ikinci versiyonu Andrews, Singh ve Bond tarafından 1993'te inşa edilmiştir. Bilinçdışı savunmaların bilinç düzeyine yansıyan kısımlarını değerlendiren bu ölçek 40 madde ile 20 savunma biçimini ölçer. Likert tipi yapılanan ölçek maddeleri 1 ila 9 puan arasında değişmektedir. Savunma Biçimleri Testi'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması anksiyete bozukluğuna sahip grup, çocuklarına tacizde bulunan ebeveyn grubu ve sağlıklı kontrol grubu üzerinde yapılmıştır. Sonuç olarak 20 savunma biçiminin immatür (olgun olmayan), nevrotik ve matür (olgun) olmak üzere 3 üst boyutta kümelendiği bulunmuştur. İmmatür savunma mekanizmaları; yansıtma, bedenselleştirme, yalıtma, disosiyasyon, pasif saldırganlık, otistik fantezi, değersizleştirme, mantığa bürüme, dışa vurma, inkâr, bölünmeve yer değiştirmedir.

Nevrotik savunma mekanizmaları; karşıt tepki geliştirme, yapma-bozma, idealleştirme ve yapay özgeciliktir. Olgun savunma mekanizmaları ise beklenti, yüceltme, baskılama ve mizahtır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı immatür savunmalar için .68, nevrotik savunmalar için .58 ve olgun savunmalar için .68 olarak bulunmuştur. 4 hafta ara verilerek yapılan test-tekrar test tutarlılığı sonuçları immatür, nevrotik ve olgun savunmalar sırasıyla .85, .78 ve .75 olarak bildirilmiştir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışmaları için Bodur'un (152) 1999 yılında Savunma Biçimleri Testi'nin 88 maddelik versiyonu için yürüttüğü dil eşdeğerliği araştırması temel oluşturmuştur. Savunma Biçimleri Testi'nin Türkçe formu için geçerlik ve güvenirlik çalışmasını 2007 yılında Yılmaz, Gençöz ve Ak yapmıştır. Örneklem 85'i depresif ve obsesif kompulsif bozukluğa sahip ve 105'i sağlıklı olmak üzere toplam 190 kişiden oluşmaktadır. Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı immatür savunmalar için .83, nevrotik savunmalar için .61, ve olgun savunmalar için .70 olarak bulunmuştur. Ölçüt bağlantılı geçerliği sonuçlarına göre olgun olmayan savunma biçimleri kaygı ve depresyon puanlarıyla istatistiksel olarak pozitif korelasyon gösterirken, olgun savunmalar aynı puanlarla negatif bir korelasyon içindedir. Ayrıca nevrotik savunmalar depresif semptomlarla ilişkisiz bulunurken kaygıyla negatif bir korelasyon göstermiştir. Sonuç olarak klinik ve kontrol grubu arasında anlamlı farklılıklar olduğu kanıtlanmıştır (153).

3.3.4.Coodlidge Eksen II Envanteri Kısa Form (CATI + KF TR)

200 maddeden oluşan Coolidge Eksen II Envanteri Plus'ın orijinali DSM-III-R kriterlerine göre geliştirilmiştir (155). 2006 yılında DSM-IV-TR'ye göre yeniden düzenlenen bu öz bildirim ölçeği boyutsal bir yaklaşıma sahiptir ve kesme puanı bulunmaktadır (155). Ölçek maddeleri 1 (kesinlikle yanlış) ve 4 (kesinlikle doğru) arasında değişmektedir. DSM-V'te kişilik bozuklukları ile ilgili düzenleme yapılmadığı için ölçek güncelliğini korumaktadır. Türkçe geçerlik güvenirlik çalışması Bilge ve Sertel Berk (155) tarafından yapılan CATI ölçeğinin uzun formu 250 madde, 45 alt ölçekten oluşmaktadır ve 4'lü likert tipindedir. Ölçeğin kısa formu (CATI + KF TR) Bilge (2018) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin kısa formu Paranoid, Şizotipal, Şizoid, Antisosyal, Borderline, Histriyonik, Narsisistik, Obsesif Kompulsif, Çekingen ve Bağımlı kişilik bozuklukları içeren 10 alt boyuttan

oluşmaktadır. Kısa formun geçerlik güvenirlik çalışması için seçilen örneklem 47'si depresyon bozuklukları, 43'ü anksiyete bozuklukları, 13'ü kişilik bozuklukları, 10'u OKB ve ilişkili bozukluklar ve 25'i tanı belirtmeyen toplam 648 kişiden oluşmaktadır. 250 maddeden oluşan CATI+ uzun formdan alt ölçeklerinde ayırt edici özelliği ve faktör yükü yüksek olan aynı zamanda DSM-V ölçütlerini direkt olarak karşılayabilen veya eşlik eden 87 madde ve 2 kontrol maddesi seçilmiştir. Cronbach alfa iç tutarlılık değerleri 0.20'nin altında olan 11 madde alt ölçekten çıkarılmıştır. Alt ölçeklerin cronbach alpha iç tutarlılıkları 0.66-0.77 değerleri arasında değişmektedir. Sonuç olarak ölçekte 2'si kontrol maddesi olmak üzere toplam 78 madde kalmıştır. Dört hafta ara verilerek yapılan test-tekrar test çalışması sonucunda alt ölçeklerin korelasyon katsayılarının 0.77 ila 0.89 değerleri arasında değişmekle birlikte ortalaması 0.84 olarak bulunmuştur. Faktör analizi temel bileşenler yöntemi ve varimax döndürmesi ile incelenmiş olup özdeğeri 1'den yüksek ve varyansın %64.66'sını açıklayan iki faktörlü bir yapı bulunmuştur. Yakınsak geçerliliği incelemek için CATI+TR-KF ile birlikte Kişilik İnanç Ölçeği-Kısa Türkçe Form (KİÖ-KTF) ve SCID-II Kişilik Anketi (SCID-II-KA) uygulanmıştır. CATI+TR-KF alt ölçeklerinin KİÖ-KTF ve SCID-II-KA alt ölçekleri ile korelasyon katsayıları sırasıyla 0.35-0.64 ve 0.27-0.78 değerleri arasında bulunmuştur. Ayırt edici geçerlilik sonuçları ise CATI+TR-KF kişilik bozuklukları puanlarının klinik grupta anlamlı şekilde yüksek olduğunu ve ölçeğin klinik ve normal örnekleme SCID-II-KA'ya benzeyen bir biçimde ayırt edebildiğini göstermiştir. T-testi sonuçlarına göre klinik örneklerimin bütün kişilik bozukluğu alt ölçek puanları kontrol grubu puanlarından anlamlı şekilde yüksektir. Tüm sonuçlar CATI+TR-KF'nin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu göstermektedir (154).

4.BULGULAR

4.1. ÖRNEKLEMİN İNCELENMESİ

4.1.1. Sosyodemografik Özellikler

Çalışmada yer alan katılımcılara ait sosyodemografik bilgilere uygulanan tanımlayıcı istatistik kapsamında Frekans Analizi ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 3.1.'de verilmiştir.

Çizelge 4.1. Katılımcılara Ait Sosyodemografik Özellikler

		Kişi Sayısı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	127	59,3
	Erkek	85	39,7
Yaş	18-20	48	22,4
	21-30	112	52,3
	31-63	44	20,6
Eğitim Durumu	İlkokul	11	5,1
	Ortaokul	6	2,8
	Lise	39	18,2
	Üniversite	157	73,4
Gelir Düzeyi	Düşük	35	16,4
	Orta	169	79,0
	Yüksek	6	2,8
Medeni Hal	Evli	51	23,8
	Bekâr	158	73,8
	Boşanmış	3	1,4

Araştırmada toplum örnekleminde alınan 214 kişinin cinsiyet değişkenine göre dağılımları incelendiğinde; 127 (%59,3) kadın, 85 (%39,7) erkek olduğu ve 2 katılımcının ise bu soruya cevap vermedikleri görülmüştür. Katılımcıların yaş ortalaması 27 (10.32) ve yaş aralığı 18-63 olarak saptanmıştır, 48 (%22,4) kişi 18-20, 112 (%52,3) kişi 21-30, 44 (%20,6) kişi ise 31-63 yaş grubunda yer almaktadır.

Eğitim durumuna ilişkin dağılım incelendiğinde; 11 (%5,1) kişinin ilköğretim, 6 (%2,8) kişinin ortaokul, 39 (%18,2) kişinin lise ve 157 (%73,4) kişinin üniversite mezunu olduğu saptanmıştır.

Katılımcıların gelir düzeyine ilişkin dağılımları incelendiğinde; düşük gelir düzeyinde 35 (%16,4) kişinin, orta gelir düzeyinde 169 (%79) kişinin ve yüksek gelir düzeyinde ise 6 (%2,8) kişinin olduğu tespit edilmiştir. Medeni durum değişkenine göre ise 51 (%23,8) kişinin evli, 158 (%73,8) kişinin bekâr ve 3 (%1,4) kişinin boşanmış olduğu saptanmıştır.

4.2. ÖLÇEKLERİN İNCELENMESİ

4.2.1. Ölçeklerin Normallik Dağılımları

Araştırma sorularının test edilmesinden önce, veri dağılımlarının standart normal dağılıma uygun olup olmadığı test edilmiştir. Sonuçlar Tablo 3.2.'de verilmiştir.

Çizelge 4.2. Ölçeklerin Normallik Testi Sonuçları

Ölçek Adı	Z	P
YŞÖ	0,930	0,001*
SBT	0,985	0,000*
CATI+TR-KF	0,883	0,022*

* $p < ,05$

Yapılan normallik testi sonuçlarına göre kullanılan ölçeklerden YŞÖ, SBT ve CATI+TR-KF puanlarının dağılımı, standart normal dağılıma göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p < ,05$). Shapiro-Wilk testinin sonuçlarına göre; çalışmada kullanılan YŞÖ ($z=0,930$; $p=0,001$), SBT ($z=0,985$; $p=0,000$) ve CATI+TR-KF ($z=0,883$; $p=0,022$) ölçek puan dağılımları, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Diğer taraftan normallik testi sonuçları içerisinde yer alan basıklık ve çarpıklık değerleri incelendiğinde çalışmada kullanılan YŞÖ, SBT ve CATI+TR-KF için basıklık ve çarpıklık değerleri -1,0 ve +1,0 arasında yer almaktadır. Basıklık ve çarpıklık değerlerinin bu aralıkta yer alması durumunda ölçek puanlarının dağılımı, normal dağılıma uygun olarak kabul edilmektedir (161). Yapılan normallik analizlerinden elde edilen sonuçlar doğrultusunda hipotez testlerinde parametrik testler kullanılmıştır.

4.2.2. Katılımcıların Erken Dönem Uyumsuz Şemaları, Kişilik Bozuklukları ve Savunma Biçimlerine İlişkin Bulgular

Araştırmada kullanılan bütün ölçeklerin ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 3.3.'te sunulmuştur.

Çizelge 4.3. YŞÖ, SBTve CATI+TR-KFAIt Ölçeklerinin Puan Ortalamaları ve Puan Aralıkları

Ölçek Adı	Puan Ortalaması ± SS	Puan Aralığı
YŞÖ-Duygusal Yoksunluk	8,66±4,27	1-6
YŞÖ-Başarısızlık	10,85±4,22	1-6
YŞÖ-Karamsarlık	12,23±5,55	1-6
YŞÖ-Güvensizlik	16,16±5,80	1-6
YŞÖ-Duyguları Bastırma	11,38±5,15	1-6
YŞÖ-Onay Arama	19,18±5,57	1-6
YŞÖ-Bağımlılık	15,49±6,16	1-6
YŞÖ-Ayrıcalıklılık	23,89±6,85	1-6
YŞÖ-Kendini Feda Etme	15,43±5,53	1-6
YŞÖ-Terkedilme	8,47±3,43	1-6
YŞÖ-Cezalandırılma	21,22±6,11	1-6
YŞÖ-Kusurluluk	9,53±3,67	1-6
YŞÖ-Dayanıksızlık	11,39±4,46	1-6
YŞÖ-Yüksek Standartlar	8,63±3,64	1-6

İmmatür	56,75±12,04	1-9
Nevrotik	22,55±4,25	1-9
Matür	25,90±6,07	1-9
Paranoid KB	15,65±3,78	1-4
Şizotipal KB	15,25±4,40	1-4
Şizoid KB	14,45±3,60	1-4
Anti-Sosyal KB	12,85±3,42	1-4
Borderline KB	17,57±4,57	1-4
Histriyonik KB	14,57±3,63	1-4
Narsisistik KB	16,01±3,64	1-4
OKB KB	17,60±4,70	1-4
Çekingen KB	15,02±3,61	1-4
Bağımlı KB	12,88±3,71	1-4

4.2.3. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar, Kişilik Bozuklukları ve Savunma Biçimleri Arasındaki İlişkiler

Erken dönem uyumsuz şemalar, savunma biçimleri ve kişilik bozuklukları puanları arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacıyla yapılan Pearson Korelasyon Analizi sonuçları Tablo 3.4.'te verilmiştir.

Çizelge 4.4. Şemalar, Kişilik Bozuklukları ve Savunma Biçimleri Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi Sonuçları

	İmmatür	Nevrotik	Matür	Paranoid KB	Şizotipal KB	Şizoid KB	Antisosyal KB	Borderline KB	Histriyonik KB	Narsisistik KB	OKB KB	Çekingen KB	Bağımlı KB
İmmatür	r 1	0,43**	0,40**	0,66**	0,66**	0,61**	0,67**	0,58**	0,66**	0,54**	0,66**	0,61**	0,62**
Nevrotik	r 0,43**	1	0,25**	0,38**	0,45**	0,40**	0,37**	0,38**	0,37**	0,37**	0,48**	0,38**	0,41**
Matür	r 0,40**	0,25**	1	0,19**	0,33**	0,23**	0,24**	0,17**	0,27**	0,19**	0,22**	0,27**	0,29**
YŞÖ-Duygusal Yoksunluk	r 0,33**	0,35**	0,13	0,28**	0,34**	0,34**	0,33**	0,27**	0,27**	0,28**	0,34**	0,22**	0,27**
YŞÖ-Başarısızlık	r 0,31**	0,25**	0,10	0,41**	0,35**	0,35**	0,28**	0,35**	0,29**	0,41**	0,36**	0,49**	0,40**
YŞÖ-Karamsarlık	r 0,39**	0,31**	0,14*	0,46**	0,58**	0,55**	0,44**	0,53**	0,41**	0,39**	0,53**	0,47**	0,54**
YŞÖ-Güvensizlik	r 0,55**	0,41**	0,25**	0,54**	0,61**	0,56**	0,53**	0,50**	0,47**	0,40**	0,53**	0,42**	0,44**
YŞÖ-Duyguları Bastırma	r 0,38**	0,19**	0,15*	0,35**	0,37**	0,43**	0,34**	0,27**	0,32**	0,27**	0,31**	0,22**	0,28**
YŞÖ-Onay Arama	r 0,44**	0,26**	0,13	0,45**	0,45**	0,41**	0,35**	0,55**	0,50**	0,51**	0,44**	0,56**	0,52**
YŞÖ-Bağımlılık	r 0,40**	0,28**	0,12	0,42**	0,40**	0,45**	0,28**	0,36**	0,31**	0,33**	0,35**	0,40**	0,40**
YŞÖ-Ayrıcalıklılık	r 0,42**	0,15*	0,23**	0,33**	0,34**	0,31**	0,38**	0,30**	0,41**	0,26**	0,40**	0,28**	0,31**
YŞÖ-Kendini Feda Etme	r 0,27**	0,23**	0,19**	0,27**	0,27**	0,27**	0,14*	0,19**	0,16*	0,09	0,20**	0,16*	0,17*
YŞÖ-Terkedilme	r 0,37**	0,35**	0,20**	0,44**	0,45**	0,51**	0,39**	0,46**	0,36**	0,34**	0,41**	0,44**	0,44**
YŞÖ-Cezalandırılma	r 0,23**	0,22**	0,11	0,34**	0,33**	0,23**	0,23**	0,36**	0,27**	0,26**	0,27**	0,30**	0,27**
YŞÖ-Kusurluluk	r 0,39**	0,31**	0,21**	0,43**	0,49**	0,54**	0,39**	0,38**	0,33**	0,37**	0,43**	0,41**	0,49**
YŞÖ-Dayanıksızlık	r 0,47**	0,37**	0,17*	0,47**	0,53**	0,52**	0,45**	0,47**	0,42**	0,41**	0,50**	0,49**	0,48**
YŞÖ-Yüksek Standartlar	r 0,33**	0,23**	0,09	0,27**	0,25**	0,31**	0,33**	0,26**	0,27**	0,23**	0,31**	0,24**	0,26**

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

Yapılan analiz sonuçlarına göre SBT-İmmatür ile YŞÖ-Duygusal Yoksunluk Şeması ($r=0,33$; $p<,01$), YŞÖ-Başarısızlık Şeması ($r=0,31$; $p<,01$), YŞÖ-Karamsarlık Şeması ($r=0,40$; $p<,01$), YŞÖ-Güvensizlik Şeması ($r=0,55$; $p<,01$), YŞÖ-Duyguları Bastırma Şeması ($r=0,38$; $p<,01$), YŞÖ-Onay Arama Şeması ($r=0,44$ $p<,01$), YŞÖ-Bağımlılık Şeması ($r=0,40$; $p<,01$), YŞÖ-Ayrıcalıklılık Şeması ($r=0,42$; $p<,01$), YŞÖ-Kendini Feda Etme Şeması ($r=0,27$; $p<,01$), YŞÖ-Terkedilme Şeması ($r=0,37$; $p<,01$), YŞÖ-Cezalandırılma Şeması ($r=0,23$; $p<,01$), YŞÖ-Kusurluluk Şeması ($r=0,39$; $p<,01$), YŞÖ-Dayanısızlık Şeması ($r=0,47$; $p<,01$) ve YŞÖ-Yüksek Standartlar Şeması ($r=0,33$; $p<,01$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur.

SBT-Nevrotik ile YŞÖ-Duygusal Yoksunluk Şeması ($r=0,35$; $p<,01$), YŞÖ-Başarısızlık Şeması ($r=0,25$; $p<,01$), YŞÖ-Karamsarlık Şeması ($r=0,31$; $p<,01$), YŞÖ-Güvensizlik Şeması ($r=0,41$; $p<,01$), YŞÖ-Duyguları Bastırma Şeması ($r=0,19$; $p<,01$), YŞÖ-Onay Arama Şeması ($r=0,26$; $p<,01$), YŞÖ-Bağımlılık Şeması ($r=0,28$; $p<,01$), YŞÖ-Ayrıcalıklılık Şeması ($r=0,15$; $p<,05$), YŞÖ-Kendini Feda Etme Şeması ($r=0,23$; $p<,01$), YŞÖ-Terkedilme Şeması ($r=0,35$; $p<,01$), YŞÖ-Cezalandırılma Şeması ($r=0,22$; $p<,01$), YŞÖ-Kusurluluk Şeması ($r=0,31$; $p<,01$), YŞÖ-Dayanısızlık Şeması ($r=0,37$; $p<,01$) ve YŞÖ-Yüksek Standartlar Şeması ($r=0,23$; $p<,01$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki saptanmıştır.

SBT-Matür ile YŞÖ-Karamsarlık Şeması ($r=0,14$; $p<,05$), YŞÖ-Güvensizlik Şeması ($r=0,25$; $p<,01$), YŞÖ-Duyguları Bastırma Şeması ($r=0,15$; $p<,05$), YŞÖ-Ayrıcalıklılık Şeması ($r=0,23$; $p<,05$), YŞÖ-Kendini Feda Etme Şeması ($r=0,19$; $p<,01$), YŞÖ-Terk Edilme Şeması ($r=0,20$; $p<,01$), YŞÖ-Kusurluluk Şeması ($r=0,21$; $p<,01$), YŞÖ-Dayanısızlık Şeması ($r=0,17$; $p<,05$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki vardır.

SBT-İmmatür ile Paranoid KB ($r=0,66$; $p<,01$), Şizotipal KB ($r=0,66$; $p<,01$), Şizoid KB ($r=0,61$; $p<,01$), Antisosyal KB ($r=0,67$; $p<,01$), Borderline KB ($r=0,58$; $p<,01$), Histriyonik KB ($r=0,66$; $p<,01$), Narsistik KB ($r=0,54$; $p<,01$), OKB KB ($r=0,66$; $p<,01$), Çekingen KB ($r=0,61$; $p<,01$) ve Bağımlı KB ($r=0,62$; $p<,01$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki tespit edilmiştir.

SBT-Nevrotik ile Paranoid KB ($r=0,38; p<,01$), Şizotipal KB ($r=0,45; p<,01$), Şizoid KB ($r=0,40; p<,01$), Antisosyal KB ($r=0,37; p<,01$), Borderline KB ($r=0,38; p<,01$), Histriyonik KB ($r=0,37; p<,01$), Narsisistik KB ($r=0,37; p<,01$), OKB KB ($r=0,48; p<,01$), Çekingen KB ($r=0,38; p<,01$) ve Bağımlı KB ($r=0,41; p<,01$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki saptanmıştır.

SBT-Matür ile Paranoid KB ($r=0,19; p<,01$), Şizotipal KB ($r=0,33; p<,01$), Şizoid KB ($r=0,23; p<,01$), Antisosyal KB ($r=0,24; p<,01$), Borderline KB ($r=0,17; p<,01$), Histriyonik KB ($r=0,27; p<,01$), Narsisistik KB ($r=0,19; p<,01$), OKB KB ($r=0,22; p<,01$), Çekingen KB ($r=0,27; p<,01$) ve Bağımlı KB ($r=0,29; p<,01$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur.

CATI+TR-KF-Paranoid KB ile YŞÖ-Duygusal Yoksunluk Şeması ($r=0,28; p<,01$), YŞÖ-Başarısızlık Şeması ($r=0,41; p<,01$), YŞÖ-Karamsarlık Şeması ($r=0,46; p<,01$), YŞÖ-Güvensizlik Şeması ($r=0,54; p<,01$), YŞÖ-Duyguları Bastırma Şeması ($r=0,35; p<,01$), YŞÖ-Onay Arama Şeması ($r=0,45; p<,01$), YŞÖ-Bağımlılık Şeması ($r=0,42; p<,01$), YŞÖ-Ayrıcalıklılık Şeması ($r=0,33; p<,01$), YŞÖ-Kendini Feda Etme Şeması ($r=0,23; p<,01$), YŞÖ-Terkedilme Şeması ($r=0,44; p<,01$), YŞÖ-Cezalandırılma Şeması ($r=0,34; p<,01$), YŞÖ-Kusurluluk Şeması ($r=0,43; p<,01$), YŞÖ-Dayanısızlık Şeması ($r=0,47; p<,01$) ve YŞÖ-Yüksek Standartlar Şeması ($r=0,27; p<,01$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki tespit edilmiştir.

CATI+TR-KF-Şizotipal KB ile YŞÖ-Duygusal Yoksunluk Şeması ($r=0,34; p<,01$), YŞÖ-Başarısızlık Şeması ($r=0,35; p<,01$), YŞÖ-Karamsarlık Şeması ($r=0,58; p<,01$), YŞÖ-Güvensizlik Şeması ($r=0,61; p<,01$), YŞÖ-Duyguları Bastırma Şeması ($r=0,37; p<,01$), YŞÖ-Onay Arama Şeması ($r=0,45; p<,01$), YŞÖ-Bağımlılık Şeması ($r=0,40; p<,01$), YŞÖ-Ayrıcalıklılık Şeması ($r=0,34; p<,01$), YŞÖ-Kendini Feda Etme Şeması ($r=0,27; p<,01$), YŞÖ-Terk Edilme Şeması ($r=0,45; p<,01$), YŞÖ-Cezalandırılma Şeması ($r=0,33; p<,01$), YŞÖ-Kusurluluk Şeması ($r=0,49; p<,01$), YŞÖ-Dayanısızlık Şeması ($r=0,53; p<,01$) ve YŞÖ-Yüksek Standartlar Şeması ($r=0,25; p<,01$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki saptanmıştır.

CATI+TR-KF-Şizoid KB ile YŞÖ-Duygusal Yoksunluk Şeması ($r=0,34$; $p<,01$), YŞÖ-Başarısızlık Şeması ($r=0,35$; $p<,01$), YŞÖ-Karamsarlık Şeması ($r=0,55$; $p<,01$), YŞÖ-Güvensizlik Şeması ($r=0,56$; $p<,01$), YŞÖ-Duyguları Bastırma Şeması ($r=0,43$; $p<,01$), YŞÖ-Onay Arama Şeması ($r=0,41$; $p<,01$), YŞÖ-Bağımlılık Şeması ($r=0,45$; $p<,01$), YŞÖ-Ayrıcalıklılık Şeması ($r=0,31$; $p<,01$), YŞÖ-Kendini Feda Etme Şeması ($r=0,27$; $p<,01$), YŞÖ-Terk Edilme Şeması ($r=0,51$; $p<,01$), YŞÖ-Cezalandırılma Şeması ($r=0,23$; $p<,01$), YŞÖ-Kusurluluk Şeması ($r=0,54$; $p<,01$), YŞÖ-Dayaniksızlık Şeması ($r=0,52$; $p<,01$) ve YŞÖ-Yüksek Standartlar Şeması ($r=0,31$; $p<,01$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki vardır.

CATI+TR-KF-Antisosyal KB ile YŞÖ-Duygusal Yoksunluk Şeması ($r=0,33$; $p<,01$), YŞÖ-Başarısızlık Şeması ($r=0,28$; $p<,01$), YŞÖ-Karamsarlık Şeması ($r=0,44$; $p<,01$), YŞÖ-Güvensizlik Şeması ($r=0,53$; $p<,01$), YŞÖ-Duyguları Bastırma Şeması ($r=0,34$; $p<,01$), YŞÖ-Onay Arama Şeması ($r=0,35$; $p<,01$), YŞÖ-Bağımlılık Şeması ($r=0,28$; $p<,01$), YŞÖ-Ayrıcalıklılık Şeması ($r=0,38$; $p<,01$), YŞÖ-Kendini Feda Etme Şeması ($r=0,14$; $p<,05$), YŞÖ-Terk Edilme Şeması ($r=0,39$; $p<,01$), YŞÖ-Cezalandırılma Şeması ($r=0,23$; $p<,01$), YŞÖ-Kusurluluk Şeması ($r=0,39$; $p<,01$), YŞÖ-Dayaniksızlık Şeması ($r=0,45$; $p<,01$) ve YŞÖ-Yüksek Standartlar Şeması ($r=0,33$; $p<,01$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki saptanmıştır.

CATI+TR-KF-Borderline KB ile YŞÖ-Duygusal Yoksunluk Şeması ($r=0,27$; $p<,01$), YŞÖ-Başarısızlık Şeması ($r=0,35$; $p<,01$), YŞÖ-Karamsarlık Şeması ($r=0,53$; $p<,01$), YŞÖ-Güvensizlik Şeması ($r=0,50$; $p<,01$), YŞÖ-Duyguları Bastırma Şeması ($r=0,27$; $p<,01$), YŞÖ-Onay Arama Şeması ($r=0,55$; $p<,01$), YŞÖ-Bağımlılık Şeması ($r=0,36$; $p<,01$), YŞÖ-Ayrıcalıklılık Şeması ($r=0,30$; $p<,01$), YŞÖ-Kendini Feda Etme Şeması ($r=0,19$; $p<,01$), YŞÖ-Terk Edilme Şeması ($r=0,46$; $p<,01$), YŞÖ-Cezalandırılma Şeması ($r=0,36$; $p<,01$), YŞÖ-Kusurluluk Şeması ($r=0,38$; $p<,01$), YŞÖ-Dayaniksızlık Şeması ($r=0,47$; $p<,01$) ve YŞÖ-Yüksek Standartlar Şeması ($r=0,26$; $p<,01$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur.

CATI+TR-KF-Histriyonik KB ile YŞÖ-Duygusal Yoksunluk Şeması ($r=0,27$; $p<,01$), YŞÖ-Başarısızlık Şeması ($r=0,29$; $p<,01$), YŞÖ-Karamsarlık Şeması ($r=0,41$; $p<,01$), YŞÖ-Güvensizlik Şeması ($r=0,47$; $p<,01$), YŞÖ-Duyguları Bastırma Şeması ($r=0,32$; $p<,01$), YŞÖ-Onay Arama Şeması ($r=0,50$; $p<,01$), YŞÖ-Bağımlılık Şeması ($r=0,31$; $p<,01$), YŞÖ-Ayrıcalıklılık Şeması ($r=0,41$; $p<,01$), YŞÖ-Kendini Feda Etme Şeması ($r=0,16$; $p<,05$), YŞÖ-Terk Edilme Şeması ($r=0,36$; $p<,01$), YŞÖ-Cezalandırılma Şeması ($r=0,27$; $p<,01$), YŞÖ-Kusurluluk Şeması ($r=0,33$; $p<,01$), YŞÖ-Dayanısızlık Şeması ($r=0,42$; $p<,01$) ve YŞÖ-Yüksek Standartlar Şeması ($r=0,27$; $p<,01$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur.

CATI+TR-KF-Narsisistik KB ile YŞÖ-Duygusal Yoksunluk Şeması ($r=0,28$; $p<,01$), YŞÖ-Başarısızlık Şeması ($r=0,41$; $p<,01$), YŞÖ-Karamsarlık Şeması ($r=0,39$; $p<,01$), YŞÖ-Güvensizlik Şeması ($r=0,40$; $p<,01$), YŞÖ-Duyguları Bastırma Şeması ($r=0,27$; $p<,01$), YŞÖ-Onay Arama Şeması ($r=0,51$; $p<,01$), YŞÖ-Bağımlılık Şeması ($r=0,33$; $p<,01$), YŞÖ-Ayrıcalıklılık Şeması ($r=0,26$; $p<,01$), YŞÖ-Terk Edilme Şeması ($r=0,34$; $p<,01$), YŞÖ-Cezalandırılma Şeması ($r=0,26$; $p<,01$), YŞÖ-Kusurluluk Şeması ($r=0,37$; $p<,01$), YŞÖ-Dayanısızlık Şeması ($r=0,41$; $p<,01$) ve YŞÖ-Yüksek Standartlar Şeması ($r=0,23$; $p<,01$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki vardır.

CATI+TR-KF-OKB KB ile YŞÖ-Duygusal Yoksunluk Şeması ($r=0,34$; $p<,01$), YŞÖ-Başarısızlık Şeması ($r=0,36$; $p<,01$), YŞÖ-Karamsarlık Şeması ($r=0,53$; $p<,01$), YŞÖ-Güvensizlik Şeması ($r=0,53$; $p<,01$), YŞÖ-Duyguları Bastırma Şeması ($r=0,31$; $p<,01$), YŞÖ-Onay Arama Şeması ($r=0,44$; $p<,01$), YŞÖ-Bağımlılık Şeması ($r=0,35$; $p<,01$), YŞÖ-Ayrıcalıklılık Şeması ($r=0,40$; $p<,01$), YŞÖ-Kendini Feda Etme Şeması ($r=0,20$; $p<,01$), YŞÖ-Terk Edilme Şeması ($r=0,41$; $p<,01$), YŞÖ-Cezalandırılma Şeması ($r=0,27$; $p<,01$), YŞÖ-Kusurluluk Şeması ($r=0,43$; $p<,01$), YŞÖ-Dayanısızlık Şeması ($r=0,50$; $p<,01$) ve YŞÖ-Yüksek Standartlar Şeması ($r=0,31$; $p<,01$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki tespit edilmiştir.

CATI+TR-KF-Çekingen KB ile YŞÖ-Duygusal Yoksunluk Şeması ($r=0,22$; $p<,01$), YŞÖ-Başarısızlık Şeması ($r=0,49$; $p<,01$), YŞÖ-Karamsarlık Şeması ($r=0,47$;

$p<,01$), YŞÖ-Güvensizlik Şeması ($r=0,42$; $p<,01$), YŞÖ-Duyguları Bastırma Şeması ($r=0,22$; $p<,01$), YŞÖ-Onay Arama Şeması ($r=0,56$; $p<,01$), YŞÖ-Bağımlılık Şeması ($r=0,40$; $p<,01$), YŞÖ-Ayrıcalıklılık Şeması ($r=0,28$; $p<,01$), YŞÖ-Kendini Feda Etme Şeması ($r=0,16$; $p<,05$), YŞÖ-Terk Edilme Şeması ($r=0,44$; $p<,01$), YŞÖ-Cezalandırılma Şeması ($r=0,30$; $p<,01$), YŞÖ-Kusurluluk Şeması ($r=0,41$; $p<,01$), YŞÖ-Dayanıksızlık Şeması ($r=0,49$; $p<,01$) ve YŞÖ-Yüksek Standartlar Şeması ($r=0,24$; $p<,01$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur.

CATI+TR-KF-Bağımlı KB ile YŞÖ-Duygusal Yoksunluk Şeması ($r=0,27$; $p<,01$), YŞÖ-Başarısızlık Şeması ($r=0,40$; $p<,01$), YŞÖ-Karamsarlık Şeması ($r=0,54$; $p<,01$), YŞÖ-Güvensizlik Şeması ($r=0,44$; $p<,01$), YŞÖ-Duyguları Bastırma Şeması ($r=0,28$; $p<,01$), YŞÖ-Onay Arama Şeması ($r=0,52$; $p<,01$), YŞÖ-Bağımlılık Şeması ($r=0,40$; $p<,01$), YŞÖ-Ayrıcalıklılık Şeması ($r=0,31$; $p<,01$), YŞÖ-Kendini Feda Etme Şeması ($r=0,17$; $p<,05$), YŞÖ-Terk Edilme Şeması ($r=0,44$; $p<,01$), YŞÖ-Cezalandırılma Şeması ($r=0,27$; $p<,01$), YŞÖ-Kusurluluk Şeması ($r=0,49$; $p<,01$), YŞÖ-Dayanıksızlık Şeması ($r=0,48$; $p<,01$) ve YŞÖ-Yüksek Standartlar Şeması ($r=0,26$; $p<,01$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki saptanmıştır.

4.2.4. Erken Dönem Uyumsuz Şema Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Şemaların cinsiyet değişkenine göre ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığının incelenmesi amacıyla yapılan Bağımsız Gruplar t-Testi Analizi sonuçları Tablo 3.5.'te verilmiştir.

Çizelge 4.5. Örneklem YŞÖ Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Ölçek Adı	Kadın (n=127)	Erkek (n=85)	T	p
YŞÖ-Duygusal Yoksunluk	8,19±3,82	9,30±4,82	-1,854	0,065
YŞÖ-Başarısızlık	10,97±4,65	10,67±3,57	0,504	0,615
YŞÖ-Karamsarlık	11,83±5,25	12,69±5,94	-1,106	0,270
YŞÖ-Güvensizlik	15,32±5,18	17,18±6,32	-2,340	0,020*
YŞÖ-Duyguları Bastırma	10,69±4,88	12,22±5,30	-2,156	0,032*
YŞÖ-Onay Arama	19,12±5,69	19,20±5,42	-0,090	0,928
YŞÖ-Bağımlılık	15,26±5,91	15,74±6,53	-0,562	0,574
YŞÖ-Ayrıcalıklılık	23,10±6,90	25,04±6,69	-2,029	0,044*
YŞÖ-Kendini Feda Etme	14,84±5,41	16,12±5,56	-1,679	0,097
YŞÖ-Terk Edilme	8,16±3,37	8,81±3,42	-1,377	0,170
YŞÖ-Cezalandırılma	20,18±5,94	22,59±6,07	-2,860	0,005*
YŞÖ-Kusurluluk	9,19±3,61	10,04±3,74	-1,655	0,100
YŞÖ-Dayanıksızlık	11,03±4,38	11,83±4,53	-1,278	0,203
YŞÖ-Yüksek Standartlar	8,09±3,36	9,40±3,93	-2,592	0,010*

* $p < ,05$

Yapılan analiz sonucuna göre; YŞÖ'nün Güvensizlik, Duyguları Bastırma, Ayrıcalıklılık, Cezalandırılma ve Yüksek Standartlar Şemaları cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p < ,05$). Erkek katılımcıların Güvensizlik, Duyguları Bastırma, Ayrıcalıklılık, Cezalandırılma ve Yüksek Standartlar şema puanları kadın katılımcılardan anlamlı derecede farklı ve yüksek bulunmuştur.

4.2.5. Kişilik Bozuklukları ve Savunma Biçimleri Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Kişilik bozuklukları ve savunma biçimlerinin cinsiyet değişkenine göre ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığının incelenmesi amacıyla yapılan Bağımsız Gruplarda t-Testi Analizi sonuçları Tablo 3.6.'da verilmiştir.

Çizelge 4.6. Örneklemin CATI+TR-KF ve SBT Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Ölçek Adı	Kadın (n=127)	Erkek (n=85)	T	P
Antisosyal KB	8,19±3,82	9,30±4,82	-2,201	0,029*
Borderline KB	10,97±4,65	10,67±3,57	-0,070	0,944
Histriyonik KB	11,83±5,25	12,69±5,94	-0,158	0,875
Bağımlı KB	15,32±5,18	17,18±6,32	-1,244	0,215
Paranoid KB	10,69±4,88	12,22±5,30	-0,002	0,998
Şizotipal KB	19,12±5,69	19,20±5,42	-0,507	0,613
Şizoid KB	15,26±5,91	15,74±6,53	-0,647	0,518
Narsisistik KB	23,10±6,90	25,04±6,69	0,430	0,667
OKKB	14,84±5,41	16,12±5,56	-0,681	0,496
Çekingen KB	8,16±3,37	8,81±3,42	-1,375	0,171
İmmatür	20,18±5,94	22,59±6,07	-1,171	0,243
Nevrotik	9,19±3,61	10,04±3,74	-0,473	0,637
Matür	8,09±3,36	9,40±3,93	-1,361	0,175

* $p < ,05$

Analiz sonucuna göre; kişilik bozuklukları arasından yalnızca Antisosyal Kişilik Bozukluğu cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p < ,05$). Erkek katılımcıların Antisosyal Kişilik Bozukluğu puanları kadın katılımcılardan

anlamli derecede farklı ve yüksektir. Savunma biçimleri puanları incelendiğinde cinsiyete göre anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p>,05$).

4.2.6. Erken Dönem Uyumsuz Şema Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Şemaların yaş değişkenine göre ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığının incelenmesi amacıyla uygulanan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo 3.7.'de verilmiştir.

Çizelge 4.7. Örneklem YŞÖ Alt Ölçek Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Karşılaştırılması

		N	Ortalam	Std. Sapma	F	p
		a				
YŞÖ-Duygusal Yoksurluk	18-20	48	9,18	4,78	0,881	0,416
	21-30	112	8,24	3,79		
	31-63	44	8,59	4,18		
YŞÖ-Başarısızlık	18-20	48	12,52	4,90	4,691	0,010*
	21-30	112	10,54	4,18		
	31-63	44	10,14	3,27		
YŞÖ-Kararsarlık	18-20	48	13,81	5,86	3,082	0,048*
	21-30	112	12,17	5,48		
	31-63	44	10,95	5,46		
YŞÖ-Güvensizlik	18-20	48	17,58	6,43	2,267	0,106
	21-30	112	15,72	5,37		
	31-63	44	15,33	5,66		
YŞÖ-Duyguları Bastırma	18-20	48	11,22	5,45	0,244	0,784
	21-30	112	11,51	4,89		
	31-63	44	10,88	5,27		
YŞÖ-Onay Arama	18-20	48	20,77	5,94	2,995	0,052
	21-30	112	19,02	5,09		
	31-63	44	17,98	6,32		
YŞÖ-Bağımlılık	18-20	48	15,72	5,82	0,087	0,917
	21-30	112	15,38	5,88		
	31-63	44	15,77	7,38		

YŞÖ- Ayrıcalıklılık	18-20	48	26,27	6,59	3,804	0,024*
	21-30	112	23,07	6,79		
	31-63	44	23,48	7,11		
YŞÖ-Kendini Feda Etme	18-20	48	14,70	5,16	3,701	0,026*
	21-30	112	14,87	5,34		
	31-63	44	17,31	5,76		
YŞÖ-Terk Edilme	18-20	48	8,62	3,18	0,276	0,759
	21-30	112	8,29	3,29		
	31-63	44	8,67	3,90		
YŞÖ- Cezalandırılma	18-20	48	21,72	6,54	0,473	0,624
	21-30	112	20,74	5,93		
	31-63	44	21,36	6,30		
YŞÖ- Kusurluluk	18-20	48	10,02	3,76	0,504	0,605
	21-30	112	9,40	3,65		
	31-63	44	9,39	3,83		
YŞÖ- Dayanısızlık	18-20	48	12,52	5,01	2,259	0,107
	21-30	112	11,06	4,22		
	31-63	44	10,75	4,52		
YŞÖ-Yüksek Standartlar	18-20	48	8,39	3,20	0,652	0,522
	21-30	112	8,91	3,64		
	31-63	44	8,27	3,80		

* $p < ,05$

Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçlarına göre; Başarısızlık, Karamsarlık, Ayrıcalıklılık ve Kendini Feda Etme ile yaş grupları arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmaktadır. ($p < ,05$). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını saptamak amacıyla yapılan Tukey Post-Hoc testi sonuçlarına göre;

Başarısızlık Şeması için; 18-20 yaş grubunun Başarısızlık Şeması puanlarının 21-30, 31-63 yaş grubundan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Karamsarlık Şeması için; 18-20 yaş grubunun Karamsarlık Şeması puanlarının 31-63 yaş grubundan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Ayrıcalıklılık Şeması için; 18-20 yaş grubunun Ayrıcalıklılık Şeması puanlarının 21-30 yaş grubundan daha yüksek olduğu saptanmıştır.

4.2.7. Kişilik Bozuklukları ve Savunma Biçimleri Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Kişilik Bozuklukları ve savunma biçimlerinin yaş değişkenine göre ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek amacıyla gerçekleştirilen Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo 3.8.'dedir.

Çizelge 4.8. Örneklemin CATI+TR-KF ve SBT Alt Ölçek Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Karşılaştırılması

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
Paranoid KB	18-20	48	16,45	3,45	2,741	0,067
	21-30	112	15,77	3,61		
	31-63	44	14,64	4,37		
Şizotipal KB	18-20	48	16,58	4,84	5,810	0,004*
	21-30	112	15,46	4,12		
	31-63	44	13,54	4,21		
Şizoid KB	18-20	48	15,64	3,77	6,613	0,002*
	21-30	112	14,54	3,22		
	31-63	44	13,02	3,69		
Antisosyal KB	18-20	48	14,08	3,51	9,770	0,000*
	21-30	112	13,05	3,41		
	31-63	44	11,06	2,90		
Borderline KB	18-20	48	19,14	4,29	4,773	0,009*
	21-30	112	17,40	4,30		
	31-63	44	16,29	5,18		
Histriyonik KB	18-20	48	15,16	3,02	7,002	0,001*
	21-30	112	15,04	3,71		
	31-63	44	12,83	3,54		
Narsisistik KB	18-20	48	17,54	3,29	9,711	0,000*
	21-30	112	16,05	3,63		
	31-63	44	14,30	3,43		
OKB KB	18-20	48	19,02	4,70	5,216	0,006*
	21-30	112	17,66	4,45		
	31-63	44	15,92	4,86		

Çekingen KB	18-20	48	16,87	3,63	10,003	0,000*
	21-30	112	14,86	3,34		
	31-63	44	13,71	3,62		
Bağımlı KB	18-20	48	14,27	4,06	6,746	0,001*
	21-30	112	12,84	3,40		
	31-63	44	11,48	3,74		
İmmatür	18-20	48	59,56	12,72	3,487	0,032*
	21-30	112	57,00	11,76		
	31-63	44	53,02	11,60		
Nevrotik	18-20	48	22,93	4,50	0,514	0,599
	21-30	112	22,57	4,05		
	31-63	44	22,04	4,40		
Matür	18-20	48	26,66	6,38	0,752	0,473
	21-30	112	25,50	5,85		
	31-63	44	26,45	6,72		

* $p < ,05$

Analiz sonuçlarına göre; Şizotipal, Şizoid, Antisosyal, Borderline, Histriyonik, Narsisistik, OKB, Çekingen, Bağımlı KB'ler ve SBT-İmmatür yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermiştir ($p < ,05$). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını saptamak amacıyla yapılan Tukey Post-Hoc testi sonuçlarına göre;

Şizotipal KB için; 18-20 yaş grubunun Şizotipal KB puanlarının 21-30, 31-63 yaş grubundan daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Şizoid KB için; 18-20 yaş grubunun Şizoid KB puanlarının 21-30, 31-63 yaş grubundan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Antisosyal KB için; 18-20 yaş grubunun Antisosyal KB puanlarının 21-30, 31-63 yaş grubundan daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Borderline KB için; 18-20 yaş grubunun Borderline KB puanlarının 31-63 yaş grubundan daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Histriyonik KB için; 18-20 yaş grubunun Histriyonik KB puanlarının 21-30, 31-63 yaş grubundan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Narsisistik KB için; 18-20 yaş grubunun Narsisistik KB puanlarının 21-30, 31-63 yaş grubundan daha yüksek olduğu saptanmıştır.

OKB KB için; 18-20 yaş grubunun OKB KB puanlarının 31-63 yaş grubundan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Çekingen KB için; 18-20 yaş grubunun Çekingen KB puanlarının 21-30, 31-63 yaş grubundan daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Bağımlı KB için; 18-20 yaş grubunun Bağımlı KB puanlarının 31-63 yaş grubundan daha yüksek olduğu bulunmuştur.

SBT-İmmatür için; 18-20 yaş grubunun SBT-İmmatür puanlarının 31-63 yaş grubundan daha yüksek olduğu saptanmıştır.

4.2.8. Erken Dönem Uyumsuz Şema Puanlarının Gelir Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Şemaların gelir durumu değişkenine göre ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığının incelenmesi amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi yapılmış ve istatistiksel olarak herhangi bir anlamlılık saptanmamıştır ($p>,05$).

4.2.9. Kişilik Bozuklukları Puanlarının Gelir Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Kişilik Bozukluklarının gelir durumu değişkenine göre ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığının incelenmesi amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi yapılmış ve istatistiksel olarak herhangi bir anlamlılık saptanmamıştır ($p>,05$).

4.2.10. Erken Dönem Uyumsuz Şema Puanlarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Şemaların eğitim durumu değişkenine göre ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığının incelenmesi amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda istatistiksel olarak herhangi bir anlamlılık saptanmamıştır ($p>,05$).

4.2.11. Kişilik Bozuklukları Puanlarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Kişilik Bozukluklarının eğitim durumu değişkenine göre ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığının incelenmesi amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda istatistiksel olarak herhangi bir anlamlılık saptanmamıştır ($p>,05$).

4.2.12. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Savunma Biçimleri Grupları Puanlarının Kişilik Bozuklukları Puanlarını Yordayıcı Etkisi Üzerine Regresyon Modelleri

Erken dönem uyumsuz şemaların ve savunma biçimlerinin kişilik bozuklukları üzerine etkisini belirlemek amacıyla yapılan hiyerarşik regresyon analizi sonuçları aşağıda verilmektedir.

Çizelge 4.9. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Savunma Biçimleri Gruplarının Paranoid KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı Değişkenler	B	SH	β	t	F	Düzeltilmiş R ²
1	YŞÖ-Güvensizlik	,353	,038	,540	9,352***	87.451***	.289
2	YŞÖ-Güvensizlik	,294	,037	,450	8,049***	67.478***	.384
	YŞÖ-Onay Arama	,221	,038	,326	5,824***		
3	YŞÖ-Güvensizlik	,273	,036	,418	7,567***	51.471***	.415
	YŞÖ-Onay Arama	,174	,039	,256	4,419***		
	YŞÖ-Başarısızlık	,181	,052	,202	3,501***		
4	YŞÖ-Güvensizlik	,147	,038	,226	3,868***	39,826***	.522
	YŞÖ-Onay Arama	,090	,038	,133	2,407**		
	YŞÖ-Başarısızlık	,141	,047	,157	2,981***		
	SBT-İmmatür	,138	,021	,438	6,710***		
	SBT-Nevrotik	,045	,049	,050	,927		
	SBT-Matür	-,055	,032	-,088	-1,689		

Paranoid KB puanlarının yordanmasına ilişkin yapılan hiyerarşik regresyon analizi dört aşamada tamamlanmıştır. Paranoid KB puanlarına ilişkin varyansa katkıları bakımından dört değişkenin önemli yordayıcılar olduğu görülmektedir. Analize birinci aşamada erken dönem uyumsuz şemalar girilmiştir. Buna göre YŞÖ-Güvensizlik şeması ($\beta = .540, t = 9.352, p < .001$), YŞÖ-Onay Arama şeması ($\beta = .326, t = 5.824, p < .001$) ve YŞÖ-Başarısızlık şeması ($\beta = .202, t = 3.501, p < .05$) yordayıcı değişkenler olarak saptanmış ve bu değişkenler sırasıyla Güvensizlik şeması varyansın %28.9'unu, Onay Arama şeması %9.5'ini, Başarısızlık şeması %3.1'ini ve toplamda ise varyansın %41.5'ünü açıklamıştır. İkinci aşamada savunma biçimleri modele sokulmuştur. İkinci aşamada modele sokulan değişkenlerden sadece SBT-İmmatür ($\beta = .438, t = 6.710, p < .001$) varyansın %10.7'sini açıklamış ve böylelikle bu dört değişken varyansın %52.2'sini açıklamıştır. SBT-Matür ve SBT-Nevrotik değişkenlerinin ise modele istatistiksel açıdan anlamlı bir katkı sağlamadığı görülmüştür.

Çizelge 4.10. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Savunma Biçimleri Gruplarının Şizotipal KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı Değişkenler	B	SH	β	t	F	Düzeltilmiş R ²
1	YŞÖ-Güvensizlik	,461	,041	,607	11,124***	123,742***	.366
2	YŞÖ-Güvensizlik	,318	,046	,419	6,957***	88,347***	.451
	YŞÖ-Karamsarlık	,278	,048	,350	5,814***		
3	YŞÖ-Güvensizlik	,317	,044	,417	7,119***	66,795***	.481
	YŞÖ-Karamsarlık	,196	,052	,247	3,805***		
	YŞÖ-Onay Arama	,165	,045	,208	3,654***		
4	YŞÖ-Güvensizlik	,273	,047	,359	5,841***	53,381***	.496
	YŞÖ-Karamsarlık	,159	,053	,200	3,011**		
	YŞÖ-Onay Arama	,166	,044	,210	3,733***		
	YŞÖ-Kusurluluk	,191	,071	,159	2,685**		

	YŞÖ-Güvensizlik	,150	,046	,197	3,237**		
	YŞÖ-Karamsarlık	,174	,048	,219	3,625***		
5	YŞÖ-Onay Arama	,070	,043	,088	1,622	60,673***	.583
	YŞÖ-Kusurluluk	,137	,065	,114	2,095**		
	SBT-İmmatür	,140	,021	,382	6,704***		
	YŞÖ-Güvensizlik	,135	,047	,177	2,894**		
	YŞÖ-Karamsarlık	,171	,048	,216	3,593***		
6	YŞÖ-Onay Arama	,065	,043	,082	1,517	52,018***	.590
	YŞÖ-Kusurluluk	,127	,065	,106	1,952		
	SBT-İmmatür	,131	,021	,357	6,162***		
	SBT-Nevrotik	,106	,052	,102	2,037**		

Şizotipal KB puanlarının yordanmasına ilişkin yapılan hiyerarşik regresyon analizi altı aşamada tamamlanmıştır. Şizotipal KB puanlarına ilişkin varyansa katkıları bakımından dört değişkenin önemli yordayıcılar olduğu görülmektedir. Analize birinci aşamada erken dönem uyumsuz şemalar girilmiştir. Buna göre YŞÖ-Güvensizlik şeması ($\beta = .607$, $t = 11,124$, $p < .001$), YŞÖ-Karamsarlık şeması ($\beta = .350$, $t = 5.814$, $p < .001$), YŞÖ-Onay Arama şeması ($\beta = .208$, $t = 3.654$, $p < .001$) ve YŞÖ-Kusurluluk şeması ($\beta = .159$, $t = 2.685$, $p < .05$) yordayıcı değişkenler olarak saptanmış ve bu değişkenler sırasıyla Güvensizlik şeması varyansın %36.6'sını, Karamsarlık şeması %8.5'ini, Onay Arama şeması %3'ünü, Kusurluluk şeması %1.5'ini ve toplamda ise varyansın %49.6'sını açıklamıştır. İkinci aşamada savunma biçimleri modele sokulmuştur. İkinci aşamada modele sokulan değişkenlerden SBT-İmmatür ($\beta = .382$, $t = 6.704$, $p < .001$) ve SBT-Nevrotik ($\beta = .102$, $t = 2.037$, $p < .001$) varyansın %10.7'sini açıklamış ve böylelikle bu dört değişken varyansın %59'unu açıklamıştır. Son aşamada YŞÖ-Onay Arama ve YŞÖ-Kusurluluk değişkenlerinin ise modele istatistiksel açıdan anlamlı bir katkı sağlamadığı görülmüştür.

Çizelge 4.11. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Savunma Biçimleri Gruplarının Şizoid KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı Değişkenler	B	SH	β	T	F	Düzeltilmiş R ²
1	YŞÖ-Güvensizlik	,348	,035	,559	9,810***	96,236***	.309
2	YŞÖ-Güvensizlik	,230	,039	,370	5,846***	70,460***	.395
	YŞÖ-Karamsarlık	,229	,041	,352	5,572***		
3	YŞÖ-Güvensizlik	,170	,040	,274	4,221***	56,845***	.440
	YŞÖ-Karamsarlık	,178	,041	,274	4,322***		
	YŞÖ-Kusurluluk	,261	,061	,266	4,261***		
4	YŞÖ-Güvensizlik	,169	,040	,271	4,264***	46,714***	.462
	YŞÖ-Karamsarlık	,121	,045	,186	2,706**		
	YŞÖ-Kusurluluk	,263	,060	,268	4,376***		
	YŞÖ-Onay Arama	,115	,038	,178	3,075**		
5	YŞÖ-Güvensizlik	,181	,040	,290	4,556***	38,842***	.470
	YŞÖ-Karamsarlık	,136	,045	,210	3,040**		
	YŞÖ-Kusurluluk	,260	,060	,265	4,353***		
	YŞÖ-Onay Arama	,141	,039	,218	3,599***		
	YŞÖ-Cezalandırılma	-,072	,035	-,123	-2,087**		
6	YŞÖ-Güvensizlik	,161	,040	,258	3,984***	33,809***	.480
	YŞÖ-Karamsarlık	,141	,044	,218	3,178**		
	YŞÖ-Kusurluluk	,266	,059	,271	4,489***		
	YŞÖ-Onay Arama	,125	,040	,193	3,145**		
	YŞÖ-Cezalandırılma	-,086	,035	-,145	-2,453**		
	YŞÖ-Ayrıcalıklılık	,064	,029	,122	2,226**		
7	YŞÖ-Güvensizlik	,086	,041	,138	2,102**	36,013***	.535
	YŞÖ-Karamsarlık	,145	,042	,223	3,440**		
	YŞÖ-Kusurluluk	,226	,057	,231	4,000***		

YŞÖ-Onay Arama	,063	,039	,097	1,593
YŞÖ-Cezalandırılma	-,060	,033	-,101	-1,791
YŞÖ-Ayrıcalıklılık	,026	,028	,050	,924
SBT-İmmatür	,095	,019	,317	5,036***

Şizoid KB puanlarının yordanmasına ilişkin yapılan hiyerarşik regresyon analizi yedi aşamada tamamlanmıştır. Şizoid KB puanlarına ilişkin varyansa katkıları bakımından dört değişkenin önemli yordayıcılar olduğu görülmektedir. Analize birinci aşamada erken dönem uyumsuz şemalar girilmiştir. Buna göre YŞÖ-Güvensizlik şeması ($\beta = .559$, $t = 9,810$, $p < .001$), YŞÖ-Karamsarlık şeması ($\beta = .352$, $t = 5.572$, $p < .001$), YŞÖ-Kusurluluk şeması ($\beta = .266$, $t = 4.261$, $p < .001$), YŞÖ-Onay Arama şeması ($\beta = .178$, $t = 3.075$, $p < .001$), YŞÖ-Cezalandırılma şeması ($\beta = -.123$, $t = -2.087$, $p < .001$) ve YŞÖ-Ayrıcalıklılık şeması ($\beta = .122$, $t = 2.226$, $p < .05$) yordayıcı değişkenler olarak saptanmış ve bu değişkenler sırasıyla Güvensizlik şeması varyansın %30.9'unu, Karamsarlık şeması %8.6'sını, Kusurluluk şeması %4.5'ini, Onay Arama şeması %2.2'sini, Cezalandırılma şeması %8'ini, Ayrıcalıklılık şeması %1'ini ve toplamda ise varyansın %48'ini açıklamıştır. İkinci aşamada modele sokulan savunma biçimlerinden SBT-İmmatür ($\beta = .317$, $t = 5.036$, $p < .001$) varyansın %5.5'ini açıklamıştır ve toplamda varyansın %53.5'ini açıklamıştır. YŞÖ-Onay Arama YŞÖ-Cezalandırılma ve YŞÖ-Ayrıcalıklılık değişkenlerinin ise modele istatistiksel açıdan anlamlı bir katkı sağlamadığı görülmüştür.

Çizelge 4.12. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Savunma Biçimleri Gruplarının Antisozyal KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı Değişkenler	B	SH	B	T	F	Düzeltilmiş R ²
1	YŞÖ-Güvensizlik	,312	,034	,529	9,074***	82,345***	.276
2	YŞÖ-Güvensizlik	,268	,035	,454	7,600***	51,460***	.321
	YŞÖ-Ayrıcalıklılık	,116	,030	,232	3,886***		

	YŞÖ-Güvensizlik	,202	,040	,342	5,071***		
3	YŞÖ-Ayrıcalıklılık	,108	,029	,216	3,698***	39,556***	.352
	YŞÖ-Dayanıksızlık	,166	,050	,217	3,304**		
	YŞÖ-Güvensizlik	,190	,040	,321	4,778***		
	YŞÖ-Ayrıcalıklılık	,091	,030	,182	3,062**		
4	YŞÖ-Dayanıksızlık	,156	,050	,204	3,128**	31,800***	.366
	YŞÖ-Yüksek Standartlar	,133	,055	,141	2,411**		
	YŞÖ-Güvensizlik	,207	,040	,351	5,169***		
	YŞÖ-Ayrıcalıklılık	,092	,029	,184	3,116**		
	YŞÖ-Dayanıksızlık	,180	,051	,235	3,560***		
5	YŞÖ-Yüksek Standartlar	,141	,055	,150	2,576**	26,911***	.378
	YŞÖ-Kendini Feda Etme	-,082	,037	-,133	-2,225**		
	YŞÖ-Güvensizlik	,118	,038	,200	3,145**		
6	YŞÖ-Ayrıcalıklılık	,039	,027	,078	1,441	37,819***	.509
	YŞÖ-Dayanıksızlık	,103	,046	,134	2,233**		
	YŞÖ-Yüksek Standartlar	,087	,049	,092	1,762		
	YŞÖ-Kendini Feda Etme	-,086	,033	-,139	-2,622**		
	SBT-İmmatür	,134	,018	,471	7,515***		

Antisosyal KB puanlarının yordanmasına ilişkin yapılan hiyerarşik regresyon analizi altı aşamada tamamlanmıştır. Antisosyal KB puanlarına ilişkin varyansa katkıları bakımından dört değişkenin önemli yordayıcılar olduğu görülmektedir. Analize birinci aşamada erken dönem uyumsuz şemalar girilmiştir. Buna göre YŞÖ-Güvensizlik şeması ($\beta = .529$, $t = 9,074$, $p < .001$), YŞÖ-Ayrıcalıklılık şeması ($\beta = .232$, $t = 3.886$, $p < .001$), YŞÖ-Dayanıksızlık şeması ($\beta = .217$, $t = 3.304$, $p < .05$), YŞÖ-Yüksek Standartlar şeması ($\beta = .141$, $t = 2.411$, $p < .05$) ve YŞÖ-Kendini Feda Etme şeması ($\beta = -.133$, $t = -2.225$, $p < .05$) yordayıcı değişkenler olarak saptanmış ve

bu değişkenler sırasıyla Güvensizlik şeması varyansın %27.6'sını, Ayrıcalıklılık şeması %4.5'ini, Dayanaksızlık şeması %3.1'ini, Yüksek Standartlar şeması %1.4'ünü, Kendini Feda Etme şeması %1.2'sini ve toplamda ise varyansın %37.8'ini açıklamıştır. İkinci aşamada modele sokulmuş olan savunma biçimlerinden SBT-İmmatür ($\beta = .3471t = 7.515, p < .001$) varyansın %13.1'ini açıklamış ve toplamda varyansın %50.9'unu açıklanmıştır. YŞÖ-Ayrıcalıklılık ve YŞÖ-Yüksek Standartlar değişkenlerinin ise modele istatistiksel açıdan anlamlı bir katkı sağlamadığı görülmüştür.

Çizelge 4.13. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Savunma Biçimleri Gruplarının Borderline KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı Değişkenler	B	SH	B	t	F	Düzeltilmiş R ²
1	YŞÖ-Onay Arama	,450	,047	,548	9,533***	90,870***	.297
2	YŞÖ-Onay Arama	,365	,044	,444	8,210***	79,530***	.424
	YŞÖ-Güvensizlik	,296	,043	,375	6,930***		
3	YŞÖ-Onay Arama	,307	,049	,374	6,328***	57,107***	.441
	YŞÖ-Güvensizlik	,233	,048	,296	4,867***		
	YŞÖ-Karamsarlık	,151	,056	,184	2,724**		
4	YŞÖ-Onay Arama	,232	,049	,282	4,716***	52,351***	.491
	YŞÖ-Güvensizlik	,127	,051	,160	2,471**		
	YŞÖ-Karamsarlık	,155	,053	,188	2,919**		
	SBT-İmmatür	,110	,024	,289	4,628***		

Borderline KB puanlarının yordanmasına ilişkin yapılan hiyerarşik regresyon analizi dört aşamada tamamlanmıştır. Borderline KB puanlarına ilişkin varyansa katkıları bakımından dört değişkenin önemli yordayıcılar olduğu görülmektedir. Analize birinci aşamada erken dönem uyumsuz şemalar girilmiştir. Buna göre YŞÖ-Onay Arama şeması ($\beta = .548, t = 9,533, p < .001$), YŞÖ-Güvensizlik şeması ($\beta = .375, t = 6.930, p < .001$) ve YŞÖ-Karamsarlık şeması ($\beta = .184, t = 2.724, p < .05$) yordayıcı değişkenler olarak saptanmış ve bu değişkenler sırasıyla Onay Arama

şeması varyansın %29.7'sini, Güvensizlik şeması %12.7'sini, Karamsarlık şeması %1.7'sini ve toplamda ise varyansın %44.1'ini açıklamıştır. İkinci aşamada analize sokulan savunma biçimlerinden SBT-İmmatür ($\beta = .289$, $t = 4.628$, $p < .001$) varyansın %5'ini açıklamış ve böylelikle bu dört değişken varyansın %49.1'ini açıklamıştır.

Çizelge 4.14. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Savunma Biçimleri Gruplarının Histriyonik KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı Değişkenler	B	SH	β	t	F	Düzeltilmiş R ²
1	YŞÖ-Onay Arama	,324	,039	,497	8,332***	69,430***	.243
2	YŞÖ-Onay Arama	,259	,037	,397	6,964***	61,194***	.361
	YŞÖ-Güvensizlik	,226	,036	,361	6,336***		
3	YŞÖ-Onay Arama	,226	,038	,347	6,019***	46,631***	.391
	YŞÖ-Güvensizlik	,194	,036	,311	5,394***		
	YŞÖ-Ayrıcalıklılık	,105	,031	,198	3,383**		
4	YŞÖ-Onay Arama	,149	,035	,229	4,219***	55,781***	.507
	YŞÖ-Güvensizlik	,079	,036	,127	2,188**		
	YŞÖ-Ayrıcalıklılık	,057	,029	,107	1,979**		
	SBT-İmmatür	,136	,019	,449	7,096***		

Histriyonik KB puanlarının yordanmasına ilişkin yapılan hiyerarşik regresyon analizi dört aşamada tamamlanmıştır. Histriyonik KB puanlarına ilişkin varyansa katkıları bakımından dört değişkenin önemli yordayıcılar olduğu görülmektedir. Analize birinci aşamada erken dönem uyumsuz şemalar girilmiştir. Buna göre YŞÖ-Onay Arama şeması ($\beta = .497$, $t = 8,332$, $p < .001$), YŞÖ-Güvensizlik şeması ($\beta = .361$, $t = 6.336$, $p < .001$) ve YŞÖ-Ayrıcalıklılık şeması ($\beta = .198$, $t = 3.383$, $p < .05$) yordayıcı değişkenler olarak saptanmış ve bu değişkenler sırasıyla Onay Arama şeması varyansın %24.3'ünü, Güvensizlik şeması %11.8'ini, Karamsarlık şeması %3'ünü ve toplamda ise varyansın %39.1'ini açıklamıştır. İkinci aşamada modele

sokulmuş olan savunma biçimlerinden SBT- İmmatür ($\beta = .449$, $t = 7.096$, $p < .001$) varyansın %11.6'sını açıklamış ve dört değişken varyansın %50.7'sini açıklamıştır.

Çizelge 4.15. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Savunma Biçimleri Gruplarının Narsistik KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı Değişkenler	B	SH	β	t	F	Düzeltilmiş R ²
1	YŞÖ-Onay Arama	,331	,039	,507	8,554***	73,170***	.253
2	YŞÖ-Onay Arama	,279	,038	,428	7,304***	52,308***	.325
	YŞÖ-Güvensizlik	,179	,037	,285	4,862***		
3	YŞÖ-Onay Arama	,232	,040	,355	5,849***	40,764***	.359
	YŞÖ-Güvensizlik	,158	,036	,251	4,342***		
	YŞÖ-Başarısızlık	,181	,052	,210	3,485**		
4	YŞÖ-Onay Arama	,248	,040	,380	6,253***	32,952***	.375
	YŞÖ-Güvensizlik	,188	,038	,300	4,976***		
	YŞÖ-Başarısızlık	,181	,051	,211	3,536***		
	YŞÖ-Kendini F. Etme	-,098	,039	-,150	-2,526**		
5	YŞÖ-Onay Arama	,257	,040	,394	6,512***	27,871***	.387
	YŞÖ-Güvensizlik	,142	,043	,227	3,328**		
	YŞÖ-Başarısızlık	,177	,051	,206	3,486**		
	YŞÖ-Kendini F. Etme	-,111	,039	-,169	-2,854**		
	YŞÖ-Duygusal Yoksunluk	,123	,055	,145	2,240**		
6	YŞÖ-Onay Arama	,203	,040	,311	5,098***	28,592***	.437
	YŞÖ-Güvensizlik	,068	,044	,108	1,531		
	YŞÖ-Başarısızlık	,155	,049	,180	3,161**		
	YŞÖ-Kendini F. Etme	-,114	,037	-,174	-3,051**		
	YŞÖ-Duygusal Yoksunluk	,106	,053	,125	2,008**		
	SBT-İmmatür	,089	,020	,294	4,436***		

Narsisistik KB puanlarının yordanmasına ilişkin yapılan hiyerarşik regresyon analizi altı aşamada tamamlanmıştır. Narsisistik KB puanlarına ilişkin varyansa katkıları bakımından beş değişkenin önemli yordayıcılar olduğu görülmektedir. Analize birinci aşamada erken dönem uyumsuz şemalar girilmiştir. Buna göre YŞÖ-Onay Arama şeması ($\beta = .507, t = 8,554, p < .001$), YŞÖ-Güvensizlik şeması ($\beta = .285, t = 4,862, p < .001$), YŞÖ-Başarısızlık şeması ($\beta = .210, t = 3,485, p < .05$), YŞÖ-Kendini Feda Etme şeması ($\beta = -.150, t = -2,526, p < .05$) ve YŞÖ-Duygusal Yoksunluk şeması ($\beta = .145, t = -2.240, p < .05$) yordayıcı değişkenler olarak saptanmış ve bu değişkenler sırasıyla Onay Arama şeması varyansın %25.3'ünü, Güvensizlik şeması %7.2'sini, Başarısızlık şeması %3.4'ünü, Kendini Feda Etme şeması %1.6'sını, Duygusal Yoksunluk şeması %1.2'sini ve toplamda ise varyansın %38.7'sini açıklamıştır. İkinci aşamada modele sokulan savunma biçimlerinden SBT-İmmatür ($\beta = .294, t = 4.436, p < .001$) varyansın %5'ini açıklamış ve böylelikle bu beş değişken varyansın %43.7'ünü açıklamıştır. YŞÖ-Güvensizlik değişkeninin ise modele istatistiksel açıdan anlamlı bir katkı sağlamadığı görülmüştür.

Çizelge 4.16. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Savunma Biçimleri Gruplarının OKB KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı Değişkenler	B	SH	B	t	F	Düzeltilmiş R ²
1	YŞÖ-Güvensizlik	,431	,047	,531	9,134***	83,437***	.279
2	YŞÖ-Güvensizlik	,359	,046	,443	7,833***	63,984***	.372
	YŞÖ-Onay Arama	,271	,048	,321	5,678***		
3	YŞÖ-Güvensizlik	,279	,051	,344	5,460***	48,192***	.399
	YŞÖ-Onay Arama	,197	,052	,234	3,813***		
	YŞÖ-Kararsızlık	,194	,059	,229	3,274**		
4	YŞÖ-Güvensizlik	,238	,052	,293	4,615***	40,477***	.426
	YŞÖ-Onay Arama	,155	,052	,184	2,965**		
	YŞÖ-Kararsızlık	,201	,058	,237	3,464**		
	YŞÖ-Ayrıcalıklılık	,128	,039	,186	3,267**		

	YŞÖ-Güvensizlik	,194	,054	,240	3,572***		
	YŞÖ-Onay Arama	,155	,052	,183	2,990**		
5	YŞÖ-Karamsarlık	,165	,059	,194	2,771**	34,091***	.437
	YŞÖ-Ayrıcalıklılık	,132	,039	,192	3,406**		
	YŞÖ-Kusurluluk	,184	,080	,144	2,292**		
	YŞÖ-Güvensizlik	,070	,053	,086	1,327		
	YŞÖ-Onay Arama	,061	,049	,072	1,248		
6	YŞÖ-Karamsarlık	,181	,054	,213	3,351**	42,425***	.539
	YŞÖ-Ayrıcalıklılık	,072	,036	,104	1,982**		
	YŞÖ-Kusurluluk	,114	,074	,089	1,549		
	SBT-İmmatür	,165	,024	,423	6,831***		
	YŞÖ-Güvensizlik	,039	,052	,049	,759		
7	YŞÖ-Onay Arama	,050	,048	,059	1,047	40,046***	.562
	YŞÖ-Karamsarlık	,176	,053	,207	3,342**		
	YŞÖ-Ayrıcalıklılık	,080	,035	,116	2,265**		
	YŞÖ-Kusurluluk	,096	,072	,075	1,344		
	SBT-İmmatür	,146	,024	,375	6,057***		
	SBT-Nevrotik	,200	,058	,181	3,480**		

OKB KB puanlarının yordanmasına ilişkin yapılan hiyerarşik regresyon analizi yedi aşamada tamamlanmıştır. OKB KB puanlarına ilişkin varyansa katkıları bakımından dört değişkenin önemli yordayıcılar olduğu görülmektedir. Analize birinci aşamada erken dönem uyumsuz şemalar girilmiştir. Buna göre YŞÖ-Güvensizlik şeması ($\beta = .531$, $t = 9,134$, $p < .001$), YŞÖ-Onay Arama şeması ($\beta = .321$, $t = 5.678$, $p < .001$), YŞÖ-Karamsarlık şeması ($\beta = .229$, $t = 3.274$, $p < .05$), YŞÖ-Ayrıcalıklılık şeması ($\beta = .186$, $t = 3.267$, $p < .05$) ve YŞÖ-Kusurluluk şeması ($\beta = .144$, $t = 2.292$, $p < .001$) yordayıcı değişkenler olarak saptanmış ve bu değişkenler sırasıyla Güvensizlik şeması varyansın %27.9'unu, Onay Arama şeması %9.3'ünü, Karamsarlık şeması %2.7'sini, Ayrıcalıklılık şeması %2.7'sini, Kusurluluk şeması %1.1'ini ve toplamda ise varyansın %43.7'sini açıklamıştır.

İkinci aşamada modele sokulan savunma biçimlerinden SBT-İmmatür ve SBT-Nevrotik değişkenlerinden ise SBT-İmmatür ($\beta = .423, t = 6.831, p < .001$) varyansın %10.2'sini açıklamış, SBT-Nevrotik ($\beta = .181, t = 3.480, p < .05$) varyansın %2.3'ünü açıklamış ve böylelikle bu dört değişken varyansın %56.2'sini açıklamıştır. YŞÖ-Güvensizlik, YŞÖ-Onay Arama ve YŞÖ-Kusurluluk değişkenlerinin ise modele istatistiksel açıdan anlamlı bir katkı sağlamadığı görülmüştür.

Çizelge 4.17. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Savunma Biçimleri Gruplarının Çekingen KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı Değişkenler	B	SH	β	T	F	Düzeltilmiş R ²
1	YŞÖ-Onay Arama	,363	,037	,559	9,814***	96,305***	.309
2	YŞÖ-Onay Arama	,282	,038	,435	7,506***	70,144***	.394
	YŞÖ-Başarısızlık	,274	,050	,320	5,528***		
3	YŞÖ-Onay Arama	,232	,249	,037	,384***	57,613***	.444
	YŞÖ-Başarısızlık	,158	,238	,048	,278***		
	YŞÖ-Güvensizlik	,181	,150	,034	,241***		
4	YŞÖ-Onay Arama	,220	,038	,339	5,728***	45,552***	.456
	YŞÖ-Başarısızlık	,222	,048	,259	4,610***		
	YŞÖ-Güvensizlik	,109	,038	,175	2,903**		
	YŞÖ-Dayanıksızlık	,126	,053	,155	2,364**		
5	YŞÖ-Onay Arama	,165	,037	,254	4,444***	48,228***	.526
	YŞÖ-Başarısızlık	,199	,045	,233	4,422***		
	YŞÖ-Güvensizlik	,024	,038	,039	,632		
	YŞÖ-Dayanıksızlık	,091	,050	,113	1,829		
	SBT-İmmatür	,104	,018	,346	5,652***		

Çekingen KB puanlarının yordanmasına ilişkin yapılan hiyerarşik regresyon analizi beş aşamada tamamlanmıştır. Çekingen KB puanlarına ilişkin varyansa katkıları bakımından üç değişkenin önemli yordayıcılar olduğu görülmektedir. Analize birinci aşamada erken dönem uyumsuz şemalar girilmiştir. Buna göre YŞÖ-Onay Arama şeması ($\beta = .559, t = 9.814, p < .001$), YŞÖ-Başarısızlık şeması ($\beta = .320, t = 5.528, p < .05$), YŞÖ-Güvensizlik şeması ($\beta = .034, t = 0.241, p < .001$) ve YŞÖ-Dayanısızlık şeması ($\beta = .155, t = 2.364, p < .05$) yordayıcı değişkenler olarak saptanmış ve bu değişkenler sırasıyla Onay Arama şeması varyansın %30.9'unu, Başarısızlık şeması %8.5'ini, Güvensizlik şeması %5'ini, Dayanısızlık şeması %1.2'sini ve toplamda ise varyansın %45.6'sını açıklamıştır. İkinci aşamada modele sokulan savunma biçimlerinden SBT-İmmatür ($\beta = .346, t = 5.652, p < .001$) varyansın %7'sini açıklamış ve böylelikle bu üç değişken varyansın %52.6'sını açıklamıştır. Son aşamada YŞÖ-Güvensizlik ve YŞÖ-Dayanısızlık değişkenlerinin ise modele istatistiksel açıdan anlamlı bir katkı sağlamadığı görülmüştür.

Çizelge 4.18. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Savunma Biçimleri Gruplarının Bağımlı KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı Değişkenler	B	SH	B	t	F	Düzeltilmiş R ²
1	YŞÖ-Karamsarlık	,360	,039	,538	9,295***	86,405***	.286
2	YŞÖ-Karamsarlık	,249	,042	,372	5,908***	62,531***	.366
	YŞÖ-Onay Arama	,221	,042	,332	5,268***		
3	YŞÖ-Karamsarlık	,152	,044	,227	3,430**	54,858***	.431
	YŞÖ-Onay Arama	,222	,040	,333	5,589***		
	YŞÖ-Kusurluluk	,300	,060	,297	5,018***		
4	YŞÖ-Karamsarlık	,146	,044	,218	3,311**	42,878***	.440
	YŞÖ-Onay Arama	,202	,041	,302	4,954***		
	YŞÖ-Kusurluluk	,295	,059	,292	4,967***		
	YŞÖ-Ayrıcalıklılık	,061	,030	,113	2,081**		

	YŞÖ-Karamsarlık	,125	,041	,187	3,083**		
	YŞÖ-Onay Arama	,141	,039	,211	3,647***		
5	YŞÖ-Kusurluluk	,202	,056	,200	3,575***	48,592***	.528
	YŞÖ-Ayrıcalıklılık	,005	,029	,009	,168		
	SBT-İmmatür	,114	,018	,370	6,300***		

Bağımlı KB puanlarının yordanmasına ilişkin yapılan hiyerarşik regresyon analizi beş aşamada tamamlanmıştır. Bağımlı KB puanlarına ilişkin varyansa katkıları bakımından dört değişkenin önemli yordayıcılar olduğu görülmektedir. Analize birinci aşamada erken dönem uyumsuz şemalar girilmiştir. Buna göre YŞÖ-Karamsarlık şeması ($\beta = .538$, $t = 9.295$, $p < .001$), YŞÖ-Onay Arama şeması ($\beta = .332$, $t = 5.268$, $p < .05$), YŞÖ-Kusurluluk şeması ($\beta = .297$, $t = 5,018$, $p < .001$) ve YŞÖ-Ayrıcalıklılık şeması ($\beta = .113$, $t = 2.081$, $p < .05$) yordayıcı değişkenler olarak saptanmış ve bu değişkenler sırasıyla Karamsarlık şeması varyansın %28.6'sını, Onay Arama şeması %8'ini, Kusurluluk şeması %6.5'ini, Ayrıcalıklılık şeması %9'unu ve toplamda ise varyansın %44'ünü açıklamıştır. İkinci aşamada modele sokulan savunma biçimlerinden SBT-İmmatür ($\beta = .370$, $t = 6.300$, $p < .001$) varyansın %8.8'ini açıklamış ve böylelikle bu dört değişken varyansın %52.8'ini açıklamıştır. YŞÖ-Ayrıcalıklılık değişkeninin ise modele istatistiksel açıdan anlamlı bir katkı sağlamadığı görülmüştür.

4.2.13. Savunma Biçimleri ve Kişilik Bozuklukları Üzerine Regresyon Modelleri

Savunma biçimlerinin kişilik bozuklukları üzerine etkisinin belirlenmesi amacıyla yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi kapsamında immatür, nevrotik ve matür savunma grupları olarak üç ana grup altında toplanan savunma biçimlerinin tek tek kişilik bozukluklarını yordayıcı etkisi değerlendirilmiş ve sonuçlar aşağıda yer alan tablolarda sunulmuştur.

Çizelge 4.19. Savunma Biçimlerinin Paranoid KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı Değişkenler	B	SH	β	T	F	Düzeltilmiş R ²
1	SBT-Pasif Saldırganlık	1,117	,130	,508	8,577***	73,572***	.254
	SBT-Pasif Saldırganlık	,832	,131	,378	6,345***	58,756***	.352
2	SBT-Bölünme	,822	,143	,342	5,734***		
	SBT-P. Saldırganlık	,670	,131	,305	5,103***		
3	SBT-Bölünme	,699	,141	,291	4,971***	48,767***	.402
	SBT-Dışa Vurma	,615	,142	,253	4,342***		
	SBT-P. Saldırganlık	,560	,130	,255	4,308***		
4	SBT-Bölünme	,592	,139	,246	4,269***	42,991***	.441
	SBT-Dışa Vurma	,586	,137	,241	4,272***		
	SBT-Yapma Bozma	,509	,129	,219	3,941***		
	SBT-Pasif Saldırganlık	,382	,134	,174	2,850**		
5	SBT-Bölünme	,461	,138	,191	3,326**		
	SBT-Dışa Vurma	,530	,134	,218	3,969***	39,673***	.476
	SBT- Yapma Bozma	,523	,125	,225	4,180***		
	SBT- Bedenselleştirme	,574	,149	,228	3,865***		
6	SBT-Pasif Saldırganlık	,439	,134	,199	3,266**		
	SBT-Bölünme	,486	,137	,202	3,544***		
	SBT-Dışa Vurma	,523	,132	,215	3,959***	34,937***	.489
	SBT- Yapma Bozma	,557	,124	,239	4,483***		
	SBT- Bedenselleştirme	,563	,147	,223	3,834***		
	SBT-Baskılama	-,161	,064	-,128	-2,500**		

	SBT-Pasif Saldırganlık	,424	,133	,193	3,187**		
	SBT-Bölünme	,439	,137	,182	3,203**		
	SBT-Dışa Vurma	,488	,131	,201	3,718***		
7	SBT- Yapma Bozma	,513	,124	,221	4,128***	31,425***	.500
	SBT-Bedenselleştirme	,556	,145	,220	3,828***		
	SBT-Baskılama	-,170	,064	-,135	-2,660**		
	SBT-Değersizleştirme	,153	,065	,124	2,376**		

SBT-Pasif Saldırganlık, SBT-Bölünme, SBT-Dışa Vurma, SBT-Yapma Bozma, SBT-Bedenselleştirme, SBT-Baskılama ve SBT-Değersizleştirme değişkenleri birlikte, Paranoid KB puanı ile yüksek düzeyde, anlamlı bir ilişki göstermektedir ($R=.719$, Düzeltilmiş $R^2=.500$, $p<.05$). Adı geçen yedi değişken birlikte toplam varyansın %50'sini açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin Paranoid KB üzerindeki göreceli önem sırası; SBT-Yapma Bozma, SBT-Bedenselleştirme, SBT-Dışa Vurma, SBT-Pasif Saldırganlık, SBT-Bölünme, SBT-Baskılama ve SBT-Değersizleştirme şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise, adı geçen yedi savunma biçiminin de Paranoid KB üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 4.20. Savunma Biçimlerinin Şizotipal KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı Değişkenler	B	SH	β	T	F	Düzeltilmiş R^2
1	SBT-Pasif Saldırganlık	1,544	,140	,603	11,006***	121,122***	.361
2	SBT-Pasif Saldırganlık	1,176	,144	,459	8,190***	88,875***	.452
	SBT-Beklenti	,877	,145	,338	6,033***		

	SBT-Pasif Saldırganlık	,881	,147	,344	5,985***		
3	SBT-Beklenti	,756	,139	,292	5,427***	75,130***	.511
	SBT-Bedenselleştirme	,832	,162	,283	5,130***		
	SBT-Pasif Saldırganlık	,767	,142	,299	5,389***		
4	SBT-Beklenti	,764	,133	,295	5,758***	67,825***	.557
	SBT-Bedenselleştirme	,809	,155	,276	5,237***		
	SBT-İdealleştirme	,713	,150	,222	4,760***		
	SBT-Pasif Saldırganlık	,659	,144	,257	4,563***		
	SBT-Beklenti	,775	,130	,299	5,942***		
5	SBT-Bedenselleştirme	,717	,155	,244	4,623***	57,955***	.572
	SBT-İdealleştirme	,653	,148	,204	4,401***		
	SBT-Yansıtma	,290	,099	,148	2,933**		
	SBT-Pasif Saldırganlık	,617	,144	,241	4,288***		
6	SBT-Beklenti	,701	,132	,270	5,297***	50,490***	.582
	SBT-Bedenselleştirme	,635	,157	,216	4,050***		
	SBT-İdealleştirme	,641	,147	,200	4,367***		
	SBT-Yansıtma	,265	,098	,136	2,707**		
	SBT-Bölünme	,354	,143	,126	2,466**		

SBT-Pasif Saldırganlık, SBT-Beklenti, SBT-Bedenselleştirme, SBT-İdealleştirme, SBT-Yansıtma ve SBT-Bölünme değişkenleri birlikte, Şizotipal KB puanı ile yüksek düzeyde, anlamlı bir ilişki göstermektedir ($R=.771$, Düzeltilmiş $R^2=.582$, $p<.05$). Adı geçen altı değişken birlikte toplam varyansın %58.2'sini açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin Şizotipal KB üzerindeki göreceli önem sırası; SBT-Beklenti, SBT-Pasif

Saldırganlık, SBT-Bedenselleştirme, SBT-İdealleştirme ve SBT-Bölünme şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise, adı geçen altı savunma biçiminin de Şizotipal KB üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.21. Savunma Biçimlerinin Şizoid KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı Değişkenler	B	SH	β	T	F	Düzeltilmiş R ²
1	SBT-Pasif Saldırganlık	1,130	,121	,539	9,321***	86,874***	.287
2	SBT-Pasif Saldırganlık	,966	,112	,461	8,594***	76,490***	.415
	SBT-İdealleştirme	,967	,141	,368	6,869***		
3	SBT-Pasif Saldırganlık	,760	,114	,362	6,642***	64,980***	.474
	SBT- İdealleştirme	,933	,134	,356	6,984***		
	SBT-Bölünme	,613	,123	,267	4,974***		
4	SBT-Pasif Saldırganlık	,596	,120	,284	4,967***	54,954***	.503
	SBT- İdealleştirme	,925	,130	,353	7,126***		
	SBT-Bölünme	,491	,124	,215	3,957***		
	SBT-Bedenselleştirme	,501	,137	,208	3,658***		
5	SBT-Pasif Saldırganlık	,492	,122	,235	4,025***	47,731***	.523
	SBT- İdealleştirme	,934	,127	,356	7,342***		
	SBT-Bölünme	,405	,125	,177	3,241**		
	SBT-Bedenselleştirme	,456	,135	,190	3,375**		
	SBT-Beklenti	,360	,116	,169	3,114**		

6	SBT-Pasif Saldırganlık	,431	,125	,206	3,455**	41,056***	.530
	SBT- İdealleştirme	,900	,127	,343	7,064***		
	SBT-Bölünme	,379	,125	,166	3,046**		
	SBT-Bedenselleştirme	,407	,136	,169	2,989**		
	SBT-Beklenti	,371	,115	,175	3,234**		
	SBT-Yansıtma	,173	,085	,108	2,028**		
	SBT-Pasif Saldırganlık	,430	,124	,205	3,476**		
7	SBT- İdealleştirme	,903	,126	,344	7,141***		
	SBT-Bölünme	,347	,124	,152	2,790**		
	SBT-Bedenselleştirme	,406	,135	,169	3,010**		
	SBT-Beklenti	,378	,114	,178	3,315**		
	SBT-Yansıtma	,180	,084	,113	2,135**		
	SBT-Yüceltme	-,125	,059	-,099	-2,105**		

SBT-Pasif Saldırganlık, SBT-İdealleştirme, SBT-Bölünme, SBT-Bedenselleştirme, SBT-Beklenti, SBT-Yansıtma ve SBT-Yüceltme değişkenleri birlikte, Şizoid KB puanı ile yüksek düzeyde, anlamlı bir ilişki göstermektedir ($R=.744$, Düzeltilmiş $R^2=.538$, $p<.05$). Adı geçen yedi değişken birlikte toplam varyansın %53.8'ini açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin Şizoid KB üzerindeki göreceli önem sırası; SBT-İdealleştirme, SBT Pasif Saldırganlık, SBT-Beklenti, SBT-Bedenselleştirme, SBT-Bölünme, SBT-Yansıtma ve SBT-Yüceltme şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise, adı geçen yedi savunma biçiminin de Şizoid KB üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.22. Savunma Biçimlerinin Antisosyal KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı Değişkenler	B	SH	β	T	F	Düzeltilmiş R ²
1	SBT-P. Saldırganlık	1,070	,115	,538	9,286***	86,233***	.286
2	SBT-P. Saldırganlık	,900	,107	,452	8,390***	76,224***	.414
	SBT-Değersizleştirme	,416	,060	,371	6,882***		
3	SBT-P. Saldırganlık	,725	,104	,364	6,993***	70,968***	.496
	SBT-Beklenti	,348	,057	,311	6,097***		
	SBT- Yapma Bozma	,658	,110	,313	5,960***		
4	SBT-P. Saldırganlık	,595	,104	,299	5,735***	62,746***	.537
	SBT-Beklenti	,304	,056	,271	5,463***		
	SBT- Yapma Bozma	,575	,107	,273	5,348***		
	SBT-Bölünme	,502	,114	,231	4,406***		
5	SBT-P. Saldırganlık	,562	,103	,282	5,483***	53,777***	.553
	SBT-Beklenti	,242	,059	,216	4,123***		
	SBT- Yapma Bozma	,539	,106	,256	5,067***		
	SBT-Bölünme	,520	,112	,239	4,639***		
	SBT- İdealleştirme	,375	,127	,150	2,946**		
6	SBT-P. Saldırganlık	,469	,109	,236	4,293***	46,618***	.562
	SBT-Beklenti	,239	,058	,213	4,107***		
	SBT- Yapma Bozma	,545	,105	,259	5,182***		
	SBT-Bölünme	,452	,115	,208	3,935***		
	SBT- İdealleştirme	,372	,126	,149	2,952**		
	SBT-						
	Bedenselleştirme	,281	,122	,123	2,299**		

SBT-Pasif Saldırganlık, SBT-Beklenti, SBT-Yapma Bozma, SBT-Bölünme, SBT-İdealleştirme ve SBT-Bedenselleştirme değişkenleri birlikte, Antisosyal KB puanı ile yüksek düzeyde, anlamlı bir ilişki göstermektedir ($R=.758$, Düzeltilmiş $R^2=.562$, $p<.05$). Adı geçen altı değişken birlikte toplam varyansın %56.2'sini açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin Antisosyal KB üzerindeki göreceli önem sırası; SBT-Yapma Bozma, SBT-Pasif Saldırganlık, SBT-Beklenti, SBT-Bölünme, SBT-İdealleştirme ve SBT-Bedenselleştirme şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise, adı geçen altı savunma biçiminin de Antisosyal KB üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.23. Savunma Biçimlerinin Borderline KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı Değişkenler	B	SH	β	T	F	Düzeltilmiş R^2
1	SBT-Bedenselleştirme	1,685	,175	,552	9,646***	93,048***	.302
2	SBT-Bedenselleştirme	1,482	,161	,486	9,202***	80,183***	.426
	SBT- Yapma Bozma	1,019	,148	,362	6,862***		
3	SBT-Bedenselleştirme	1,221	,166	,400	7,344***	64,049***	.470
	SBT- Yapma Bozma	,854	,148	,304	5,782***		
	SBT-Bölünme	,704	,164	,242	4,300***		
4	SBT-Bedenselleştirme	1,117	,167	,366	6,687***	51,958***	.489
	SBT- Yapma Bozma	,647	,161	,230	4,009***		
	SBT-Bölünme	,615	,164	,211	3,760***		
	SBT-Beklenti	,478	,162	,177	2,944**		

	SBT- Bedenselleştirme	1,057	,167	,346	6,321***		
5	SBT- Yapma Bozma	,646	,160	,230	4,049***	43,583***	.500
	SBT-Bölünme	,557	,164	,191	3,400**		
	SBT-Beklenti	,395	,164	,146	2,400**		
	SBT- Dışa Vurma	,372	,158	,126	2,357**		

SBT-Bedenselleştirme, SBT-Yapma Bozma, SBT-Bölünme, SBT-Beklenti ve SBT-Dışa Vurma değişkenleri birlikte, Borderline KB puanı ile yüksek düzeyde, anlamlı bir ilişki göstermektedir ($R=.715$, Düzeltilmiş $R^2=.500$, $p<.05$). Adı geçen beş değişken birlikte toplam varyansın %50'sini açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin Borderline KB üzerindeki görece önem sırası; SBT-Bedenselleştirme, SBT-Yapma Bozma, SBT-Bölünme, SBT-Beklenti ve SBT-Dışa Vurma şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise, adı geçen beş savunma biçiminin de Borderline KB üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu saptanmıştır.

Çizelge4.24.Savunma Biçimlerinin Histriyonik KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı Değişkenler	B	SH	β	t	F	Düzeltilmiş R^2
1	SBT- Beklenti	1,153	,124	,539	9,328***	87,007***	.288
2	SBT- Beklenti	,958	,118	,448	8,086***	69,808***	.392
	SBT- Değersizleştirme	,404	,066	,340	6,131***		
3	SBT-P. Saldırganlık	,748	,115	,350	6,492***	66,085***	.478
	SBT- Değersizleştirme	,368	,061	,310	5,995***		
	SBT- Bedenselleştirme	,763	,128	,316	5,974***		

	SBT-P. Saldırganlık	,495	,123	,232	4,015***		
	SBT-Değersizleştirme	,328	,059	,276	5,540***		
4	SBT-Bedenselleştirme	,762	,122	,315	6,239***	59,504***	.524
	SBT- Yapma Bozma	,565	,123	,253	4,576***		
	SBT-P. Saldırganlık	,428	,122	,200	3,507**		
	SBT-Değersizleştirme	,297	,059	,250	5,060***		
5	SBT-Bedenselleştirme	,636	,125	,263	5,089***	52,148***	.546
	SBT- Yapma Bozma	,514	,122	,230	4,228***		
	SBT-Bölünme	,414	,124	,180	3,340**		
	SBT-P. Saldırganlık	,439	,120	,206	3,646***		
	SBT-Değersizleştirme	,290	,058	,244	5,013***		
6	SBT-Bedenselleştirme	,546	,128	,226	4,262***	45,805***	.558
	SBT- Yapma Bozma	,480	,121	,215	3,978***		
	SBT-Bölünme	,376	,123	,163	3,054**		
	SBT-Yansıtma	,209	,080	,130	2,609**		
	SBT-P. Saldırganlık	,469	,120	,219	3,923***		
	SBT-Değersizleştirme	,276	,057	,233	4,812***		
7	SBT-Bedenselleştirme	,616	,130	,255	4,754***	41,137***	.569
	SBT- Yapma Bozma	,471	,119	,211	3,955***		
	SBT-Bölünme	,362	,122	,157	2,976**		
	SBT-Yansıtma	,246	,081	,152	3,054**		
	SBT-Karşıt Tepki Geliştirme	-,180	,072	-,121	-2,492**		

	SBT-Pasif Saldırganlık	,401	,123	,187	3,247**		
	SBT-Değersizleştirme	,263	,057	,222	4,593***		
	SBT-Bedenselleştirme	,598	,129	,247	4,639***		
8	SBT- Yapma Bozma	,449	,119	,201	3,783***	37,049***	.575
	SBT-Bölünme	,344	,121	,149	2,841**		
	SBT-Yansıtma	,266	,081	,165	3,304**		
	SBT-Karşıit TepkiGeliştirme	-,168	,072	-,113	-2,346**		
	SBT-Yer Değıştırme	,252	,124	,102	2,025**		

SBT-Pasif Saldırganlık, SBT-Değersizleştirme, SBT-Bedenselleştirme, SBT-Yapma Bozma, SBT-Bölünme, SBT-Yansıtma, SBT-Karşıit Tepki Geliştirme ve SBT-Yer Değıştırme değışkenleri birlikte, Histriyonik KB puanı ile yüksek düzeyde, anlamlı bir ilişki göstermektedir ($R=.769$, Düzeltilmiş $R^2=.575$, $p<.05$). Adı geçen sekiz değışken birlikte toplam varyansın %57.5'ini açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değışkenlerin Histriyonik KB üzerindeki görelî önem sırası; SBT-Bedenselleştirme, SBT-Değersizleştirme, SBT-Yapma Bozma, SBT-Pasif Saldırganlık, SBT-Yansıtma, SBT-Bölünme, SBT-Karşıit Tepki Geliştirme ve SBT-Yer Değıştırme şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise, adı geçen sekiz savunma biçiminin de Histriyonik KB üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğı tespit edilmiştir.

Çizelge 4.25. Savunma Biçimlerinin Narsisistik KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı Değişkenler	B	SH	β	t	F	Düzeltilmiş R ²
1	SBT- Yapma Bozma	1,238	,128	,554	9,679***	93,682***	.303
2	SBT- Yapma Bozma	1,019	,125	,456	8,124***	69,931***	.393
	SBT-Bölünme	,737	,130	,319	5,686***		
3	SBT- Yapma Bozma	,985	,122	,441	8,100***	54,962***	.432
	SBT-Bölünme	,544	,135	,235	4,037***		
	SBT-Bedenselleştirme	,538	,137	,222	3,930***		
4	SBT- Yapma Bozma	,945	,120	,423	7,893***	45,504***	.455
	SBT-Bölünme	,463	,134	,201	3,450**		
	SBT-Bedenselleştirme	,453	,137	,187	3,313**		
	SBT- Dışa Vurma	,405	,128	,173	3,168**		
5	SBT- Yapma Bozma	,878	,121	,393	7,235***	38,575***	.469
	SBT-Bölünme	,424	,134	,183	3,173**		
	SBT-Bedenselleştirme	,429	,135	,177	3,171**		
	SBT- Dışa Vurma	,391	,127	,167	3,090**		
	SBT-Yer Değiştirme	,329	,132	,133	2,504**		

SBT-Yapma Bozma, SBT- Bölünme, SBT-Bedenselleştirme, SBT-Dışa Vurma ve SBT-Yer Değiştirme değişkenleri birlikte, Narsisistik KB puanı ile yüksek düzeyde, anlamlı bir ilişki göstermektedir ($R=.649$, Düzeltilmiş $R^2=.469$, $p<.05$). Adı geçen beş değişken birlikte toplam varyansın %46.9'unu açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin Narsisistik KB üzerindeki görece önem sırası; SBT-Yapma Bozma, SBT-Bölünme, SBT-Bedenselleştirme, SBT-Dışa Vurma ve SBT-Yer Değiştirme şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise, adı

geçen beş savunma biçiminin de Narsisistik KB üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmüştür.

Çizelge 4.26. Savunma Biçimlerinin OKB KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı Değişkenler	B	SH	β	t	F	Düzeltilmiş R ²
1	SBT- Yapma Bozma	1,495	,170	,517	8,794***	77,339***	.264
2	SBT- Yapma Bozma	1,292	,156	,447	8,296***	72,861***	.403
	SBT- Bedenselleştirme	1,199	,169	,382	7,097***		
3	SBT- Yapma Bozma	1,132	,153	,392	7,387***	59,749***	.453
	SBT- Bedenselleştirme	1,096	,163	,350	6,714***		
	SBT-Değersizleştirme	,367	,082	,238	4,499***		
4	SBT- Yapma Bozma	1,063	,149	,368	7,113***	51,527***	.487
	SBT-Bedenselleş.	,934	,164	,298	5,713***		
	SBT-Değersizleştirme	,320	,080	,208	3,999***		
	SBT- Dışa Vurma	,617	,160	,204	3,867***		
5	SBT- Yapma Bozma	,958	,150	,332	6,373***	44,789***	.507
	SBT-Bedenselleş.	,727	,174	,232	4,183***		
	SBT-Değersizleştirme	,301	,079	,195	3,828***		
	SBT- Dışa Vurma	,507	,161	,167	3,155**		
	SBT-P. Saldırganlık	,494	,161	,181	3,079**		
6	SBT- Yapma Bozma	,889	,150	,308	5,916***	39,727***	.522
	SBT-Bedenselleş.	,612	,176	,195	3,468**		
	SBT-Değersizleştirme	,269	,078	,175	3,438**		
	SBT- Dışa Vurma	,448	,160	,148	2,805**		
	SBT-P. Saldırganlık	,439	,159	,161	2,754**		
	SBT-Bölünme	,454	,166	,152	2,731**		

7	SBT- Yapma Bozma	,846	,149	,293	5,667***		
	SBT-Bedenselleş.	,612	,174	,195	3,514**		
	SBT-Değersizleştirme	,195	,083	,127	2,365**		
	SBT- Dışa Vurma	,408	,158	,135	2,577**	35,880***	.534
	SBT-P. Saldırganlık	,409	,158	,149	2,588**		
	SBT-Bölünme	,482	,164	,161	2,934**		
	SBT-İdealleştirme	,457	,179	,133	2,546**		
8	SBT- Yapma Bozma	,837	,148	,290	5,670***		
	SBT-Bedenselleş.	,534	,175	,170	3,051**		
	SBT-Değersizleştirme	,199	,082	,129	2,442**		
	SBT- Dışa Vurma	,413	,157	,136	2,639**	32,831***	.545
	SBT-P. Saldırganlık	,445	,157	,163	2,836**		
	SBT-Bölünme	,427	,164	,143	2,599**		
	SBT-İdealleştirme	,526	,180	,154	2,929**		
9	SBT-Yapay Özgecılık	,245	,102	,117	2,393**		
	SBT- Yapma Bozma	,791	,148	,274	5,333***		
	SBT-Bedenselleş.	,520	,174	,166	2,989**		
	SBT-Değersizleştirme	,185	,081	,120	2,275**		
	SBT- Dışa Vurma	,470	,158	,155	2,976**		
	SBT-P. Saldırganlık	,454	,156	,166	2,916**	30,086***	.551
	SBT-Bölünme	,388	,164	,130	2,362**		
	SBT-İdealleştirme	,553	,179	,162	3,093**		
	SBT- Yapay Özgecılık	,278	,103	,132	2,698**		
SBT-Yüceltme	-,162	,080	-,098	-2,031**			

10	SBT- Yapma Bozma	,647	,161	,224	4,022***		
	SBT- Bedenselleştirme	,477	,173	,152	2,750**		
	SBT-Değersizleştirme	,162	,081	,105	1,993**		
	SBT- Dışa Vurma	,409	,159	,135	2,578**		
	SBT-Pasif Saldırganlık	,397	,156	,145	2,540**	28,056***	.560
	SBT-Bölünme	,347	,164	,116	2,122**		
	SBT-İdealleştirme	,619	,180	,181	3,443**		
	SBT- Yapay Özgecilik	,284	,102	,135	2,781**		
	SBT-Yüceltme	-,175	,079	-,106	-2,216**		
	SBT-Beklenti	,358	,164	,129	2,185**		

SBT-Yapma Bozma, SBT-Bedenselleştirme, SBT-Değersizleştirme, SBT-Dışa Vurma, SBT- Pasif Saldırganlık, SBT-Bölünme, SBT-İdealleştirme, SBT-Yapay Özgecilik, SBT-Yüceltme ve SBT-Beklenti değişkenleri birlikte, OKB KB puanı ile yüksek düzeyde, anlamlı bir ilişki göstermektedir ($R=.762$, Düzeltilmiş $R^2=.560$, $p<.05$). Adı geçen on değişken birlikte toplam varyansın %56'sını açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin OKB KB üzerindeki görelî önem sırası; SBT-Yapma Bozma, SBT-İdealleştirme, SBT-Bedenselleştirme, SBT-Pasif Saldırganlık, SBT-Dışa Vurma, SBT-Yapay Özgecilik, SBT-Beklenti, SBT-Bölünme, SBT-Yüceltme ve SBT-Değersizleştirme şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise, adı geçen on savunma biçiminin de OKB KB üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu saptanmıştır.

Çizelge 4.27. Savunma Biçimlerinin Çekingen KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı Değişkenler	B	SH	β	t	F	Düzeltilmiş R ²
1	SBT-Beklenti	1,128	,124	,530	9,093***	82,675***	.277
2	SBT-Beklenti	,875	,121	,411	7,200***	67,791***	.385
	SBT-Bedenselleştirme	,852	,138	,353	6,192***		
3	SBT-Beklenti	,559	,131	,263	4,272***	58,910***	.449
	SBT-Bedenselleştirme	,840	,130	,349	6,454***		
	SBT- Yapma Bozma	,660	,131	,297	5,044***		
4	SBT-Beklenti	,474	,130	,223	3,659***	49,773***	.478
	SBT-Bedenselleştirme	,693	,133	,287	5,192***		
	SBT- Yapma Bozma	,592	,129	,266	4,596***		
	SBT-Bölünme	,464	,131	,202	3,550***		
5	SBT-Beklenti	,502	,128	,236	3,930***	43,020***	.497
	SBT-Bedenselleştirme	,660	,131	,274	5,018***		
	SBT- Yapma Bozma	,513	,129	,231	3,962***		
	SBT-Bölünme	,447	,128	,195	3,484**		
	SBT- İdealleştirme	,390	,132	,148	2,947**		
6	SBT-Beklenti	,487	,126	,229	3,861***	37,894***	.510
	SBT-Bedenselleştirme	,609	,131	,253	4,638***		
	SBT- Yapma Bozma	,543	,128	,244	4,236***		
	SBT-Bölünme	,449	,127	,195	3,540***		
	SBT- İdealleştirme	,340	,132	,129	2,576**		
	SBT-Yalıtma	,410	,160	,126	2,557**		

SBT-Beklenti, SBT-Bedenselleştirme, SBT-Yapma Bozma, SBT-Bölünme, SBT-İdealleştirme ve SBT-Yalıtma değişkenleri birlikte, Çekingen KB puanı ile yüksek düzeyde, anlamlı bir ilişki göstermektedir ($R=.723$, Düzeltilmiş $R^2=.561$, $p<.05$). Adı geçen altı değişken birlikte toplam varyansın %51'ini açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin Çekingen KB üzerindeki görece önem sırası; SBT-Bedenselleştirme, SBT-Yapma Bozma, SBT-Beklenti, SBT-Bölünme, SBT-İdealleştirme, SBT-Yalıtma şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise, adı geçen altı savunma biçiminin de Çekingen KB üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.28. Savunma Biçimlerinin Bağımlı KB Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı Değişkenler	B	SH	β	t	F	Düzeltilmiş R^2
1	SBT-Beklenti	1,157	,127	,529	9,079***	82,431***	.277
2	SBT-Beklenti	,892	,124	,408	7,171***	68,925***	.389
	SBT-Bedenselleş.	,892	,141	,360	6,339***		
3	SBT-Beklenti	,591	,135	,270	4,373***	57,742***	.444
	SBT-Bedenselleş.	,882	,134	,356	6,563***		
	SBT- Yapma Bozma	,630	,135	,276	4,668***		
4	SBT-Beklenti	,496	,133	,227	3,727***	49,883***	.479
	SBT-Bedenselleş.	,717	,137	,290	5,236***		
	SBT- Yapma Bozma	,554	,132	,243	4,193***		
	SBT-Bölünme	,517	,134	,219	3,856***		
5	SBT-Beklenti	,528	,130	,242	4,057***	44,245***	.504
	SBT-Bedenselleş.	,678	,134	,274	5,059***		
	SBT- Yapma Bozma	,461	,132	,202	3,493**		
	SBT- İdealleştirme	,459	,135	,170	3,404**		

SBT-Beklenti, SBT-Bedenselleştirme, SBT-Yapma Bozma, SBT-Bölünme ve SBT-İdealleştirme değişkenleri birlikte, Bağımlı KB puanı ile yüksek düzeyde, anlamlı bir ilişki göstermektedir ($R=.718$, Düzeltilmiş $R^2=.504$, $p<.05$). Adı geçen beş değişken birlikte toplam varyansın %50.4'ünü açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin Bağımlı KB üzerindeki göreceli önem sırası; SBT-Bedenselleştirme, SBT-Beklenti, SBT-Bölünme, SBT-Yapma Bozma, SBT-İdealleştirme şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise, adı geçen beş savunma biçiminin de Bağımlı KB üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

5.SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Mevcut tez çalışmasında toplum örnekleminde kişilik bozukluklarının erken dönem uyumsuz şemalar ve savunma mekanizmalarıyla ilişkisi ve savunma mekanizmaları ile erken dönem uyumsuz şemaların kişilik bozukluklarını yordama düzeyi incelenmiştir. Tezin giriş kısmında belirtilen amaçlara yönelik olarak yöntem kısmında belirtilen veri toplama araçlarıyla elde edilen veriler bulgular kısmında istatistiksel yöntemlerle incelenmiş ve sonuçlar raporlanmıştır. Bu bölümde ise istatistiki analizlerle elde edilen sonuçlar araştırmanın hipotezleri ile ilişkilendirilerek açıklanmış ve literatürdeki benzer ve farklı çalışmalarla birlikte değerlendirilmiştir.

5.1. SONUÇ VE TARTIŞMA

5.1.1. Kişilik Bozuklukları, Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Savunma Biçimleri Puanlarının Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılması Bulgularının Değerlendirilmesi

Erken dönem uyumsuz şemalar, kişilik bozuklukları ve savunma biçimleri ölçek puanlarının cinsiyet ve yaş değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının tespit edilmesi amacıyla yapılan analizler sonucunda, erkek katılımcıların güvensizlik, duyguları bastırma, ayrıcalıklılık, cezalandırılma ve yüksek standartlar şema puanlarının ve antisosyal kişilik bozukluğu puanlarının kadın katılımcılardan anlamlı derecede farklı ve yüksek olduğu ancak savunma biçimleri puanlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmüştür. Erken dönem uyumsuz şema puanları yaş değişkenine göre incelendiğinde 18-20 yaş grubunun başarısızlık şemasında 21-30, 31-63 yaş grubundan; karamsarlık şemasında 31-63, ayrıcalıklılık şemasında ise 21-30 yaş grubundan daha yüksek puanlar aldığı tespit edilmiştir. Şizotipal, şizoid, antisosyal, histriyonik, narsisistik ve çekingen kişilik bozuklukları puanlarının 18-20 yaş grubunda 21-30, 31-63 yaş grubundan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Borderline, obsesif-kompulsif, bağımlı kişilik bozuklukları ve immatür savunma biçimleri puanlarının 18-20 yaş grubunda 31-63 yaş grubuna göre daha fazla olduğu saptanmıştır. Ayrıca erken dönem uyumsuz şemalar ve kişilik bozuklukları puanlarının gelir ve eğitim durumlarına göre ise farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Geniş çaplı iki araştırma olan Baltimor ve Oslo araştırmalarında çalışmamızla benzer olarak antisosyal kişilik bozukluğu puanlarının erkeklerde kadınlardan daha yüksek

olduğu bulunmuştur (67). Alanyazın incelendiğinde çalışmamızda elde edilen sonuç antisosyal kişilik bozukluğunun erkeklerde kadınlardan 3 kat daha fazla görüldüğüne dair bilgiyle de uyumludur (86). Üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerle yapılan başka bir çalışmada 5 temel erken dönem uyumsuz şema alan puanları erkeklerde kadınlara oranla daha yüksek bulunmuştur (157). Çalışmamızda yalnızca güvensizlik, duyguları bastırma, ayrıcalıklılık, cezalandırılma ve yüksek standartlar şema puanlarının erkeklerde yüksek çıkmasının sebebi olarak bahsedilen çalışmanın yaklaşık 17-20 yaş grubunu kapsayan sınırlı bir örnekleme uygulanması, bizim araştırmamızın ise 18-63 yaş grubunu kapsayan geniş bir örnekleme sahip olması olabilir. Bahsi geçen çalışmanın örnekleme sadece ergenlik dönemindeki bireylerden oluştuğu ve bu dönemdeki bireylerin çocukluk dönemlerinden gelen bazı rolleri hâlâ devam ettirirken yetişkinliğin getirdiği yeni rollere de adapte olmaya çalışmaları nedeniyle bu bireylerde gerilim duygusunun getirdiği stres nedeniyle erken dönem uyumsuz şemalar daha kolay tetiklenebilmektedir (158). Ayrıca bu bilgilerden yola çıkarak araştırmamızda bazı erken dönem uyumsuz şemaların yanı sıra, savunma biçimleri ve kişilik bozukluklarının da 18-20 yaş grubunda 21-30, 31-63 yaş grubuna kıyasla daha yüksek olmasının sebebi olarak, 18-20 yaş grubunda olan bireylerin içinde buldukları gelişimsel dönem olan ergenliğin kedine özgü bazı özelliklerinin etkililiğinden söz edilebilir.

5.1.2. Kişilik Bozuklukları, Savunma Biçimleri ve Erken Dönem Uyumsuz Şemalar Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi

Araştırmanın temel değişkenleri olan kişilik bozuklukları, erken dönem uyumsuz şemalar ve savunma biçimleri puanları arasındaki ilişkiler, her bir değişken için uygulanan ölçek puanlarının normal dağılım gösterdiği tespit edildikten sonra Pearson Korelasyon Analizi ile incelenmiştir. En güçlü ilişkinin orta düzeyde ve pozitif yönde bir ilişki olarak “antisosyal kişilik bozukluğu” ve “immatür savunma biçimleri” arasında olduğu saptanmıştır. İkinci en güçlü ilişkinin ise orta düzeyde ve pozitif yönde bir ilişki olarak “paranoid, şizotipal, histriyonik ve obsesif kompulsif kişilik bozukluğu” ile “immatür savunma biçimleri” arasında olduğu tespit edilmiştir.

Sonuçlar Savunma Biçimleri ve Kişilik Bozuklukları arasındaki ilişkiler açısından değerlendirildiğinde; immatür savunma biçimleriyle daha yüksek olmakla birlikte immatür ve nevrotik savunma biçimleri ile tüm kişilik bozuklukları puanları arasında orta düzeyde ve pozitif yönde bir ilişki, matür savunma biçimleri ile yalnızca şizotipal kişilik bozukluğu arasında orta, diğer kişilik bozuklukları ile zayıf düzeyde ve pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur.

Sonuçlar Savunma Biçimleri ve Erken Dönem Uyumsuz Şema Alanları arasındaki ilişkiler açısından değerlendirildiğinde; immatür savunma biçimleri puanları ile erken dönem uyumsuz şemalardan kendini feda etme ve cezalandırılma puanları arasında zayıf, diğer tüm şema alanları ile orta düzeyde ve pozitif yönde bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Nevrotik savunma biçimleri puanları ise karamsarlık, güvensizlik, terkedilme, kusurluluk, dayanıksızlık şema alan puanları ile orta düzeyde, diğer şema alanlarıyla zayıf düzeyde ve pozitif yönde bir ilişki göstermiştir. Matür savunma biçimleri puanları ile tüm erken dönem uyumsuz şema alan puanları arasındaki ilişkinin ise pozitif yönde ve zayıf bir düzeyde olduğu saptanmıştır.

Sonuçlar Kişilik Bozuklukları ve Erken Dönem Uyumsuz Şema Alanları arasındaki ilişkiler açısından değerlendirildiğinde; paranoid kişilik bozukluğu puanları ile duygusal yoksunluk, kendini feda etme ve yüksek standartlar şema alan puanları arasındaki ilişkinin zayıf düzeyde, diğer tüm şema alanlarıyla arasındaki ilişkinin orta düzeyde ve pozitif yönde olduğu bulunmuştur. Şizotipal kişilik bozukluğu puanları ile kendini feda etme ve yüksek standartlar şema alan puanları arasındaki ilişkinin zayıf düzeyde, diğer tüm şema alanlarıyla arasındaki ilişkinin orta düzeyde ve pozitif yönde olduğu saptanmıştır. Şizoid kişilik bozukluğu puanları ile kendini feda etme ve cezalandırılma şema alan puanları arasındaki ilişkinin zayıf düzeyde, diğer tüm şema alan puanları ile arasındaki ilişkinin orta düzeyde ve pozitif yönde olduğu tespit edilmiştir. Antisosyal kişilik bozukluğu puanları ile başarısızlık, bağımlılık, kendini feda etme ve cezalandırılma şema alan puanları arasındaki ilişkinin zayıf düzeyde, diğer tüm şema alan puanları ile arasındaki ilişkinin orta düzeyde ve pozitif yönde olduğu saptanmıştır. Borderline kişilik bozukluğu puanları ile duygusal yoksunluk, duyguları bastırma, kendini feda etme ve yüksek standartlar

şema alan puanları arasındaki ilişkinin zayıf düzeyde, diğer tüm şema alan puanları ile arasındaki ilişkinin orta düzeyde ve pozitif yönde olduğu bulunmuştur. Histriyonik kişilik bozukluğu puanları ile duygusal yoksunluk, başarısızlık, kendini feda etme, cezalandırılma ve yüksek standartlar şema alan puanları arasındaki ilişkinin zayıf düzeyde, diğer şema alan puanlarıyla arasındaki ilişkinin ise orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Narsisistik kişilik bozukluğu puanları ile duygusal yoksunluk, duyguları bastırma, ayrıcalıklılık, kendini feda etme, cezalandırılma ve yüksek standartlar şema alan puanları arasındaki ilişkinin zayıf düzeyde, diğer şema alan puanlarıyla arasındaki ilişkinin ise orta düzeyde ve pozitif yönde olduğu saptanmıştır. OKB kişilik bozukluğu puanları ile kendini feda etme ve cezalandırılma şema alan puanları arasındaki ilişkinin zayıf düzeyde, diğer şema alan puanlarıyla arasındaki ilişkinin orta düzeyde ve pozitif yönde olduğu tespit edilmiştir. Çekingen kişilik bozukluğu puanları ile duygusal yoksunluk, duyguları bastırma, ayrıcalıklılık, kendini feda etme, yüksek standartlar şema alan puanları arasındaki ilişkinin zayıf düzeyde, diğer şema alan puanlarıyla arasındaki ilişkinin orta düzeyde ve pozitif yönde olduğu bulunmuştur. Son olarak bağımlı kişilik bozukluğu puanları ile duygusal yoksunluk, duyguları bastırma, kendini feda etme, cezalandırılma ve yüksek standartlar şema alan puanları arasındaki ilişkinin zayıf düzeyde, diğer şema alan puanlarıyla arasındaki ilişkinin ise orta düzeyde ve pozitif yönde olduğu saptanmıştır.

“Erken dönem uyumsuz şema alan puanları ile kişilik bozuklukları puanları arasında anlamlı düzeyde pozitif korelasyon olacaktır”, “İmmatür ve nevrotik savunma biçimleri puanları ile kişilik bozuklukları puanları arasında anlamlı düzeyde pozitif korelasyon olacaktır.” ve “Erken dönem uyumsuz şema alan puanları arttıkça immatür ve nevrotik savunma biçimleri puanları arasında anlamlı düzeyde pozitif korelasyon olacaktır.” hipotezlerimiz araştırma sonuçlarımız ile doğrulanmıştır.

Literatür incelendiğinde araştırmanın temel değişkenleri arasında tespit edilmiş olan pozitif ilişkilerin birçok çalışma tarafından da desteklendiği görülmektedir.

Savunma biçimleri ve erken dönem uyumsuz şemalar gerçeklik algısını farklı şekillerde bozan değişkenlerdir (139). Erken dönem uyumsuz şemalar ve savunma

biçimleri ilişkisini inceleyen bir çalışmada çalışmamıza benzer bir biçimde karamsarlık şema alanı ile nevrotik savunma biçimleri arasında ve ayrılma ve reddedilme, zedelenmiş özerklik ve performans, zedelenmiş sınırlar şema alanları ile immatür savunma mekanizmaları arasında pozitif ilişki saptanmıştır (139). Başka bir çalışmada erken dönem uyumsuz şema alanlarının immatür ve nevrotik savunma biçimleriyle pozitif, matür savunmalarla ise negatif yönde ilişkili olduğu sonuçları elde edilmiştir. Bizim çalışmamızda da bu bulgularla paralel olarak erken dönem uyumsuz şemaların matür savunmalarla arasındaki ilişki diğer savunma biçimlerine göre daha zayıf bulunmuştur (140). Bir diğer çalışmada ise terkedilme, güvensizlik, sosyal izolasyon, duyguların bastırılması, kusurluluk, başarısızlık, zarar görme karşısında dayanıksızlık, terk edilme, hak görme, yetersiz özdenetim, bağımlılık, yüksek standartlar ve suistimal edilme şema alanları da çalışmamızda olduğu gibi immatür savunma biçimleriyle pozitif yönde ilişkili çıkmıştır (142). Travmalı bireylerle yapılan bir çalışmada kusurluluk ve sosyal izolasyon erken dönem uyumsuz şema alanlarıyla immatür savunmalardan disosiyasyon arasındaki ilişki yine çalışmamızla benzerlik göstermiştir (147). Başka bir çalışmada ise olgun bir savunma biçimi olan mizahın kullanımı ile bazı erken dönem uyumsuz şemalar arasında negatif yönde ilişki bulunmuştur (143).

Yukarıda bahsedilen migren hastaları, travmalı bireyler, madde bağımlısı kişiler gibi spesifik ve sınırlı örnekleme yapılan bu çalışmalardan farklı olarak araştırmamız toplum örneklemeyle gerçekleştirilmiştir. Diğer çalışmalarda matür savunmalarla erken dönem uyumsuz şemalar negatif yönde ilişkiyken bizim çalışmamızda pozitif yönde ilişkili çıkmasının nedeni olarak, çalışmamızda toplum örnekleme kullanılmış olmasından dolayı örnekleminin büyük bir kısmının psikolojik veya fiziksel sorunlar yaşayan gruba kıyasla görece daha fazla sağlıklı olmaları ihtimali düşünülmektedir.

Savunma biçimlerinin aşırı kullanımı içerisinde kişilik bozukluklarının da yer aldığı birçok psikopatolojinin oluşumuna zemin hazırlamaktadır (5). Jung kuramında bireylerin maskeleriyle, diğer bir deyişle savunmalarıyla fazla bütünleşerek iç dünyalarından kopmalarının kişilik bozukluklarına sebep olabileceğini söylemiştir (41). Yapılan çalışmalar incelendiğinde kişilik bozuklukları ve immatür savunma

mekanizmaları arasında pozitif yönlü bir ilişkinin bulunduğu görülmüştür (35, 133). 1995'te Soldz ve arkadaşlarının yaptığı bir çalışmada çalışmamızla benzer bir şekilde paranoid, borderline, histriyonik, narsisistik, bağımlı, sadistik ve pasif agresif kişilik bozukluklarıyla immatür savunma biçimleri pozitif yönde ilişkili bulunmuş, matür savunma biçimleriyle kişilik bozuklukları arasında herhangi bir ilişkiye rastlanmamıştır (133). Başka bir çalışmada kişilik bozukluğuna sahip erkeklerin 2/3'ünün temel olarak immatür savunma biçimlerini kullandıkları, kişilik bozukluğuna sahip olmayan ve psikososyal açıdan sağlıklı olarak değerlendirilen erkeklerin ise sadece %10'unun immatür savunma biçimlerini tercih ettikleri bulunmuştur. Ülkemizde tüm kişilik bozuklukları ve savunma mekanizmaları arasındaki ilişkilerin incelendiği ilk araştırma olan Bilge'nin (22) çalışmasında şizoid kişilik bozukluğu dışındaki tüm kişilik bozuklukları ile immatür savunma biçimleri arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Çalışmamızda alanyazın sonuçlarından farklı olarak şizotipal kişilik bozukluğu ile matür savunma biçimleri arasında pozitif yönde orta güçte bir ilişki bulunmuştur. Şizotipal kişilik bozukluğu alınganlık, büyüsel düşünceler, şüphecilik, tuhaf algısal deneyimler (bilişsel-algısal şizotipi), şüphecilik, yüksek düzeyde sosyal kaygı, duygulanımda küntlük, yakın arkadaş yokluğu (kişiler arası şizotipi) ve tuhaf davranışlar, konuşmalar (dezorganize şizotipi) olarak üç tipte açıklanmıştır (84). Toplum örnekleminde bireylerin kişilik bozukluklarına yatkınlıklarını ölçmek amacıyla uygulanan ölçeklerde 21. yüzyılda bireyselleşme, yalnız yaşama ve stresli sosyal hayat ve iş hayatı gibi koşulların yüksek düzeyde olduğunu varsayarsak bireylerin bu üç şizotipal kişilikten “kişiler arası şizotipi” biçimine yatkınlık gösterme olasılıkları olduğu düşünülmekte ve sadece yatkınlık düzeyindeki bu özellikler kişilik bozukluğu puanlarının yüksek olmasına yol açarken bir yandan da bu bireylerin matür savunmaları kullanmaları da olası karşılanabilir.

Erken dönem uyumsuz şema alanları ve kişilik bozuklukları kuramsal temelle ve alanyazında yapılan çalışmalarla paralel olarak pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Young çocukluk döneminde deneyimlenen olumsuz olaylar sonucu gelişen şemaların bazılarının kişilik bozukluklarının çekirdeğinde olabileceğini söylemiştir (3). Beck'in ise kişilik bozukluklarının oluşumunu açıklarken vurguladığı temel faktör kişilerin kendilerine ve dünyaya dair geliştirdikleri uyumsuz bilişsel şemalardır (43). Nordahl

ve arkadaşlarının yaptıkları bir çalışmada araştırmamızın sonuçlarına paralel olarak erken dönem uyumsuz şema alanları ile kişilik psikopatolojileri pozitif yönde ilişkili çıkmıştır (113). Bir diğer çalışmada yine benzer olarak erken dönem uyumsuz şemaların borderline ve antisosyal kişilik bozukluğu dışındaki tüm kişilik bozuklukları ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur (122). Mahkûm kadınlarla yapılan bir çalışmada, araştırmamızla benzer olarak zedelenmiş sınırlar ve ayrılma/reddedilme şema alanları borderline kişilik bozukluğu özellikleri ile ilişkili bulunmuştur (126). Mahkûmlarla yapılan başka bir araştırmada ise narsisistik kişilik özellikleri olan bireylerde zedelenmiş sınırlar şema puanları çalışmamızla benzer olarak yüksek, diğerleri yönelimlilik şema puanları ise araştırmamızla farklı olarak düşük bulunmuştur. Diğerleri yönelimlilik şema alanı boyun eğicilik, kendini feda ve onay arayıcılık şemalarından oluşur. Mahkûm bireylerle yapılan bu çalışmada narsisistik kişilik özellikleri gösteren kişiler aynı zamanda partnerlerine şiddet uygulayan örneklerden seçilmelerinden dolayı bu şema alanına uygunluklarının bizim çalışmamıza göre daha düşük olması olası görülebilir. Paranoid kişilik özellikleri ayrılma ve reddetme şema alanı ve zedelenmiş özerklik ve performans şema alanıyla çalışmamızla benzer olarak pozitif yönde ilişkili sonuçlar vermiştir. Son olarak borderline ve antisosyal kişilik özellikleri ayrılma/reddetme ve zedelenmiş sınırlar şema alanlarıyla bağlantılı bulunmuştur. Antisosyal kişilik bozukluğu ile belirtilen şemaların ilişkisi çalışmamızla benzer olup borderline kişilik bozukluğu ise araştırmamızda farklı olarak sadece ayrılma ve reddedilme şema alanından duygusal yoksunluk şemasında düşük düzeyde ilişkili çıkmıştır (120). Duygusal yoksunluk şemasına sahip kişiler duygusal gereksinimlerinin başkaları tarafından karşılanmayacağına inanırlar. Bu şema alanı bakım yoksunluğu (sıcaklık, ilgi, sevgi ve dostluk gibi kavramların yetersiz olması), empati yoksunluğu (karşılıklı anlayıp dinleme, anlaşılma ve kendini açma eksikliği) ve koruma yoksunluğu (yön gösterecek, rehberlik edecek güçlü bir nesne bulunmaması) olarak üç tipte açıklanır (31). Mahkûm bireylerin hepsinin erkek olmasının yanı sıra yakınlık kurabilecekleri, örnek alabilecekleri insanlardan uzak bir hayat sürmeleri bakım-koruma yoksunluğu ve partnerlerine gösterdikleri şiddetten dolayı empati yoksunluğu alanlarında bizim çalışmamıza kıyasla daha yüksek puanlar alabilecekleri düşünülmektedir.

5.1.3. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Savunma Biçimlerinin Kişilik Bozukluklarını Yordayıcı Etkilerinin Değerlendirilmesi

Araştırmanın amacına uygun olarak erken dönem uyumsuz şemalar ve savunma biçimleri gruplarının kişilik bozukluklarını ne düzeyde yordadığının belirlenmesi amacıyla hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır.

Yapılan hiyerarşik regresyon analizi sonucunda Paranoid KB'yi yordayan değişkenlerin savunma gruplarından immatür savunma biçimleri, şema alanlarından ise güvensizlik, başarısızlık ve onay arama şemaları olduğu saptanmıştır. Şizotipal KB'yi yordayan değişkenlerin savunma gruplarından immatür ve nevrotik savunma biçimleri, şema alanlarından ise karamsarlık ve güvensizlik şemaları olduğu tespit edilmiştir. Şizoid KB'nin ise savunma gruplarından immatür savunma biçimleri, şema alanlarından kusurluluk, karamsarlık ve güvensizlik şeması tarafından yordandığı bulunmuştur.

Antisosyal KB, savunma gruplarından immatür savunma biçimleri, şema alanlarından ise güvensizlik ve ayrıcalıklılık şeması tarafından pozitif yönde kendini feda etme şemaları tarafından ise negatif yönde yordanmıştır. Borderline KB'nin savunma gruplarından immatür savunma biçimleri, şema alanlarından ise onay arama, karamsarlık ve güvensizlik şemaları tarafından yordandığı saptanmıştır. Histriyonik KB'yi yordayan değişkenlerin savunma gruplarından immatür savunma biçimleri, şema alanlarından onay arama, güvensizlik ve karamsarlık şemaları olduğu bulunmuştur. Narsisistik KB'yi savunma gruplarından immatür savunma biçimleri, şema alanlarından ise onay arama, başarısızlık, kendini feda etme, duygusal yoksunluk ve güvensizlik şemaları yordamıştır. Ancak kendini feda şemasının Antisosyal KB'de olduğu gibi negatif yönde yordayıcı bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir.

OKB KB'yi yordayan değişkenlerin savunma gruplarından immatür ve nevrotik savunma biçimleri, şema alanlarından ise karamsarlık ve ayrıcalıklılık şemaları olduğu saptanmıştır. Çekingen KB'yi yordayan değişkenlerin savunma gruplarından immatür savunma biçimleri, şema alanlarından ise onay arama ve başarısızlık şemaları olduğu bulunmuştur. Bağımlı KB'nin ise savunma gruplarından

immatür savunma biçimleri, şema alanlarından onay arama, kusurluluk ve karamsarlık şemaları tarafından yordandığı tespit edilmiştir.

Kişilik bozukluklarını yordayan değişkenlerin tespiti için gerçekleştirilen bir diğer analiz ise çoklu doğrusal regresyon analizidir. Bu analizde ise savunma biçimlerinin grup olarak değil tek tek kişilik bozukluklarının üzerindeki yordayıcı etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda A kümesi kişilik bozukluklarından Paranoid KB'nin, baskılama negatif yönde olmakla birlikte etki sırasına göre yapma bozma, bedenselleştirme, dışa vurma, pasif saldırganlık, bölünme, baskılama ve değersizleştirme savunma biçimleri tarafından; Şizotipal KB etki sırasına göre beklenti, pasif saldırganlık, bedenselleştirme, idealleştirme ve bölünme savunma biçimleri tarafından ve Şizoid KB'nin ise, yüceltme negatif yönde olmak üzere etki sırasına göre idealleştirme, pasif saldırganlık, beklenti, bedenselleştirme, bölünme, yansıtma ve yüceltme savunma biçimleri tarafından yordandığı tespit edilmiştir.

Benzer şekilde B kümesi kişilik bozukluklarından Antisosyal KB'nin etki sırasına göre yapma bozma, pasif saldırganlık, beklenti, bölünme, idealleştirme ve bedenselleştirme savunma biçimleri tarafından; Borderline KB'nin etki sırasına göre bedenselleştirme, yapma-bozma, bölünme, beklenti ve dışa vurma savunma biçimleri tarafından; Histriyonik KB'nin etki sırasına göre bedenselleştirme, değersizleştirme, yapma bozma, pasif saldırganlık, yansıtma, bölünme, karşıt tepki geliştirme ve yer değiştirme savunma biçimleri tarafından ve Narsisistik KB'nin ise etki sırasına göre yapma bozma, bölünme, bedenselleştirme, dışa vurma ve yer değiştirme savunma biçimleri tarafından yordandığı bulunmuştur.

C kümesi kişilik bozukluklarından OKB KB'nin etki sırasına göre yapma bozma, idealleştirme, bedenselleştirme, pasif saldırganlık, dışa vurma, yapay özgecilik, beklenti, bölünme, yüceltme ve değersizleştirme savunma biçimleri tarafından; Çekingen KB'nin etki sırasına göre bedenselleştirme, yapma bozma, beklenti, bölünme, idealleştirme ve yalıtma savunma biçimleri tarafından ve Bağımlı

KB'nin ise etki sırasına göre bedenselleştirme, beklenti, bölünme, yapma bozma ve idealleştirme savunma biçimleri tarafından yordandığı saptanmıştır.

Araştırma sonuçları birlikte değerlendirildiğinde “Erken dönem uyumsuz şema alanları ve savunma biçimleri grupları birlikte kişilik bozukluklarını yordayacaktır” ve “savunma biçimleri kişilik bozukluklarını yordayacaktır” hipotezlerimiz doğrulanmıştır.

Kişilik bozukluğu olan hastalarla yapılan bir araştırmada psikoterapi sonrası erken dönem uyumsuz şema puanlarındaki düşüşle birlikte kişilik bozukluklarının sebep olduğu semptomların şiddetinin de azaldığı görülmüştür. Bu bulguyla birlikte erken dönem uyumsuz şemaların kişilik bozukluklarının şiddetini yordayan bir değişken olduğu sonucuna varılmıştır (113). Kişilik bozukluğu, yeme bozukluğu, depresyon ve anksiyete belirtileri gösterdiğini ifade eden klinik olmayan bir grupta yapılan başka bir çalışmada erken dönem uyumsuz şemaların borderline ve antisosyal kişilik bozukluğu dışında tüm kişilik bozuklukları semptomlarını yordadığı sonucuna varılmıştır. Çalışmamızdan farklı olarak erken dönem uyumsuz şemaların borderline ve antisosyal kişilik bozukluğunu yordamama sebebi olarak katılımcıların kişilik bozukluğu dışındaki psikopatolojilerinin karıştırıcı etkisi olabileceği düşünülmektedir (122). B kümesi kişilik bozukluklarına sahip olan ve kişilik bozukluğu olmayan 2 grupta yapılan bir çalışmada B kümesi kişilik bozukluğu olan bireylerin erken dönem uyumsuz şemalarının klinik olmayan örnekleme göre yüksek olduğu ve erken dönem uyumsuz şemaların B kümesi kişilik bozukluklarını yordadığı sonucu elde edilmiştir. Araştırmamızla farklı olarak bu çalışmada narsisistik ve antisosyal KB'lerin kendini feda etme şema puanları histriyonik ve borderline KB'lere göre yüksek bulunmuştur. Araştırmamızda elde edilen kendini feda etme şemasının antisosyal ve narsisistik KB için negatif yordayıcı olması sonucunun kuramsal temele daha uygun olduğu düşünüldüğünde, bahsedilen çalışmada katılımcıların kişilik bozukluğu tanıli kişilerden seçilmiş olması ve kişilik bozukluklarının egosintonik kişilik yapılanması sonuçların farklılaşmasında belirleyici bir etkiye yol açmış olabilir (121). Mahkûmlarla yürütülen başka bir çalışmada bulunan ayrılma ve reddedilme, zedelenmiş özerklik ve zedelenmiş sınırlar şema alanlarının borderline KB için yordayıcı olduğu sonucu

bizim çalışmamızda yalnızca ayrılma ve reddedilme şema alanında karamsarlık ve güvensizlik şemaları için ortaktır. Zedelenmiş sınırlar şemasının getirdiği; kişilerin kendilerini disipline etme becerileri ile ilgili içsel sınırlarının yeterli derecede olgunlaşmamış olması özelliğinin bireylerin suç işleme ihtimallerini arttıracakı düşünülürken; aynı zamanda bir süredir yakınlık kurabilecekleri kişilerden ve başarılı olabilecekleri aktivitelerden uzak kalmanın zorluğunu yaşayan bireylerin sorunlarla baş etme, başarılı performans gösterme, özerk olma, sevilen bir kişiden ayrı kalma becerisi gibi konulardaki eksiklikleri nedeniyle daha fazla sayıda şema alanlarından yüksek puanlar almaları beklenebilir (126).

Savunma biçimlerinin kişilik bozukluklarıyla ilişkisinin değerlendirildiği bir çalışmada, araştırmamızla paralel olarak uyumsuz savunma biçimlerinin (maladaptive defenses) kişilik bozukluklarını yordadığı sonucuna varılmıştır (21). Bilge'nin (22) çalışmasında; Paranoid KB'nin dışa vurma ve bedenselleştirme, Antisosyal KB'nin bölünme, Borderline KB'nin bölünme ve dışa vurma, Histriyonik KB'nin yansıtma, OKB KB'nin pasif saldırganlık, dışa vurma ve değersizleştirme savunma biçimleri tarafından yordanması bizim çalışmamızın sonuçlarıyla paraleldir. Aynı zamanda her iki araştırmada da Paranoid KB baskılama savunma biçimi tarafından negatif yönde yordanmıştır. Kaygı oluşturan durum, dürtü veya duygunun bilinçli bir şekilde dikkat alanından çıkarılarak ertelenmesi (109) olarak tanımlanan baskılama savunma biçiminin, yeterli kanıt olmamasına rağmen yüksek düzeyde tehlike algılayan (81) Paranoid KB'yi yordaması kuramsal olarak da beklenen bir sonuçtur. Şizotipal, Şizoid, Narsisistik, Çekingen ve Bağımlı KB'lerdeki savunma biçimleri iki çalışmada farklı bulunsa da belirtilen kişilik bozuklukları her iki çalışmada da daha fazla immatür savunma biçimleri tarafından yordanmıştır. Diğer bazı çalışmalarda ise immatür savunma biçimlerinin Borderline KB'yi yordadığı (20, 135) özellikle bölünme savunma biçiminin Borderline KB'yi öngördüğü bulunmuştur (134). Başka bir çalışmada immatür, nevrotik savunma biçimleri ve bölme savunma mekanizmasının çalışmamızla paralel bir şekilde narsisizmi yordadığı bulunmuştur (138).

Alanyazında erken dönem uyumsuz şemalar, savunma biçimleri ve kişilik bozukluklarının ilişkisinin birlikte değerlendirildiği herhangi bir çalışmaya

rastlanmamakla birlikte şemalar ve savunma biçimlerinin birlikte yer aldığı çalışmalarda bu iki değişkenin travma sonrası stres bozukluğu (159), D tipi kişilik psikopatolojisi (148), istifleyicilik (141), obsesif kompulsif bozukluk (19), cinsiyet kimliği bozukluğu (144) gibi psikopatolojileri yordayıp yordamadığı incelenmiştir. Yapılan bir çalışmada 4 şema alanı (kusurluluk, bağımlılık, yapışıklık/gelişmemiş benlik, başarısızlık) ve 3 savunma biçiminin (bölme, rasyonalize etme, yansıtma) travma sonrası kişilik bozukluğunu yordadığı sonucuna varılmıştır. Başka bir çalışmada ise immatür, nevrotik, olgun savunma biçimlerinin ve zedelenmiş sınırlar, zedelenmiş özerklik ve performans şema alanlarının istifleyicilik davranışını yordadığı bulunmuştur (141).

6.SONUÇLAR

Bu bölümde çalışmanın sonuçları bir bütün olarak sunulduktan sonra çalışmanın kısıtlılık ve önerilerine yer verilmiştir.

Çalışmamızın ana hipotezi olan erken dönem uyumsuz şemalar, savunma biçimleri ve kişilik bozuklukları ilişkisinin ve erken dönem uyumsuz şemalar ile savunma biçimlerinin kişilik bozukluklarını yordayıcı etkisinin incelenmiştir. Çalışmada elde edilen sonuçlar bu üç değişkenin birbiriyle ilişkili olduğunu, erken dönem uyumsuz şemalar ile immatür ve nevrotik savunma biçimlerinin kişilik bozukluklarını yordadığını göstermiştir.

Sonuçlar değerlendirildiğinde savunma biçimleri gruplarının, erken dönem uyumsuz şemaların ve kişilik bozukluklarının birbirleri ile pozitif yönde ilişki olduğu saptanmıştır. Ancak savunma biçimleri gruplarının KB'lerle ilişkisinde bir sıralama olduğu en güçlü ilişkiyi immatür savunmaların, daha sonra nevrotik savunmaların ve daha sonra ise matür savunmaların geldiği görülmüştür. Yani savunma biçimlerinin hepsi patolojiyle ilişkiliyken immatür savunma biçimlerinin diğer ikisinden daha fazla ilişkili olduğu saptanmıştır. Alanyazında araştırma sonuçlarımızı destekleyen çok sayıda çalışma bulunmakla birlikte sonuçlarımızın desteklenmediği çalışmaların da olduğu görülmüştür. Bu durumun genel olarak araştırmalarda kullanılan örneklemin özellikleri veya karıştırıcı farklı değişkenlerin araştırmalara dâhil edilmesi sonucunda ortaya çıktığı düşünülmektedir. Ancak farklı sonuçlar incelendiğinde de bu farklılıkların ana varsayımı yani kişilik bozukluklarının erken dönem uyumsuz şemalarla ve savunma biçimleri gruplarıyla ilişkili olduğu varsayımını bozacak kadar bir ayrışma şeklinde değil de daha çok bir çalışmada bir şema alanı veya savunma grubu öne çıkarken başka bir çalışmada diğerlerinin daha güçlü ilişkili bulunması gibi bir değişimin olduğu farklılıklar görülmüştür. Aslında hem çalışmamızda hem de bu konuda giriş kısmında ve tartışmada örneklerini sunduğumuz çalışmalarda kuramsal temele uygun sonuçlar tespit edilmiş ve bilimsel olarak elde edilmiş bu sonuçlara göre erken dönem uyumsuz şemalar, savunma biçimleri ve kişilik bozuklukları değişkenlerinin ilişkili olduğu varsayımı doğrulanmıştır.

Çalışmamızda savunma biçimlerinin yaşa göre farklılık göstermediği tespit edilirken erken dönem uyumsuz şema alanlarında ise 18-20 yaş arasındaki bireylerde 21-30 ve 31-63 yaş grubuna göre daha yüksek puanlar aldıkları görülmüştür. Sonuçlarımız cinsiyet açısından incelendiğinde güvensizlik, duyguları bastırma, ayrıcalıklılık, cezalandırılma ve yüksek standartlar şema alanları ve antisosyal kişilik bozukluğu puanlarının erkek katılımcılarda daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca erken dönem uyumsuz şemalar, savunma biçimleri ve kişilik bozuklukları puanlarının gelir ve eğitim durumlarına göre ise farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Yani çalışmamızın sonuçlarına göre 18-20 yaş grubunda olmanın ve erkek olmanın bazı erken dönem şema alanları ve Antisosyal KB için bir risk faktörü olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmamızda savunma biçimleri gruplarından Şizotipal KB ve OKB KB'nin hem nevrotik hem immatür savunma biçimleri tarafından, diğer KB'lerin ise yalnızca immatür savunma biçimleri tarafından yordandığı tespit edilmiştir. KB'leri yordayan erken dönem uyumsuz şemaların ise değişkenlik gösterdiği saptanmıştır. Dolayısıyla özellikle nevrotik ve immatür savunma biçimlerini kullanan bireylerin ve bazı erken dönem uyumsuz şemalara sahip olan bireylerin kişilik bozukluklarına sahip olma ihtimallerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kişilik bozukluklarının etiyojisine dair en fazla erken dönem uyumsuz şema alanlarıyla, ikincil olarak savunma biçimleriyle yapılan çalışmalar alanyazında yer almaktadır. Gerçekliği farklı şekillerde çarpıtan bu iki değişken çalışmamızda kişilik bozukluklarının etiyojisini açıklayan benzer iki faktör olarak ele alınmıştır. Erken dönem uyumsuz şemalar çocukluk döneminde yaşanan olumsuz deneyimler sonucu gelişerek uyumsuz savunma biçimlerinin kullanımına ve ikisinin birlikte kişilik bozukluklarının oluşumuna zemin hazırladığı düşünülmektedir. Yakın ilişkilerin azaldığı, bireyselleşme, stres ve yaşam koşullarının zorluğunun giderek arttığı modern dünyada ve ülkemizde kişilik bozukluklarına sahip olan bireyleri damgalama, dışlama ve ayrıştırmanın azalması ve sorunun temellerini anlayarak tedavi olanaklarının artırılması yönündeki çalışmalara bu ve benzeri araştırmaların sonuçlarının katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Araştırmamız ilk olarak erken dönem uyumsuz şemalar, savunma biçimleri ve kişilik bozukluklarının üçünün ilişkisinin birlikte değerlendirildiği ilk çalışma olma özelliğiyle alanyazına katkı sağlamıştır. Ayrıca savunma mekanizmaları aracılığıyla psikodinamik ve erken dönem uyumsuz şemalar yoluyla da bilişsel öğeler ve öğeler aynı çalışma içinde yer alarak kişilik bozukluklarının iki farklı perspektiften de açıklanabileceği gösterilmek istenmiştir. Araştırmamızın diğer güçlü yönleri; katılımcıların 18-63 yaş arası toplum örnekleminde oluşması ve uyguladığımız ölçeğin DSM 5'te yer alan tüm kişilik bozukluklarını kapsamasıdır. Diğer yandan katılımcıların büyük çoğunluğunun kadın (%59,3), üniversite eğitim seviyesinde (%73,4) ve 21-30 (%52,3) yaş aralığında olması sonuçların genel nüfusa atfedilebilmesini zorlaştıracığı için sınırlılık olarak kabul edilebilir. Ayrıca araştırmada klinik örneklem kullanılmadığı için sonuçlar klinik örnekleme genellenmesi konusunda da sınırlılıklar taşımaktadır. Bu bağlamda klinik örneklemin de dâhil edildiği ve bu üç değişkenin bir arada ele alındığı başka çalışmaların yapılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Araştırmanın bir diğer sınırlılığı verilerin toplanma şekli ve süresi ile ilgilidir. Veriler kartopu yöntemi ile toplandığı için katılımcıların çoğu ölçeği evlerinde doldurup uzun bir sürede teslim etmişlerdir. Diğer yandan ölçeklerin öz-bildirime dayalı olması katılımcıların kendilerini iyi sunma çabaları nedeniyle araştırma sonuçlarının güvenilirliği bakımından sınırlılık oluşturmuş olabilir.

Bu çalışmanın sınırlılıkları dikkate alındığında sonraki çalışmaların yaş, cinsiyet, eğitim durumu gibi sosyo-demografik değişkenlerinin eşit dağılım gösterdiği bir örnekleme yapılması önerilebilir. Ayrıca sonuçların neden-sonuç ilişkisi bakımından daha güvenilir olması ve genellenebilmesi için klinik grup ve klinik tanılı olmayan iki grupla karşılaştırmalı olarak çalışılmasının daha kapsamlı bilgiler elde etme imkânı sağlayacağı düşünülmektedir. Erken dönem uyumsuz şemaların örtük ve dirençli bir yapıya sahip oldukları düşünüldüğünde sonraki çalışmalarda Young-Rygh Kaçınma Ölçeği, Young Telafi Ölçeği gibi araçların araştırmanın veri toplama sürecine dâhil edilmesi daha güvenilir sonuçların elde edilmesine yardımcı olabilir.

Tüm bu sınırlılıklara rağmen araştırmamız kişilik bozukluklarının altında yatan sebeplerin açıklanmasına katkı sağlamakta ve bu sayede yeni tedavi olanakları geliştirilerek kişilik bozukluklarının daha etkin bir şekilde tedavi edilmesine yönelik olarak alanyazına katkıda bulunmaktadır.

KAYNAKLAR

- 1.Ratto, C. L., & Capitano, D. L. (1999). New directions for cognitive therapy: A schema-focused approach. *Cognitive and Behavioral Practice*, 6(1), 68-73.
- 2.Young, J. E., Klosko, J. S. & Weishaar, M. E. (2017). Şema terapi: Terapistin rehberi (T. V. Soylu, Çev.). İstanbul: Litera.
- 3.Young, J. E., Klosko, J. S., & Weishaar, M. E. (2003). *Schema therapy: A practitioner's guide*. Guilford Press.
- 4.Freud, A (1989). Ego ve Savunma Mekanizmaları (Erim, Y., Çev). Ankara: Bağlam Yayıncılık.
- 5.Vaillant, G. E., Bond, M., & Vaillant, C. O. (1986). An empirically validated hierarchy of defense mechanisms. *Archives of General Psychiatry*, 43(8), 786-794.
- 6.Goodwin, R. D., Brook, J. S., & Cohen, P. (2005). Panic attacks and the risk of personality disorder. *Psychological Medicine*, 35(2), 227-235.
- 7.Grant, B. F., Hasin, D. S., Stinson, F. S., Dawson, D. A., Chou, S. P., Ruan, W. J., & Huang, B. (2005). Co-occurrence of 12-month mood and anxiety disorders and personality disorders in the US: results from the national epidemiologic survey on alcohol and related conditions. *Journal of psychiatric research*, 39(1), 1-9.
- 8.Johnson, J. G., Cohen, P., Kasen, S., & Brook, J. S. (2005). Personality disorder traits associated with risk for unipolar depression during middle adulthood. *Psychiatry Research*, 136(2-3), 113-121.
- 9.Shea, M. T., Widiger, T. A., & Klein, M. H. (1992). Comorbidity of personality disorders and depression: implications for treatment. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 60(6), 857.
- 10.Öztürk, M. O.,& Uluşahin, A. (2016). Ruh sağlığı ve bozuklukları. Nobel Tıp Kitabevleri.
- 11.Köroğlu, E. (2013). DSM-5 Tanı ölçütleri başvuru el kitabı. Çeviri. Hekimler yayın birliği. İstanbul (syf. 327).
- 12.Crawford, T.N., Cohen, P., Johnson, J.G., Kasen, S., First, M.B., Gordon, K., et al. (2005). Self-reported personality disorder in the children in the community sample: convergent and prospective validity in late adolescence and adulthood. *J Personal Disord.*;19:30–52.
13. Gawda, B.,& Czubak, K. (2017). Prevalence of Personality Disorders in a General Population Among Men and Women. *Psychological reports*, 120(3), 503-519.
- 14.Samuels, J., Eaton, W. W., Bienvenu, O. J., Brown, C. H., Costa, P. T., & Nestadt, G. (2002). Prevalence and correlates of personality disorders in a community sample. *The British Journal of Psychiatry*, 180(6), 536-542.
- 15.Torgersen, S., Kringlen, E., & Cramer, V. (2001). The prevalence of personality disorders in a community sample. *Archives of general psychiatry*, 58(6), 590-596.
- 16.Petrocelli, J. V., Glaser, B. A., Calhoun, G. B., & Campbell, L. F. (2001). Early maladaptive schemas of personality disorder subtypes. *Journal of Personality Disorders*, 15(6), 546-559.
- 17.Haaland, A. T., Vogel, P. A., Launes, G., Haaland, V. Ø., Hansen, B., Solem, S., & Himle, J. A. (2011). The role of early maladaptive schemas in predicting exposure and response prevention outcome for obsessive-compulsive disorder. *Behaviour research and therapy*, 49(11), 781-788.
- 18.Çakır, Z. (2007). Antisosyal kişilik bozukluğunda erken dönem uyumsuz şemalar, algılanan ebeveynlik stilleri ve şema sürdürücü başa çıkma davranışları arasındaki ilişkiler: Şema terapi modeli çerçevesinde bir inceleme. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara.

- 19.Mashhadi, H. B., Poor, M. N., Malvirani, M., & Fakhraei, A. A. (2017). Comparing early maladaptive schemas and defense mechanisms with religious attitude: A case of obsessive-compulsive disorder. *Journal of Research on Religion & Health*, 3(3).
- 20.Bond, M., Paris, J., & Zweig-Frank, H. (1994). Defense styles and borderline personality disorder. *Journal of Personality Disorders*, 8(1), 28-31.
- 21.Johnson, J. G., Bornstein, R. F., & Krukoni, A. B. (1992). Defense styles as predictors of personality disorder symptomatology. *Journal of Personality Disorders*, 6(4), 408-416.
- 22.Bilge, Y. (2018). Kişilik Bozuklukları ve Savunma Mekanizmaları. *Electronic Turkish Studies*, 13(10).
- 23.Türk Dil Kurumu: 2018. Büyük Türkçe Sözlük, www.tdk.gov.tr, erişim tarihi:2018
- 24.Piaget, J., & Cook, M. (1952). The origins of intelligence in children (Vol. 8, No. 5, p. 18). New York: International Universities Press.
- 25.Türkçapar, H. (2017). Bilişsel terapi: Temel ilkeler ve uygulama. Ankara: HYB Yayıncılık
- 26.Dozois, D. J., & Beck, A. T. (2008). Cognitive schemas, beliefs and assumptions. In *Risk factors in depression* (pp. 119-143).
- 27.Corey, G. (2015). Psikolojik danışma, psikoterapi kuram ve uygulamaları. Ankara: Mentis Yayıncılık (syf 101-103, 360).
- 28.Kömürcü, B., & Gör, N. (2016). Erken dönem uyumsuz şemalar ve kaygı üzerine bir derleme. *Nesne Psikoloji Dergisi*.
- 29.Ainsworth, M. S., & Bowlby, J. (1991). An ethological approach to personality development. *American psychologist*, 46(4), 333.
- 30.Kagan, J., Reznick, J. S., & Snidman, N. (1988). Biological bases of childhood shyness. *Science*, 240(4849), 167-171.
- 31.Rafaeli, E., Bernstein, D. P., & Young, J. (2018). Şema terapi-ayırıcı özellikler.
- 32.Arntz, A., & Jacop, G. (2016). Uygulamada Şema Terapi/Şema Mod Yaklaşımına Giriş Rehberi. (Soygüt, G., Çev.) İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.
- 33.Güner, O. (2013). 10-16 Yaş Çocuk ve Ergenler için Erken Dönem Uyumsuz Şema Ölçekler Takımı (ÇEŞÖT)'nın Geçerlik, Güvenirlik ve Norm Çalışması. Doktora Tezi (syf. 27).
- 34.Sundbom, E., & Kullgren, G. (1992). Multivariate modelling and the Defence Mechanism Test: a comparative study of defensive structures in borderline, other personality disorders and schizophrenic disorder. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 86(5), 379-385.
- 35.Sinha, B. K., & Watson, D. C. (1999). Predicting personality disorder traits with the Defense Style Questionnaire in a normal sample. *Journal of Personality Disorders*, 13(3), 281-286.
- 36.Aslan, S. (2008). Kişilik, huy ve psikopatoloji. *Rewiews, Cases and Hypotheses in Psychiatry RCHP*, 2(1-2), 7-18.
- 37.Hudson, W. C. (1978). Persona and defence mechanisms. *Journal of Analytical Psychology*, 23(1), 54-62.
- 38.Jung C.G. (2003). Dört Arketip, çev. Zehra Aksu Yılmaz, İstanbul: Metis Yayınları, 1. Baskı
Jung C.G. (2003). Dört Arketip, çev. Zehra Aksu Yılmaz, İstanbul: Metis Yayınları, 1. Baskı (syf. 55).

39. Cloninger, C. R., & Svrakic, D. M. (2008). Personality disorders. In *The medical basis of psychiatry* (pp. 471-483). Humana Press.
40. Koroğlu, E., & Bayraktar, S. (2010). *Kişilik bozuklukları*. HYB Basım Yayın.
41. Morris, G. C. (2002). *Psikolojiyi Anlamak (Psikolojiye Giriş)*. Çev. Editörleri: H.B. Ayvaşık, M. Sayıl, Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
42. İnanç, B. Y., & Yerlikaya, E. E. (2017). *Kişilik kuramları*. Pegem Atf İndeksi, 1-339.
43. Şenyuva, H. Ş. (2007). *Aydın ilinden alınan normal bir örnekte kişilik bozukluklarının yaygınlık çalışması (Doctoral dissertation, Adnan Menderes Üniversitesi)*.
44. Erten, Y., Mitrani, N., & Tanık, M. (Ed.). (2004). *Psikanalizin öteki yüzü: Heinz Kohut*. İstanbul: İthaki
45. Mitchell, S.A. & Greenberg, J. (1983). *Object relations in psychoanalytic theory*. Harvard University Press.
46. Geçtan, E. (2002). *Psikanaliz ve sonrası*. Metis Yayınları.
47. McWilliams, N. (2017). *Psikanalitik Tanı (Çev. E. Kalem)*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
48. Carducci, B. J. (2016). *Jungian and Adlerian Therapy* (syf. 430-431).
49. Kavut, S. (2018). *Karen Horney ve Nevrotik Kişilik Üzerine Bir Araştırma: Blue Jasmine Örneği*. *Journal of International Social Research*, 11(55).
50. Özakkaş, T. (2018). *Alan Kuramının Diğer Psikanalitik Kuramlarla İlişkisi*. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 1(2), 1-28.
51. Parman, T. (1998). *Ergenlik ve psikanaliz*. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 1(2), 73-82.
52. Özgüngör, S., & Kapıkıran, N. A. (2016). *Erikson'un psikososyal gelişim dönemleri ölçeklerinin Türk kültürüne uygunluğunun karşılaştırmalı olarak incelenmesi: ön bulgular*. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36).
53. Mumford, M. D. (Ed.). (2012). *Handbook of organizational creativity*. Academic Press (syf. 250).
54. Türkçapar, M. H., & Sargın, A. E. (2012). *Bilişsel davranışçı psikoterapiler: tarihçe ve gelişim*. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 1, 7-14.
55. McLeod, S. A. (2007). *BF Skinner: Operant conditioning*. Retrieved September, 9, 2009.
56. Bilge, Y. (2014). *Coolidge Eksen İki Envanteri Plus'ın Türkçe Adaptasyonu ve DSM 5'TE Yer Alan Kişilik Bozukluklarının Davranışsal İnhibisyon ve Davranışsal Aktivasyon Sistemleriyle İlişkisinin İncelenmesi*. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul (syf. 15).
57. Özdel, K. (2015). *Dünden Bugüne Bilişsel Davranışçı Terapiler: Teori ve Uygulama*. *Türkiye Klinikleri J Psychiatry-Special Topics*, 8(2), 10-20.
58. Beck, A. T. (Ed.). (1979). *Cognitive therapy of depression*. Guilford press (syf. 3).
59. Masterson, J. F. (2008). *Kişilik Bozuklukları, Teori Teşhis Tedavi, Gelişimsel Kendilik ve Nesne İlişkileri Yaklaşımına Yeni Bir Bakış*. Litera Yayıncılık (syf. 15).
60. Arkar, H. (2008). *Cloninger'in Mizaç ve Karakter Boyutları ile Kişilik Bozuklukları Arasındaki İlişki*. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 11(3).

- 61.Taymur, İ., & Türkçapar, M. H. (2012). Kişilik: tanımı, sınıflaması ve değerlendirmesi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(2).
- 62.Ertan, E. A., & Cankorur, V. Ş. Kişilik bozukluklarının tanısı: Yeni Bulgular ile Tanıda Kullanılan Anket ve Ölçekler. *Kriz Dergisi*, 25(1).
- 63.Binbay, T., Direk, N., Aker, T., Akvardar, Y., Alptekin, K., Cimilli, C., ... & Taycan, O. (2014). Türkiye’de Psikiyatrik Epidemiyoloji: Yakın Zamanlı Araştırmalarda Temel Bulgular ve Gelecek için Öneriler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 25, 264-281.
- 64.Karşlıoğlu E.H., Kaymak S.U., Soygür H. ve ark. (2012) Şizofreniye eşlik eden kişilik bozuklukları: 75 hastadan oluşan bir örneklemin analizi *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni* 22: 59-70.
- 65.Topal İ.O., Altunay İ.K., Mercan S. (2004) Kronik ürtikerli hastalarda kişilik bozuklukları, anksiyete ve depresyon. *Klinik Psikiyatri Dergisi* 7:199-209.
- 66.Yaluğ İ., Kocabaşoğlu N., Aydoğan N. ve ark. (2003) Obsesif kompulsif bozukluk ve panik bozuklukta depresyon ve kişilik bozukluğun komorbiditesi. *Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi* 16:28-34.
- 67.Paris, J. (2004). Gender differences in personality traits and disorders. *Current Psychiatry Reports*, 6(1), 71-74.
- 68.Paris, J. (1996). *Social factors in the personality disorders: a biopsychosocial approach to etiology and treatment*. Cambridge University Press.
- 69.Akiskal, H. S., Hirschfeld, R. M., & Yerevanian, B. I. (1983). The relationship of personality to affective disorders: A critical review. *Archives of general psychiatry*, 40(7), 801-810.
- 70.Akhtar, S. (2016). *Ağır Kişilik Bozukluklarının Tanı ve Sağaltımı için Başvuru Kitabı* (Çev. M. Alkan, C. Gürdal). Odağ Psikanaliz ve Psikoterapi Eğitim Hizmetleri, Org. Ltd. Şti. Yayınları.
- 71.Svrakic, D. M., Draganic, S., Hill, K., Bayon, C., Przybeck, T. R., & Cloninger, C. R. (2002). Temperament, character, and personality disorders: etiologic, diagnostic, treatment issues. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 106(3), 189-195.
- 72.Paris, J. (2000). Childhood precursors of borderline personality disorder. *Psychiatric Clinics of North America*, 23(1), 77-88.
- 73.Kendler, K. S., Aggen, S. H., Czajkowski, N., Røysamb, E., Tambs, K., Torgersen, S., ... & Reichborn-Kjennerud, T. (2008). The structure of genetic and environmental risk factors for DSM-IV personality disorders: a multivariate twin study. *Archives of General Psychiatry*, 65(12), 1438-1446.
- 74.Thomas, A., & Chess, S. (1985). Genesis and evolution of behavioral disorders: from infancy to early adult life. *Annual Progress in Child Psychiatry & Child Development*.
- 75.Coyne, J. C., & Downey, G. (1991). Social factors and psychopathology: Stress, social support, and coping processes. *Annual review of psychology*, 42(1), 401-425.
- 76.Horney, K. (1950). Neurosis and human growth. *The American Scholar*, 409-421.
- 77.Kömürcü, B. (2014). Erken Dönem Uyumsuz Şemalar, Ebeveynlik Biçimleri ve Psikolojik Belirtiler ile Psikolojik Dışlanmanın Tehdit Ettiği İhtiyaçlar Arasındaki İlişkiler. 19.
- 78.Nishida, H. (1999). A cognitive approach to intercultural communication based on schema theory. *International journal of intercultural relations*, 23(5), 753-777.
- 79.Cloutier, R. (1982). Ergenlik psikolojisinde kuramlar. Çev. Bekir Onur <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/491/5805.pdf>.

- 80.Sayın, A., & Aslan, S. (2005). Duygudurum bozuklukları ile huy, karakter ve kişilik ilişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 16(4), 276-283.
- 81.Lewis, K., Ridenour, J. (2017). "Paranoid Personality Disorder." In V. Zeigler-Hill & T. K. Shackelford (Eds.), *Encyclopedia Personality and Individual Differences* (pp. 1-9). New York: Springer.
- 82.Bernstein, D. P., & Useda, J. D. (2007). Paranoid personality disorder.
- 83.Öner, Ö., & Özsan, H. H. (2002). Şizoid Kişilik Bozukluğu. *Türkiye Klinikleri Journal of Psychiatry*, 3(1), 27-34.
- 84.Ünver, B., Öner, Ö., & Yurtbaşı, P. (2015). Şizotipal Kişilik Bozukluğu ile Otizm Spektrum Bozukluklarının Ayırıcı Tanısı: Bir Olgu Sunumu. *Türk Psikiyatri Derg*, 26, 65-70.
- 85.Yildirim, A., & Türel, D. (2015). Antisosyal Kişilik Bozukluğunda Nörogörüntüleme/Neuroimaging in Antisocial Personality Disorder. *Psikiyatride Guncel Yaklaşımlar*, 7(1), 98.
- 86.Lelord, F., & Andre, C. (2013). "Zor Kişilikler" le Yaşamak (Çev. R Madenci). İstanbul: İletişim Yayınları, 88, 269-271.
- 87.Ogloff, J. R. (2006). Psychopathy/antisocial personality disorder conundrum. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 40(6-7), 519-528.
- 88.Butcher, J. N., Mineka, S., & Hooley, J. M. (2011). Anormal Psikoloji (Çev. O. Gündüz). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- 89.Elzy, M. B. (2011). Examining the relationship between childhood sexual abuse and borderline personality disorder: does social support matter? *Journal of Child Sexual Abuse*, 20(3), 284-304.
- 90.Oruçular, Y. (2016). Sınırdaki Kişilik Bozukluğu'nun Nedeni ve Sonucu Olarak Kişilerarası Travma: Gözden Geçirmeye Dayalı Bir Model Önerisi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 19(37), 76-88.
- 91.Lieb, K., Zanarini, M. C., Schmahl, C., Linehan, M. M., & Bohus, M. (2004). Borderline personality disorder. *The Lancet*, 364(9432), 453-461.
- 92.Leichsenring, F., Leibing, E., Kruse, J., New, A. S., & Leweke, F. (2011). Borderline personality disorder. *The Lancet*, 377(9759), 74-84.
- 93.Ozan, E., Kırkpınar, İ., Aydın, N., Fidan, T., & Oral, M. (2008). Narsistik kişilik bozukluğu: Gelişim süreçleri ve yaşamı. *Sahibi/Owner*, 25.
- 94.Atay, S., (2009). Narsistik kişilik envanteri'nin Türkçe'ye standardizasyonu. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 181-196.
- 95.Ritter, K., Dziobek, I., Preißler, S., Rüter, A., Vater, A., Fydrich, T., ... & Roepke, S. (2011). Lack of empathy in patients with narcissistic personality disorder. *Psychiatry research*, 187(1-2), 241-247.
- 96.Miller, A., & Ward, R. T. (1981). *Prisoners of childhood: The drama of the gifted child and the search for the true self*. Basic Books, 3-6.
- 97.McGlashan, T. H., Grilo, C. M., Sanislow, C. A., Ralevski, E., Morey, L. C., Gunderson, J. G., ... & Stout, R. L. (2005). Two-year prevalence and stability of individual DSM-IV criteria for schizotypal, borderline, avoidant, and obsessive-compulsive personality disorders: toward a hybrid model of axis II disorders. *American Journal of Psychiatry*, 162(5), 883-889.
- 98.Bornstein, R. F. (2001). -Dependent Personality. In *The Disorders* (pp. 98-176).

- 99.Yovel, I., Revelle, W., & Mineka, S. (2005). Who sees trees before forest? The obsessive-compulsive style of visual attention. *Psychological science*, 16(2), 123-129.
- 100.Freud, S. (2013). *The neuro-psychoses of defence*. Read Books Ltd. (Orijinal metin yayın yılı, 1894).
- 101.Hayes, N., & Stratton, P. (2017). *A Student's Dictionary of Psychology and Neuroscience*. Routledge, 83.
- 102.American Psychiatric Association (1994) Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders: DSM IV (4th ed.). Washington: American Psychiatric Association.
- 103.Cramer, P. (1987). The development of defense mechanisms. *Journal of Personality*, 55(4), 597-614.
- 104.Andrews, G., Singh, M., & Bond, M. (1993). The Defense Style Questionnaire. *Journal of Nervous and mental Disease*.
- 105.Snarey, J. R., & Vaillant, G. E. (1985). How lower-and working-class youth become middle-class adults: The association between ego defense mechanisms and upward social mobility. *Child development*, 899-910.
- 106.Kaya, A., & Bozkur, B. (2017). Kadercilik Eğilimi ile Özyeterlik İnancı Ve Savunma Mekanizmaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 18(1), 124-145.
- 107.Holmes, D. S. (1978). Projection as a defense mechanism. *Psychological Bulletin*, 85(4), 677.
- 108.Cramer, P. (2012). *The development of defense mechanisms: Theory, research, and assessment*. Springer Science & Business Media.
- 109.Gabbard, G. O. (2011). Uzun-Süreli Psikodinamik Psikoterapi: Temel bir metin. (Çev. H. Atalay). Ankara
- 110.Tuzcuoğlu, N. (1995). Psikanaliz Kuramı ve Özellikleri.M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi Yıl: 1995, Sayı: 7 Sayfa: 275-285
- 111.Yeşilkaya, M. (2018). Özgeci Davranış Olgusuna İlişkin Epistemolojik Sorunlar Üzerine Bir İnceleme: Siyah, Beyaz ve Gri. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(4).
- 112.Taşkent, A., (2010). Alkol ve/veya Madde Bağımlıları ile Bağımlılığı Olmayan Bireylerin Savunma Mekanizmaları Açısından Karşılaştırılması, Çocukluk Çağı Travmaları, Disosiyatif Yaşantılar ve Bağımlılık Şiddetinin Savunma Mekanizmaları Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- 113.Nordahl, H. M., Holthe, H., & Haugum, J. A. (2005). Early maladaptive schemas in patients with or without personality disorders: does schema modification predict symptomatic relief? *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 12(2), 142-149.
- 114.Soylu, T. (2017). Borderline Kişilik Bozukluğu ve Bipolar Duygudurum Bozukluklarında Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- 115.Şaşmaz, İ. B. Erken Dönem Uyumsuz Şemaların ve Duygu Düzenleme Güçlüğü'nün Borderline Kişilik Bozukluğu ve Bipolar Bozukluk Üzerindeki Yordayıcı Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2014.
- 116.Üzümcü, E. (2016). Büyükenmeci ve Kırılgan Narsisistik Kişilik Özellikleri ile İlişkili Faktörlerin Şema Terapi Modeli Çerçevesinde İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- 117.Vaillant, G. E. (1994). Ego mechanisms of defense and personality psychopathology. *Journal of abnormal psychology*, 103(1), 44.

118. Lawrence, K. A., Allen, J. S., & Chanen, A. M. (2011). A study of maladaptive schemas and borderline personality disorder in young people. *Cognitive Therapy and Research*, 35(1), 30-39.
119. Jovev, M., & Jackson, H. J. (2004). Early maladaptive schemas in personality disordered individuals. *Journal of Personality Disorders*, 18(5), 467-478.
120. Corral, C., & Calvete, E. (2014). Early maladaptive schemas and personality disorder traits in perpetrators of intimate partner violence. *The Spanish journal of psychology*, 17.
121. Khodarahimi, S. (2017). Early maladaptive schemas in individuals with and without B cluster personality disorders. *Current Issues in Personality Psychology*, 3(1).
122. Carr, S. N., & Francis, A. J. (2010). Early maladaptive schemas and personality disorder symptoms: An examination in a non-clinical sample. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 83(4), 333-349.
123. Carr, S. N., & Francis, A. J. (2010). Do early maladaptive schemas mediate the relationship between childhood experiences and avoidant personality disorder features? A preliminary investigation in a non-clinical sample. *Cognitive therapy and research*, 34(4), 343-358.
124. Ball, S. A., & Cecero, J. J. (2001). Addicted patients with personality disorders: Traits, schemas, and presenting problems. *Journal of personality disorders*, 15(1), 72-83.
125. Thimm, J. C. (2010). Mediation of early maladaptive schemas between perceptions of parental rearing style and personality disorder symptoms. *Journal of behavior therapy and experimental psychiatry*, 41(1), 52-59.
126. Specht, M. W., Chapman, A., & Cellucci, T. (2009). Schemas and borderline personality disorder symptoms in incarcerated women. *Journal of behavior therapy and experimental psychiatry*, 40(2), 256-264.
127. Deniz, D. (2007). İşyerinde Örgütsel Yıldırımaya Maruz Kalan Çalışanların Kişilik Yapıları ve Kullandıkları Ego Savunma Mekanizmaları. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
128. İnan, E. (2015). Narsistik Kişilik Örgütlenmesinin Bağlanma Kuramı Çerçevesinde Ele Alınması: Vaka Örneği. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 2(1), 1-12.
129. Çağıl, D. (2011). Erkek Alkol Bağımlılarında Savunma Mekanizmalarının Aleksitimi ve Kişilik Boyutları ile İlişkisi. *Tıpta Uzmanlık Tezi*, İstanbul.
130. Zanarini, M. C., Frankenburg, F. R., & Fitzmaurice, G. (2013). Defense mechanisms reported by patients with borderline personality disorder and axis II comparison subjects over 16 years of prospective follow-up: Description and prediction of recovery. *American Journal of Psychiatry*, 170(1), 111-120.
131. Vaillant, G. E., & Drake, R. E. (1985). Maturity of ego defenses in relation to DSM-III Axis II personality disorder. *Archives of General Psychiatry*, 42(6), 597-601.
132. Presniak, M. D., Olson, T. R., & MacGregor, M. W. (2010). The role of defense mechanisms in borderline and antisocial personalities. *Journal of Personality Assessment*, 92(2), 137-145.
133. Soldz, S., Budman, S., Demby, A., & Merry, J. (1995). The relation of defensive style to personality pathology and the big five personality factors. *Journal of Personality Disorders*, 9(4), 356-370.
134. Perry, J. C., Presniak, M. D., & Olson, T. R. (2013). Defense mechanisms in schizotypal, borderline, antisocial, and narcissistic personality disorders. *Psychiatry: Interpersonal & Biological Processes*, 76(1), 32-52.

135. Devens, M., & Erickson, M. T. (1998). The relationship between defense styles and personality disorders. *Journal of personality disorders*, 12(1), 86-93.
136. Cramer, P. (1999). Personality, personality disorders, and defense mechanisms. *Journal of personality*, 67(3), 535-554.
137. Berman, S. M. W., & McCann, J. T. (1995). Defense mechanisms and personality disorders: An empirical test of Millon's theory. *Journal of Personality Assessment*, 64(1), 132-144.
138. İmamoğlu, A. H. (2018). Narsisizm: Algılanan Ebeveyn Tutumları ve Savunma Mekanizmaları Açısından Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
139. Walburg, V., & Chiaramello, S. (2015). Link between early maladaptive schemas and defense mechanisms. *Revue Européenne de Psychologie Appliquée/European Review of Applied Psychology*, 65(5), 221-226.
140. Khosravani, V., Alvani, A., & Seidisarouei, M. (2016). The relation of early maladaptive schemas and behavioral inhibition/approach systems to defense styles in abusers of synthetic drug: a cross-sectional study. *Journal of Substance Use*, 21(6), 652-661.
141. Yousefi, R., Hashemi, S., Ghasem, S., Sohrabi, L., & Hossein Abadi, M. (2018). The Association Between Early Maladaptive Schemas and Defense Styles With Hoarding Behaviour Among University Students. *Practice in Clinical Psychology*, 6(4), 223-230.
142. Nejadian, A. B., Babamiri, M., & Fard, R. J. (2017). The Association Between Defensive Styles and Early Maladaptive Schemas in Patients with Migraine Headaches. *Iranian Journal of Psychiatry and Behavioral Sciences*, 11(3).
143. Dozois, D. J., Martin, R. A., & Bieling, P. J. (2009). Early maladaptive schemas and adaptive/maladaptive styles of humor. *Cognitive therapy and research*, 33(6), 585.
144. Samkhanian, E., Khalatbari, J., & Arkiyan, F. (2013). The Relationship between the disconnection and rejection domain of early maladaptive schemas with defense mechanisms in individuals with gender identity disorder. *Life Sci J*, 10(1s), 436-40.
145. Rezaei, M., & Ghazanfari, F. (2016). The role of childhood trauma, early maladaptive schemas, emotional schemas and experimental avoidance on depression: A structural equation modeling. *Psychiatry research*, 246, 407-414.
146. Dutra, L., Callahan, K., Forman, E., Mendelsohn, M., & Herman, J. (2008). Core schemas and suicidality in a chronically traumatized population. *The Journal of nervous and mental disease*, 196(1), 71-74.
147. Wright, M. O. D., Crawford, E., & Del Castillo, D. (2009). Childhood emotional maltreatment and later psychological distress among college students: The mediating role of maladaptive schemas. *Child abuse & neglect*, 33(1), 59-68.
148. Nasirzadeh, S., & Keraskian, A. (2017). Comparing the relationship between early maladaptive schemas, defense mechanisms and type D personality among individuals with secure and insecure attachment style. *Journal of Fundamentals of Mental Health*, 19(2).
149. Young, J. E., & Brown, G. (1994). Young schema questionnaire. *Cognitive therapy for personality disorders: A schema-focused approach*, 63-76.
150. Soygüt, G., Karaosmanoğlu, A., & Çakir, Z. (2009). Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Değerlendirilmesi: Young Şema Ölçeği Kısa Form-3'ün Psikometrik Özelliklerine İlişkin Bir İnceleme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(1).
151. Bond, M., Gardner, S. T., Christian, J., & Sigal, J. J. (1983). Empirical study of self-rated defense styles. *Archives of general psychiatry*, 40(3), 333-338.

- 152.Bodur, F. (1999). Defense Style Questionnaire (Savunma Biçimleri Testi) Ego Savunma Mekanizmaları Testinin Türkçe Formu Dil Eşdeğerliliği, Güvenirlik ve Geçerlilik Çalışması. *Unpublished master's thesis, Istanbul University, Turkey.*
- 153.Yılmaz, N., Gençöz, T., & Ak, M. (2007). Savunma Biçimleri Testi'nin Psikometrik Özellikleri: Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi, 18(3), 244-253.*
- 154.Bilge, Y. (2018). DSM-5 kişilik bozuklukları için kısa bir ölçek: Coolidge Eksen II Envanteri Plus Türkçe Kısa Formun geliştirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 19, 14-21.*
- 155.Bilge, Y., & Sertel Berk, H. Ö. (2017). Coolidge Eksen II Envanteri Plus'ta (CATI+) Yer Alan DSM-III-R, DSM-IV-TR ve DSM-5 Kişilik Bozuklukları Alt Ölçeklerinin Türkçe Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması. *Journal of International Social Research, 10(53).*
- 156.Fenichel, O. (1945). *The psychoanalytic theory of neurosis*. New York: Norton. Freud, A. (1959). *Das Ich und die Abwehrmechanismen* [The ego and the mechanisms of defense]. Munich: Kindler. (Original work published 1936).
- 157.Özbaş, A. A., Sayın, A., & Coşar, B. (2012). Üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerde sınav öncesi anksiyete düzeyi ile erken dönem uyumsuz şema ilişkilerinin incelenmesi. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi, 1(2), 81-89.*
- 158.Yavaş, C., Gözcü, Ö., "Orta ve geç ergenlik dönemindeki ergenlerde tutum ve davranış farklılıkları." *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 3, no. 2 (2017).*
- 159.Price, J. P. (2007). Cognitive schemas, defence mechanisms and post-traumatic stress symptomatology. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice.*
- 160.Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *Spss uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- 161.George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 update (10a ed.)* Boston: Pearson.

EKLER

Ek 1. Bilgilendirilmiş Onam Formu

Dr. Öğr. Üyesi Yıldız Bilge ve Psk. Aylin Aracı tarafından yürütülen bu çalışma bilimsel bir araştırma için veri toplamayı amaçlamaktadır. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırmada sizden kimlik belirleyici herhangi bir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamen gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilerek elde edilecek bilgiler bilimsel yayınlar kapsamında kullanılacaktır. Katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz ölçekleri cevaplamayı bırakıp çalışmayı sonlandırmakta serbestsiniz. Araştırma ve ölçeklerle ilgili gerekli bilgiler araştırmacılar tarafından size açıklanacaktır. Bu çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Bu çalışmaya tamamen gönüllülü olarak katılıyorum ve istediğim zaman yarıda kesip çıkabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayınlarda kullanılmasını kabul ediyorum.

Katılımcının İmzası: .....

Ek 2. Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Yaş :

Cinsiyet : Kadın ( ) Erkek ( )

Eğitim durumu: İlkokul mezunu ( ) Ortaokul mezunu ( )

Lise mezunu ( ) Üniversite mezunu ( ) Yüksek lisans mezunu ( )

Doktora mezunu ( )

Çalışıyor musunuz? Evet ( ) Hayır ( )

Gelir Düzeyi: Düşük ( ) Orta ( ) Yüksek ( )

Medeni durum: Evli ( ) Bekâr ( ) Boşanmış ( )

Ek 3. Savunma Biçimleri Testi (SBT40)

		Bana hiç uygun değil 1	2	3	4	5	6	Bana çok uygun 7
1	Başkalarına yardım etmek hoşuma gider, yardım etmem engellenirse üzülürüm.	1	2	3	4	5	6	7
2	Bir sorunum olduğunda, onunla uğraşacak vaktim olana kadar o sorunu düşünmemeyi becerebilirim.	1	2	3	4	5	6	7
3	Endişemin üstesinden gelmek için yapıcı ve yaratıcı şeylerle uğraşırım (resim, el işi, ağaç oyma)	1	2	3	4	5	6	7
4	Arada bir bugün yapmam gereken işleri yarına bırakırım.	1	2	3	4	5	6	7
5	Kendime çok kolay gülerim.	1	2	3	4	5	6	7
6	İnsanlar bana kötü davranmaya eğilimlidir.	1	2	3	4	5	6	7
7	Birisi beni soyup paramı çalsa, onun cezalandırılmasını değil ona yardım edilmesini isterim.	1	2	3	4	5	6	7
8	Hoş olmayan gerçekleri, hiç yokmuşlar gibi görmezlikten gelirim.	1	2	3	4	5	6	7
9	Süpermen' mişim gibi tehlikelere aldırmam.	1	2	3	4	5	6	7
10	İnsanlara, sandıkları kadar önemli olmadıklarını gösterebilme yeteneğimle gurur duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
11	Bir şey canımı sıktığında, çoğu kez düşüncesizce ve tepkisel davranırım.	1	2	3	4	5	6	7
12	Hayatım yolunda gitmediğinde bedensel rahatsızlıklara yakalanırım.	1	2	3	4	5	6	7
13	Çok tutuk bir insanım.	1	2	3	4	5	6	7
14	Her zaman doğruyu söylemem	1	2	3	4	5	6	7
15	Sorunsuz bir yaşam sürdürmemi sağlayacak özel yeteneklerim var.	1	2	3	4	5	6	7
16	Seçimlerde bazen haklarında çok az şey bildiğim kişilere oy veririm.	1	2	3	4	5	6	7
17	Birçok şeyi gerçek yaşamımdan çok hayalimde çözerim.	1	2	3	4	5	6	7
18	Hiçbir şeyden korkmam	1	2	3	4	5	6	7
19	Bazen bir melek olduğumu, bazen de bir şeytan olduğumu düşünürüm.	1	2	3	4	5	6	7
20	Kırıldığımda açıkça saldırgan olurum.	1	2	3	4	5	6	7

21	Her zaman, tanıdığım birinin koruyucu melek gibi olduğunu hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
22	Bana göre, insanlar ya iyi ya da kötüdürler.	1	2	3	4	5	6	7
23	Patronum beni kızdırırsa, ondan hıncımı çıkarmak için ya işimde hata yaparım ya da işi yavaşlatırım.	1	2	3	4	5	6	7
24	Her şeyi yapabilecek güçte, aynı zamanda son derece adil ve dürüst olan bir tanıdığım var.	1	2	3	4	5	6	7
25	Serbest bıraktığımda, yaptığım işi etkileyebilecek olan duygularımı kontrol edebilirim.	1	2	3	4	5	6	7
26	Genellikle, aslında acı verici olan bir durumun gülünç yanını görebilirim.	1	2	3	4	5	6	7
27	Hoşlanmadığım bir işi yaptığımda başım ağrır.	1	2	3	4	5	6	7
28	Sık sık, kendimi kesinlikle kızmam gereken insanlara iyi davranırken bulurum.	1	2	3	4	5	6	7
29	Hayatta, haksızlığa uğruyor olduğuma eminim	1	2	3	4	5	6	7
30	Sınav veya iş görüşmesi gibi zor bir durumla karşılaşacağını bildiğimde, bunun nasıl olabileceğini hayal eder ve başa çıkmak için planlar yaparım.	1	2	3	4	5	6	7
31	Doktorlar benim derdimin ne olduğunu hiçbir zaman gerçekten anlamıyorlar.	1	2	3	4	5	6	7
32	Haklarım için mücadele ettikten sonra, girişken davrandığımdan dolayı özür dilemeye eğilimliyimdir.	1	2	3	4	5	6	7
33	Üzüntülü veya endişeli olduğumda yemek yemek beni rahatlatır.	1	2	3	4	5	6	7
34	Sık sık duygularımı göstermediğim söylenir.	1	2	3	4	5	6	7
35	Eğer üzüleceğimi önceden tahmin edebilirsem, onunla daha iyi baş edebilirim.	1	2	3	4	5	6	7
36	Ne kadar yakınırsam yakınyım, hiçbir zaman tatmin edici bir yanıt alamıyorum.	1	2	3	4	5	6	7
37	Yoğun duyguların yaşanması gereken durumlarda, genellikle hiçbir şey hissetmediğimi fark ediyorum.	1	2	3	4	5	6	7
38	Kendimi elimdeki işe vermek, beni üzüntülü veya endişeli olmaktan korur.	1	2	3	4	5	6	7
39	Bir bunalım içinde olsaydım, aynı türden sorunu olan birini arardım.	1	2	3	4	5	6	7
40	Eğer saldırganca bir düşüncem olursa, bunu telafi etmek için bir şey yapma ihtiyacı duyarım.	1	2	3	4	5	6	7

Ek 4. Young Şema Ölçeği Kısa Form (YŞÖ-KF3)

		Benim için tamamıyla yanlış 1	Benim için büyük ölçüde yanlış 2	Bana uyan tarafı uymayan tarafından biraz fazla 3	Benim için orta derecede doğru 4	Benim için çoğunlukla doğru 5	Beni mükemmel şekilde tanımlıyor 6
1	Bana bakan, benimle zaman geçiren, başıma gelen olaylarla gerçekten ilgilenen kimsem olmadı.	1	2	3	4	5	6
2	Beni terk edeceklerinden korktuğum için yakın olduğum insanların peşini bırakmam.	1	2	3	4	5	6
3	İnsanların beni kullandıklarını hissediyorum.	1	2	3	4	5	6
4	Uyumsuzum.	1	2	3	4	5	6
5	Beğendiğim hiçbir erkek/kadın, kusurlarımı görürse beni sevmez.	1	2	3	4	5	6
6	İş (veya okul) hayatımda neredeyse hiçbir şeyi diğer insanlar kadar iyi yapamıyorum.	1	2	3	4	5	6
7	Günlük yaşamımı tek başıma idare edebilme becerisine sahip olduğumu hissetmiyorum.	1	2	3	4	5	6
8	Kötü bir şey olacağı duygusundan kurtulamıyorum.	1	2	3	4	5	6
9	Anne babamdan ayrılmayı, bağımsız hareket edebilmeyi, yaşitlarım kadar, başaramadım.	1	2	3	4	5	6
10	Eğer istediğimi yaparsam, başımı derde sokarım diye düşünürüm.	1	2	3	4	5	6
11	Genellikle yakınlarıma ilgi gösteren ve bakan ben olurum.	1	2	3	4	5	6
12	Olumlu duygularımı diğerlerine göstermekten utanırım (sevdiğimi, önemseddiğimi göstermek gibi).	1	2	3	4	5	6
13	Yaptığım çoğu şeyde en iyi olmalıyım; ikinci olmayı kabullenemem.	1	2	3	4	5	6
14	Diğer insanlardan bir şeyler istediğimde bana "hayır" denilmesini çok zor kabullenirim.	1	2	3	4	5	6
15	Kendimi sıradan ve sıkıcı işleri yapmaya zorlayamam.	1	2	3	4	5	6

16	Paramın olması ve önemli insanlar tanıyor olmak beni değerli yapar.	1	2	3	4	5	6
17	Her şey yolunda gidiyor görünse bile, bunun bozulacağını hissederim.	1	2	3	4	5	6
18	Eğer bir yanlış yaparsam, cezalandırılmayı hak ederim.	1	2	3	4	5	6
19	Çevremde bana sıcaklık, koruma ve duygusal yakınlık gösteren kimsem yok.	1	2	3	4	5	6
20	Diğer insanlara o kadar muhtacım ki onları kaybedeceğim diye çok endişeleniyorum.	1	2	3	4	5	6
21	İnsanlara karşı tedbiri elden bırakmam yoksa bana kasıtlı olarak zarar vereceklerini hissederim.	1	2	3	4	5	6
22	Temel olarak diğer insanlardan farklıyım.	1	2	3	4	5	6
23	Gerçek beni tanırlarsa beğendiğim hiç kimse bana yakın olmak istemez.	1	2	3	4	5	6
24	İşleri halletmede son derece yetersizim.	1	2	3	4	5	6
25	Gündelik işlerde kendimi başkalarına bağımlı biri olarak görüyorum.	1	2	3	4	5	6
26	Her an bir felaket (doğal, adli, mali veya tıbbi) olabilir diye hiss ediyorum.	1	2	3	4	5	6
27	Annem, babam ve ben birbirimizin hayatı ve sorunlarıyla aşırı ilgili olmaya eğilimliyiz.	1	2	3	4	5	6
28	Diğer insanların isteklerine uymaktan başka yolum yokmuş gibi hiss ediyorum; eğer böyle yapmazsam bir şekilde beni reddederler veya intikam alırlar.	1	2	3	4	5	6
29	Başkalarını kendimden daha fazla düşündüğüm için ben iyi bir insanım.	1	2	3	4	5	6
30	Duygularımı diğerlerine açmayı utanç verici bulurum.	1	2	3	4	5	6
31	En iyisini yapmalıyım, “yeterince iyi” ile yetinemem.	1	2	3	4	5	6
32	Ben özel biriyim ve diğer insanlar için konulmuş olan kısıtlamaları veya sınırları kabul etmek zorunda değilim.	1	2	3	4	5	6
33	Eğer hedefime ulaşamazsam kolaylıkla yılgınlığa düşer ve vazgeçerim.	1	2	3	4	5	6
34	Başkalarının da farkında olduğu başarılar benim için en değerlisidir.	1	2	3	4	5	6
35	İyi bir şey olursa, bunu kötü bir şeyin izleyeceğinden endişe ederim.	1	2	3	4	5	6

36	Eğer yanlış yaparsam, bunun özürü yoktur.	1	2	3	4	5	6
37	Birisi için özel olduğumu hiç hissetmedim.	1	2	3	4	5	6
38	Yakınlarımın beni terk edeceği ya da ayrılacağından endişe duyarım.	1	2	3	4	5	6
39	Herhangi bir anda birileri beni aldatmaya kalkışabilir.	1	2	3	4	5	6
40	Bir yere ait değilim, yalnızım.	1	2	3	4	5	6
41	Başkalarının sevgisine, ilgisine ve saygısına değer bir insan değilim.	1	2	3	4	5	6
42	İş ve başarı alanlarında birçok insan benden daha yeterli.	1	2	3	4	5	6
43	Doğru ile yanlış birbirinden ayırmakta zorlanırım.	1	2	3	4	5	6
44	Fiziksel bir saldırıya uğramaktan endişe duyarım.	1	2	3	4	5	6
45	Annem, babam ve ben özel hayatımız birbirimizden saklarsak, birbirimizi aldatmış hisseder veya suçluluk duyarız.	1	2	3	4	5	6
46	İlişkilerimde, diğer kişinin yönlendirici olmasına izin veririm.	1	2	3	4	5	6
47	Yakınlarımla o kadar meşgulüm ki kendime çok az zaman kalıyor.	1	2	3	4	5	6
48	İnsanlarla beraberken içten ve cana yakın olmak benim için zordur.	1	2	3	4	5	6
49	Tüm sorumluluklarımı yerine getirmek zorundayım.	1	2	3	4	5	6
50	İstediğimi yapmaktan alıkonulmaktan veya kısıtlanmaktan nefret ederim.	1	2	3	4	5	6
51	Uzun vadeli amaçlara ulaşabilmek için şu andaki zevklerimizden fedakârlık etmekte zorlanırım	1	2	3	4	5	6
52	Başkalarından yoğun bir ilgi görmezsem kendimi daha az önemli hissederim.	1	2	3	4	5	6
53	Yeterince dikkatli olmazsanız, neredeyse her zaman bir şeyler ters gider	1	2	3	4	5	6
54	Eğer işimi doğru yapmazsam sonuçlara katlanmam gerekir.	1	2	3	4	5	6
55	Beni gerçekten dinleyen, anlayan veya benim gerçek ihtiyaçlarım ve duygularımı önemseyen kimsem olmadı.	1	2	3	4	5	6
56	Önem verdiğim birisinin benden uzaklaştığını sezersem çok kötü hissederim.	1	2	3	4	5	6
57	Diğer insanların niyetleriyle ilgili oldukça şüpheliyimdir.	1	2	3	4	5	6
58	Kendimi diğer insanlara uzak veya kopmuş hissediyorum.	1	2	3	4	5	6
59	Kendimi sevebilecek biri gibi hissetmiyorum.	1	2	3	4	5	6

60	İş (okul) hayatımda diğer insanlar kadar yetenekli değilim.	1	2	3	4	5	6
61	Günlük işler için benim kararlarım güvenilemez.	1	2	3	4	5	6
62	Tüm paramı kaybedip çok fakir veya zavallı duruma düşmekten endişe duyarım.	1	2	3	4	5	6
63	Çoğunlukla annem ve babamın benimle iç içe yaşadığını hissediyorum-Benim kendime ait bir hayatım yok.	1	2	3	4	5	6
64	Kendim için ne istediğimi bilmediğim için daima benim adıma diğer insanların karar vermesine izin veririm.	1	2	3	4	5	6
65	Ben hep başkalarının sorunlarını dinleyen kişi oldum.	1	2	3	4	5	6
66	Kendimi o kadar kontrol ederim ki insanlar beni duygusuz veya hissiz bulurlar.	1	2	3	4	5	6
67	Başarmak ve bir şeyler yapmak için sürekli bir baskı altındayım.	1	2	3	4	5	6
68	Diğer insanların uyduğu kurallara ve geleneklere uymak zorunda olmadığımı hissediyorum.	1	2	3	4	5	6
69	Benim yararına olduğunu bilsem bile hoşuma gitmeyen şeyleri yapmaya kendimi zorlayamam.	1	2	3	4	5	6
70	Bir toplantıda fikrimi söylediğimde veya bir topluluğa tanıtıldığımda onaylanılmayı ve takdir görmeyi isterim.	1	2	3	4	5	6
71	Ne kadar çok çalışırsam çalışayım, maddi olarak iflas edeceğimden ve neredeyse her şeyimi kaybedeceğimden endişe ederim.	1	2	3	4	5	6
72	Neden yanlış yaptığının önemi yoktur; eğer hata yaptıysam sonucuna da katlanmam gerekir.	1	2	3	4	5	6
73	Hayatımda ne yapacağımı bilmediğim zamanlarda uygun bir öneride bulunacak veya beni yönlendirecek kimsem olmadı.	1	2	3	4	5	6
74	İnsanların beni terk edeceği endişesiyle bazen onları kendimden uzaklaştırırım.	1	2	3	4	5	6
75	Genellikle insanların asıl veya art niyetlerini araştırırım.	1	2	3	4	5	6
76	Kendimi hep grupların dışında hissederim.	1	2	3	4	5	6
77	Kabul edilemeyecek pek çok özelliğim yüzünden insanlara kendimi açamıyorum veya beni tam olarak tanımalarına izin vermiyorum.	1	2	3	4	5	6
78	İş (okul) hayatımda diğer insanlar kadar zeki değilim.	1	2	3	4	5	6

79	Ortaya çıkan gündelik sorunları çözebilme konusunda kendime güvenmiyorum.	1	2	3	4	5	6
80	Bir doktor tarafından herhangi bir ciddi hastalık bulunmamasına rağmen bende ciddi bir hastalığın gelişmekte olduğu endişesine kapılıyorum.	1	2	3	4	5	6
81	Sık sık annemden babamdan ya da eşimden ayrı bir kimliğimin olmadığını hissediyorum.	1	2	3	4	5	6
82	Haklarıma saygı duyulmasını ve duygularımın hesaba katılmasını istemekte çok zorlanıyorum.	1	2	3	4	5	6
83	Başkaları beni, diğerleri için çok, kendim için az şey yapan biri olarak görüyorlar.	1	2	3	4	5	6
84	Diğerleri beni duygusal olarak soğuk bulurlar.	1	2	3	4	5	6
85	Kendimi sorumluluktan kolayca sıyıramıyorum veya hatalarım için gerekçe bulamıyorum.	1	2	3	4	5	6
86	Benim yaptıklarımın, diğer insanların katkılarından daha önemli olduğunu hissediyorum.	1	2	3	4	5	6
87	Kararıma nadiren sadık kalabilirim.	1	2	3	4	5	6
88	Bir dolu övgü ve iltifat almam kendimi değerli birisi olarak hissetmemi sağlar.	1	2	3	4	5	6
89	Yanlış bir kararın bir felakete yol açabileceğinden endişe ederim.	1	2	3	4	5	6
90	Ben cezalandırılmayı hak eden kötü bir insanım.	1	2	3	4	5	6

Ek 5. Coodlidge Eksen II Envanteri Kısa Form (CATI + KF TR)

	Kesinlikl e Yanlış	Yanlış Yakın	Doğruya Yakın	Kesinlikl e Doğru
1. Birşeylere karar verme konusunda hergün zorlanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
2. İnsanların benim hakkımda söylediği ne iyi ne de kötü şeyler umurumda olmaz.	(1)	(2)	(3)	(4)
3. Mükemmel olma isteğim bir işi zamanında bitirmemi engeller.	(1)	(2)	(3)	(4)
4. Özel bir insan olduğumu hissedirim ve bunun fark edilmesini hak ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)
5. İlgi odağı olmamak beni gerçekten rahatsız eder.	(1)	(2)	(3)	(4)
6. Son birkaç yıl içinde en azından bir kavğaya karıştım.	(1)	(2)	(3)	(4)
7. Ailem de dâhil, insanların bana yakın olmasından hoşlanmam ve bunu istemem.	(1)	(2)	(3)	(4)
8. İnsanlar beni kızdırır.	(1)	(2)	(3)	(4)
9. Diğer insanlara fazla bağımlı olduğumu düşünüyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
10. Sordukları sorulara cevap veremeyebileceğim için insanların yanında sessiz kalırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
11. Bir işe başlamadan önce, o işle ilgili küçük detayları ve o işle ilgili listeleri ya da programları kafama çok takarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
12. Problemlerimin özel olduğunu ve ancak özel biri tarafından anlaşılabilceğini düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)
13. Dışarı çıktığım zaman ilginç, vahşi ve etkileyici gözükmekten hoşlanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
14. Yoğun fakat dengesiz ilişkiler kurmaya meyilliyimdir.	(1)	(2)	(3)	(4)
15. Bazı insanlar işimi çok fazla şansa bıraktığımı söylerler.	(1)	(2)	(3)	(4)
16. Televizyon veya radyoda, insanlar bana hitaben ya da benim hakkımda konuşuyorlarmış gibi hissedirim.	(1)	(2)	(3)	(4)
17. İnsanlar benim onlardan istediğim kadar bana sadık değiller.	(1)	(2)	(3)	(4)
18. Kendimi çoğu zaman işe yaramaz ve çaresiz hissedirim.	(1)	(2)	(3)	(4)
19. İnsanların beni seveceklerinden emin olmadıkça onlarla yakınlaşmak istemem.	(1)	(2)	(3)	(4)
20. İnsanlar bana soğuk biri olduğumu söyler.	(1)	(2)	(3)	(4)

21.	Hak ettiğini düşünürsem birini incitmek için yalan söyleyebilirim.	(1)	(2)	(3)	(4)
22.	Duygularım çok hızlı değişir.	(1)	(2)	(3)	(4)
23.	Çoğu zaman kim olduğumu merak ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)
24.	Birçok insanla bir arada olabildiğim şeyleri yapmaktan hoşlanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
25.	Gerçekte var olmayan bir gücün ya da bir insanın varlığını hissettiğim oldu.	(1)	(2)	(3)	(4)
26.	Beni bir şekilde etkisi altına almak, bana zarar vermek ya da beni mahvetmek isteyen insanlar olduğunu düşünüyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
27.	Yalnızken kendimi çaresiz ve gergin hissedirim.	(1)	(2)	(3)	(4)
28.	Eleştirilmek ya da birisi tarafından sevilmemek beni kolaylıkla incitir.	(1)	(2)	(3)	(4)
29.	Doğru yapmayacakları için işleri başkalarının yapmasına izin vermek hoşuma gitmez.	(1)	(2)	(3)	(4)
30.	Çok başarılı, güçlü ya da akıllı olmayı hayal ettiğim çok olur.	(1)	(2)	(3)	(4)
31.	Sırtımın sıvazlanmasından, iyi sözler işitmekten ve övgüler almaktan hoşlanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
32.	Paramı harcamakta veya cinsellikte, uyuşturucu kullanmakta, market hırsızlığında, hızlı araba kullanmada ya da tıknircasına yemek yeme konusunda oldukça pervasız davrandığım oldu. (Bunlardan en az ikisinde)	(1)	(2)	(3)	(4)
33.	Bir sonraki işimi ayarlamadan birden fazla işten ayrıldığım oldu.	(1)	(2)	(3)	(4)
34.	Gülmeyi ve komik olmayı severim.	(1)	(2)	(3)	(4)
35.	İnsanlar yaptığım ya da söylediğim şeylerin ya da görünüşümün tuhaf, sıra dışı ya da acayip olduğunu düşünebilir.	(1)	(2)	(3)	(4)
36.	İnsanlar arkamdan benim hakkımda konuşurlar.	(1)	(2)	(3)	(4)
37.	Beni sevmeyeceklerinden korktuğum için hatalı bile olsalar insanlara karşı çıkmam.	(1)	(2)	(3)	(4)
38.	Onları tanımıyor olsam bile insanların yanında çok rahatımdır.	(1)	(2)	(3)	(4)
39.	Hiçbir hatıra değeri olmasa bile eski ya da değersiz şeyleri saklarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
40.	Güzel olmayı, harika bir vücuda sahip olmayı ya da mükemmel aşkı bulmayı hayal ettiğim çok olur.	(1)	(2)	(3)	(4)
41.	İstedğim şeyi hemen elde edemezsem çok hayal kırıklığına uğrarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
42.	Birilerinin beni yalnız bırakmasından çok korkarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
43.	Gerçekten istediğin şeyi elde etmek için bazen insanları ezmen ya da incitmen gerektiği, hayatın bir gerçeğidir.	(1)	(2)	(3)	(4)

44.	Çok sayıda arkadaşım var.	(1)	(2)	(3)	(4)
45.	İnsanlar ne anlatmaya çalıştığımı anlamıyorlar.	(1)	(2)	(3)	(4)
46.	İnsanların sırf beni sinir etmek için uğraştıklarını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)
47.	Kendimden pek emin değilim.	(1)	(2)	(3)	(4)
48.	Yanlış birşey söylerim ve aptal durumuna düşerim diye insanların yanında sessiz kalırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
49.	Hazır olmak için çok zaman harcadığımdan işleri vaktinde bitirmekte sıkıntı yaşarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
50.	İnsanlardan özel ilgi görmek ve olumlu sözler işitmekten hoşlanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
51.	Hayatımda birden çok sefer kendimi öldüreceğimi söylediğim ya da bunu denediğim oldu.	(1)	(2)	(3)	(4)
52.	İnsanlar asi biri olduğumu düşünür.	(1)	(2)	(3)	(4)
53.	Kendimi diğer insanlardan farklı veya onlara uzak bulurum.	(1)	(2)	(3)	(4)
54.	Başkalarına sır vermek beni tedirgin eder çünkü söylediğim şeylerin aleyhime kullanılmasından korkarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
55.	A Milli futbol takımında kaptanlık yaptım.	(1)	(2)	(3)	(4)
56.	Yeni bir şey yapmadan önce yaşayabileceğim sorunlarla ilgili çok fazla endişem olur.	(1)	(2)	(3)	(4)
57.	Bana değişemeyeceğimin ya da inatçı olduğumun söylendiği oldu.	(1)	(2)	(3)	(4)
58.	İnsanların beni bencil olmakla suçladığı olmuştur.	(1)	(2)	(3)	(4)
59.	Dışarı çıktığımda insanların beni fark etmesi hoşuma gider.	(1)	(2)	(3)	(4)
60.	Öfkem kolayca kontrolden çıkar.	(1)	(2)	(3)	(4)
61.	Bazı insanların benim çok farklı davrandığımı düşündüklerinden şüpheleniyorum. Örneğin, garip, tuhaf ya da aptal olduğumu düşünüyor olabilirler.	(1)	(2)	(3)	(4)
62.	Biri tarafından aşağılandığımda ya da hakarete uğradığımda ona hemen saldırır ya da öfkemi gösteririm.	(1)	(2)	(3)	(4)
63.	İnsanlara kendimi sevdirebilmek için çirkin şeyler yaptığım ya da kendimi küçük düşürdüğüm olmuştur.	(1)	(2)	(3)	(4)
64.	Başkaları etrafımdayken kendimi beceriksiz hissederim.	(1)	(2)	(3)	(4)
65.	Çok endişeli biriyim.	(1)	(2)	(3)	(4)
66.	Başarılı insanları çok kıskanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
67.	Hayattan pek zevk almam.	(1)	(2)	(3)	(4)
68.	Kehanette bulunmak, zihin okumak, altıncı his gibi özel güçlere sahip olduğumu düşünüyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)

69.	Eşimin ya da sevgilimin sadakatini sorgularım.	(1)	(2)	(3)	(4)
70.	Sualtı Taarruz Komutanlığı'nda komandoydum.	(1)	(2)	(3)	(4)
71.	İnsanları kötü bir biçimde yargılamaya meyilliyimdir.	(1)	(2)	(3)	(4)
72.	Diğer insanların sahip olduğu başarılar keşke benim olsa.	(1)	(2)	(3)	(4)
73.	Kendimi çok sık boşlukta ya da kötü hissederim.	(1)	(2)	(3)	(4)
74.	Birini incittiğimde ya da birine kötü davrandığımda kendimi iyi hissederim.	(1)	(2)	(3)	(4)
75.	Diğer insanlar kadar iyi değilim.	(1)	(2)	(3)	(4)
76.	Başkalarına kolayca kanarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
77.	Stres altındayken, gerçek değilmiş gibi, garip ya da tuhaf hissetmeye başlarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
78.	Para ya da zevk için insanları dolandırdığım ya da aldattığım oldu.	(1)	(2)	(3)	(4)

Ek 6. Etik Kurul Belgesi

Etik Kurul Kararı ve Sayısı: 01/11/2018-E.30236

T.C.
SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ
Hamidiye Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu

Sayı : 46418926-050.03.04
Konu : Araştırma Projesi Değerlendirme
Raporu (18/66)

Sayın Dr. Öğr. Üy. Yıldız BİLGE

Kurulumuzda değerlendirmek üzere sunduğunuz 18/66 kayıt numaralı, "*Kişilik Bozukluklarının Erken Dönem Uyumsuz şemalar ve Savunma Mekanizmalarıyla İlişkisi*" başlıklı proje önerisi Kurulumuzun 26.10.2018 tarihli toplantısında değerlendirilmiş ve etik açıdan uygun bulunmuştur. İlgili kurul kararı Ek'te sunulmuştur.
Bilgilerinize rica ederim.

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Fatih GÜLTEKİN
Başkan

Ek:Kurul Kararı

T.C.
SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ
Hamidiye Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu

Sayı : 46418926

Konu :

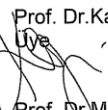
ARAŞTIRMA PROJESİ DEĞERLENDİRME RAPORU

TOPLANTI TARİHİ : 26 EKİM 2018 CUMA
TOPLANTI NO : 2018/6
PROJE/ KARAR NO : 18/66 (Değerlendirilme Tarihi: 26.10.2018)

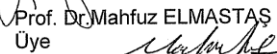
Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalında görevli Dr. Öğr. Üyesi Yıldız BİLGE'nin sorumlu araştırmacı olduğu, Yüksek Lisans Öğrencisi Aylin ARACI'nın yardımcı araştırmacı olduğu 18/66 kayıt numaralı, "**Kişilik Bozukluklarının Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Savunma Mekanizmalarıyla İlişkisi**" başlıklı proje önerisi, araştırmının gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Prof. Dr. Fatih GÜLTEKİN
Başkan

Prof. Dr. Günseli GÜVEN POLAT
Başkan Vekili

Prof. Dr. Kadriye ÖNEŞ
Üye

Prof. Dr. Nesrin KARAMUSTAFALIOĞLU
Üye

Prof. Dr. Mahfuz ELMASTAŞ
Üye

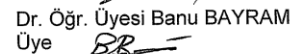
Doç. Dr. Maihebureti ABUDILI
Üye

KATILMADI

Dr. Öğr. Üyesi Papatya KELEŞ
Üye

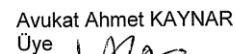
Dr. Öğr. Üyesi Faruk Berat AKÇEŞME
Üye

KATILMADI

Dr. Öğr. Üyesi Banu BAYRAM
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Elif GÜLTEKİN
Üye

KATILMADI

Avukat Ahmet KAYNAR
Üye

ÖZGEÇMİŞ ve İLETİŞİM BİLGİLERİ

Bireysel Bilgiler

Adı-Soyadı: Aylin ARACI

Doğum yeri ve tarihi: 29.05.1993, Beyoğlu/İstanbul

Uyruğu: T.C.

Medeni durumu: Bekâr

İletişim adresi: aylinaraci.29@gmail.com

Yabancı dili: İngilizce (iyi seviyede)

: Almanca (başlangıç seviyesinde)

: İspanyolca (başlangıç seviyesinde)

Eğitim Bilgileri

Yüksek Lisans: Klinik Psikoloji, Sağlık Bilimleri Üniversitesi/İstanbul, 2017-halen

Lisans: Psikoloji, Ankara Üniversitesi/Ankara, 2013-2017

Lise: TMS, Aydın Sosyal Bilimler Lisesi/Aydın, 2007-2012

Stajlar

Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Stajyer Psikolog, 2018

Bakırköy Mazhar Osman Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, Stajyer Psikolog, 2016

Mesleki Denevim

Türkiye Yeşilay Cemiyeti, Psikolog, 2019-halen

Çalışmalar

Anksiyete Bozuklukları ve Nedensel Temelleri Üzerine Bir Derleme Çalışması, 2018

Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Ebeveynlik Biçimlerinin A Tipi Kişilik Özellikleri ile İlişkisi- Lisans Bitirme Tezi, 2017

Does the Mortality Salience Have an Impact on Decision Making Proje Çalışması, Poster Sunumu, 2015

Eğitimler

Şema Terapi Uluslararası Sertifikasyon Eğitimi- Alp Karaosmanoğlu

Nesne İlişkileri Kuramı Çerçevesinde Kişilik Bozuklukları ve Ölçekler Eğitimi (Erenköy Nesne İlişkileri Ölçeği, Erenköy Kişilik Örgütlenmesi Tanı Formu)- Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi

Minnoseta Çok Yönlü Kişilik Envanteri Uygulayıcı eğitimi-Psikoloji Akademisi
Temel Psicotravmatoloji ve Krize Müdahale Eğitimi-Self Psikoloji Akademi

Kongreler

ODTU Çocuk Aklim Kongresi, 2016

19. Ulusal Psikoloji Öğrencileri Kongresi-Samsun, 2014

